KRABBE ...controle...

109E JAARGANG — NO.: 187 ZATERDAG 15 AUGUSTUS 1992

AMIGOE

Prékè

De Paubla

Boycot maakt EG-vredesoverleg onmogelijk

Cheney: Interventie VS in Bosnië is grote fout

BRUSSEL/WASHINGTON - Het EG-vredesoverleg over Bosnië-Hercegovina dat vrijdagavond zou beginnen, is niet doorgegaan. De afgelasting was het gevolg van het besluit van president Alija Izetbegovic van Bosnië-Hercegovina het overleg te boycotten. De Amerikaanse minister van Defensie Dick Cheney heeft de probleemstelling met betrekking tot de militaire inzet in het vroegere Joegoslavie teruggebracht tot de vraag: Hoeveel Joegoslaven moeten wij doden om te bereiken dat zij elkaar niet meer doden? Het zou een grote fout zijn daaraan te beginnen, aldus de VS-minister. De CVSE stelt zich op achter de humanitaire acties voor Bosnië-Hercegovina, zo liet men weten.

De Bosnische president Izetbegovic maakte zijn besluit vrijdag in Brussel bekend na afloop van de dertiende plenaire zitting van de EG-conferentie over Joegoslavië. "Ik ga er niet heen. De Serviërs moeten de eerste stap doen door ons grondgebied te verlaten. Zolang zij dat niet hebben gedaan, heeft het geen zin aan deze bijeenkomst deel te nemen", aldus de Bosnische president. Het overleg over Bosnië-Hercegovina zou vrijdagavond beginnen en worden voorgezeten door de Portugese ambassadeur Jose Cutileiro. De diplomaat zou vrijdagavond wel een ontmoeting hebben met de leiders van de twee andere gemeenschappen in Bosnië-Hercegovina, de Kroaat Mate Boban en de Serviër Radovan Karadzic, aldus een mededeling van diens secretariaat.

Izetbegovic zei tevens dat hij samen met de leiders van Slovenie en Macedonië heeft geprotesteerd tegen een mogelijk voornemen om leiders van het nieuwe Joegoslavië (Servie en Montenegro) uit te nodigen voor de internationaal vredesconferentie in Londen. Deze staat voor 26 tot en met 28 augustus in Londen op het programma. Een uitnodiging zou neerkomen op erkenning van het nieuwe Joegoslavië "via de achterdeur", aldus Izetbegovic.

Het inzetten van Amerikaanse militairen in Joegoslavië veroorzaakt waarschijnlijk niets anders dan enorme pijn en woede onder zowel Amerikanen als Joegoslaven. Militaire interventie zou derhalve een grote fout betekenen. De Amerikaanse minister van Defensie Dick Cheney heeft dat vrijdag verklaard op een bijeenkomst in Seattle in het kader van de herverkiezing van president George Bush. "Hoeveel Joegoslaven willen jullie dat wij doden om hen zover te krijgen dat ze elkaar niet meer om het leven brengen?", zo hield Cheney zijn gehoor voor. "Hoeveel slachtoffers onder de Amerikaanse manschappen zijn jullie bereid te accepteren?". Volgens de bewindsman is een diplomatieke oplossing de enige uitweg uit het conflict waarbij verheviging van de sancties als drukmiddel kan worden gehanteerd.

ENORME PIJN

Cheney acht een eventueel militair ingrijpen op het grondgebied van het voormalige Joegoslavië een "grote fout" wegens de complexiteit van het conflict, het gebrek aan duidelijke scheidslijnen tussen de strijdende partijen en het ontbreken van een duidelijk militair doel. "Het daar inzetten van Amerikaanse militairen die stelling moeten nemen in direct betrokken kunnen raken ... brengt hoogstwaarschijnlijk niets anders teweeg dan enorme pijn en woede, niet alleen voor de Verenigde Staten (VS) maar ook voor de bevolking van Joegoslavië", aldus Cheney.

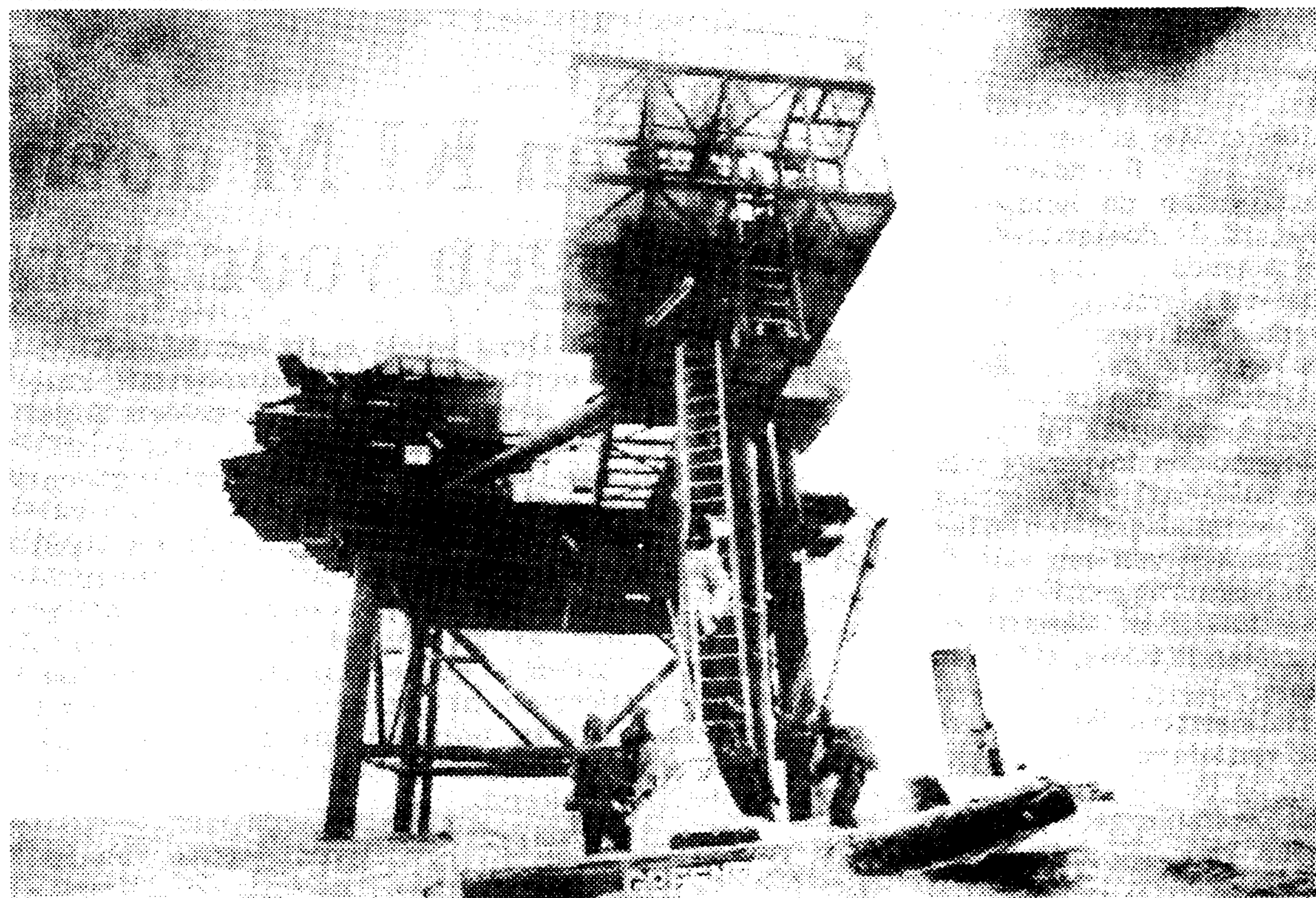
De ogenschijnlijk gemakkelijke Amerikaanse overwinning in de Golfoorlog heeft kennelijk onder de Amerikaanse bevolking de mening doen postvatten dat de Joegoslavische crisis met soortgelijke middelen kan worden opgelost, zo stelde Cheney. "Het is niet eenzelfde situatie als in de Golf, waar je duidelijke grenzen had en wist wie de vijand was", verklaarde de minister. "Wij hadden (in de Golf) een situatie die het gemakkelijk maakte onze geavanceerde militaire middelen in te zetten om het Iraakse leger te vernietigen. Ongelukkigerwijs hebben we wellicht de indruk gewekt dat het allemaal erg gemakkelijk ging", zo analyseerde Cheney.

INTERNATIONALISERING

De landen van de CVSE (de Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa) hebben vrijdag hun "krachtige steun" toegezgd aan de vredebewarende operaties die de Verenigde Naties mogelijk op het grondgebied van het voormalige Joegoslavië willen ondernemen. De CVSE denkt daarbij onder andere aan de militaire bescherming van hulptransporten in Bosnië-Hercegovina en het onder toezicht brengen van de zware wapens in de oorlogsgebieden. Het comite van hoge ambtenaren, min of meer het dagelijks bestuur van de 51 leden tellende CVSE, besloot voorts onderzoeksmissies te sturen naar de gevangenkampen in Bosnië en naar Kosovo, de Sandjak en Vojvodina in Servië. De conferentie wil op deze wijze verdere schendingen van de rechten van de mens en uitbreiding van de gevechten naar andere gebieden voorkomen. Om internationalisering van het conflict op de Balkan te voorkomen wil de CVSE tevens waarnemers stationeren in de buurlanden van het nieuwe Joegoslavië, te weten Hongarije, Albanie, Bulgarije en Macedonië.

De CVSE-verklaring kwam vrijdagavond kort voor middernacht tot stand na twee dagen van onderhandelen. De inhoud van de verklaring is per brief naar Boutros Boutros-Ghali gestuurd, de secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Deze had de CVSE om steun en medewerking gevraagd bij eventuele vredebewarende operaties van de VN in Bosnië-Hercegovina.

Greenpeace in actie

■ *EEMSHAVEN - Greenpeace-activisten uit Noorwegen en Nederland zijn aan boord gegaan van een productie-platform van de Duitse oliemaatschappij BEB, een dochter van Shell en Exxon. Dit ligt in het Duitse deel van de Waddenzee. Greenpeace wilde op deze manier protesteren tegen de milieugevolgen van het olieboren in de Waddenzee.* (AFP-satellietfoto)

Onder meer wegens aanslag op vliegtuig

VS: Twee miljoen op hoofd Escobar gezet

WASHINGTON - De Verenigde Staten hebben vrijdag een beloning van twee miljoen dollar uitgeloofd voor de arrestatie van de voortvluchtige Colombiaanse drugsbaron Pablo Escobar. Dat heeft Richard Boucher, woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken, bekendgemaakt.

Boucher riep Colombiaanse burgers op zich met eventuele informatie over Escobars verblijfplaats te wenden tot de plaatselijke politie. Amerikaanse burgers dienen in dergelijke gevallen de Amerikaanse drugsbestrijding in te lichten. De Colombiaanse autoriteiten loofden eerder deze week al een prijs van 1,4 miljoen dollar uit voor de gouden tip die moet leiden tot de arrestatie van Escobar.

De leider van het drugskartel van Medellin ontsnapte eind juli uit de speciaal voor hem "beveiligde" Envigado-gevangenis, in het noordwesten van Colombia. Escobar had er lucht van gekregen dat hij naar een andere, minder luxueuze, gevangenis zou worden overgebracht omdat de autoriteiten aanwijzingen hadden dat hij vanuit zijn cel zijn criminele activiteiten gewoon voortzette. Escobar gaf zich juni 1991 aan in ruil voor clementie en op voorwaarde dat hij in de comfortabele Envigado-gevangenis zijn straf zou mogen uitzitten.

Het Amerikaanse besluit was de vrucht van overleg tussen de ministeries van Justitie en Buitenlandse zaken in Washington. Men stelt zich hierbij op het standpunt dat de VS al lang om zijn uitlevering heeft gevraagd. Hij moet onder meer voor de rechtbank in de VS verschijnen wegens een aanslag op een Colombiaans vliegtuig in november 1989, waarbij ook twee Amerikaanse staatsburgers om het leven kwamen. .

Der Spiegel: Honecker is ongeneeslijk ziek

HAMBURG - Erich Honecker, de voormalige leider van de DDR die sinds 29 juli in Berlijn in de gevangenis zit, lijdt aan leverkanker in een vergevorderd stadium en zal derhalve niet kunnen worden berecht. Dit schrijft het Duitse weekblad Spiegel zaterdag in zijn jongste uitgave.

Honecker, die op 25 augustus tachtig wordt, lijdt aan een ongeneeslijke ziekte waaraan hij zal overlijden, aldus het blad, omdat zijn lever niet meer functioneert of omdat zich in andere delen van zijn lichaam metastasen zullen vormen. De levensverwachting is volgens de laatste medische onderzoeken in de Moabit-gevangenis, waar Honecker vastzit, minder dan de twee jaar die het proces tegen hem zou innemen, aldus de Spiegel.

Volgens het blad toont een "reeks aanwijzingen" aan dat Russische artsen in februari al een diagnose hadden gesteld van Honeckers ziekte, maar dat deze werd geheimgehouden om de overplaatsing van Rusland naar Duitsland, na vertrek uit de Chileense ambassade in Moskou, niet in de weg te staan.

Look who's smiling...

■ *AMSTERDAM/WILLEMSTAD — Een lachende minister Ernst Hirsch Ballin (Antilliaanse en Arubaanse Zaken) ontving dinsdag op Schiphol de Antilliaanse premier Maria Liberia. Zij ging naar Nederland om te pleiten voor verzachting van de maatregelen die Hirsch Ballin op 9 juli afkondigde. Daarbij werd het Eilandsbestuur van St. Maarten onder curatele gesteld.*

Haar missie lukte, volgens haar, deels met de Algemene Maatregel van Rijksbestuur, waardoor de Antilliaanse regering meer zeggenschap krijgt. Bij aankomst op Schiphol, dinsdagmiddag was haar gesprekspartner Hirsch Ballin aannemelijk enthousiaster dan Liberia-Peters, die een moeilijke week voor de boeg had.

(foto: ANP)

Rechter Sirica overleden

WASHINGTON - Oud-rechter John Sirica is in de leeftijd van 88 jaar overleden in Washington.

Rechter Sirica werd wereldberoemd in de zogenaamde Watergate-zaak en vooral door zijn vonnis waarbij president Richard Nixon opgedragen werd alle banden af te staan welke deze had laten opnemen van gesprekken met zijn medewerkers en anderen in de Oval room van het Witte Huis. Dit leidde uiteindelijk tot zijn aftreden als president van de Verenigde Staten.

Andere landen opgeroepen tot hulp

VS beginnen met luchtbrug Somalia

WASHINGTON - De Verenigde Staten zetten "zo spoedig mogelijk" een luchtbrug op om voedselhulp naar Somalia over te brengen. Dat heeft de woordvoerder van het Witte Huis, Marlin Fitzwater, vrijdag bekendgemaakt.

De VS zullen voorts de Verenigde Naties (VN) voorstellen een conferentie te organiseren van donorlanden over de crisis in Somalia. Daarbij zouden ook de belangrijkste Somalische strijdgroepen aanwezig moeten zijn. "Het ministerie van Defensie begint zo spoedig mogelijk met een noodluchtbrug om voedsel over te brengen", zo kondigde Fitzwater de Amerikaanse hulpmaatregel aan.

Fitzwater deelde voorts mee dat Washington de regering van Kenya heeft verzocht medewerking te verlenen aan het invliegen van hulpgoederen voor Somalische vluchtelingen en Kenyaanse burgers in het noorden van Kenya. In dit gebied zorgt aanhoudende droogte voor een dreigende hongersnood. De VS maken voor de luchtbrug naar Somalia nog eens 145.000 ton aan voedselhulp vrij. De Amerikaanse regering had in eerste instantie al 77 miljoen dollar aan voedselhulp toegezegd. Washington roept in de verklaring andere landen op mee te doen met "deze noodzakelijke en belangrijke inspanning de honger in Somalia te verlichten".

Momenteel zorgt de aanhoudende droogte er voor dat ongeveer 4,5 miljoen mensen van de honger dreigen om te komen. Als gevolg van de honger en de gevechten zijn ruim een miljoen Somaliers op de vlucht geslagen. Somalia telt zeven miljoen inwoners.

Iran wijst drie Britten de deur

TEHERAN - Iran heeft drie Britten, van wie één medewerker van de Britse ambassade in Teheran, gelast het land binnen een week te verlaten wegens "illegale activiteiten".

De Britse zaakgelastigde David Reddeway is zaterdagochtend op het Iraanse ministerie van Buitenlandse zaken ontboden en van het besluit op de hoogte gesteld, zo meldde het Iraanse persbureau IRNA. Het gaat om drie in Iran woonachtige Britten, aldus IRNA zonder nadere details. Londen maakte vrijdag bekend dat het een Iraanse diplomaat uitwijst als vergelding voor de eerdere uitwijzing van een Britse diplomaat uit Teheran.

"Referendum" in Rio

■ *RIO DE JANEIRO - In Rio de Janeiro is op initiatief van de vakbeweging een kwasie-referendum gehouden waarbij men zich kon uitspreken voor of tegen een procedure tegen president Fernando Collor de Mello welke kan uitmonden in zijn vervallenverklaring als president. De president wordt beschuldigd van grootscheepse corruptie en het bedrijven van vriendjespolitiek.*

Minister De Paula:

'Nederland moet zich aan IMF-regels houden'

WILLEMSTAD — Als Nederland de regels van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) gaat uitvoeren, zijn de Antillen uit de problemen met hun betalingsbalans. Dit heeft minister Gilbert de Paula (Financiën/PNP) vrijdag in Willemstad gezegd tot een gehoor van Antilliaanse bankiers. De Paula was gastspreker op de mid-year lunch van de Curaçao Bankers Association. Tijdens deze druk bezochte lunch in de expozaal van het ITC heeft de minister de achtergronden van de vele financiële problemen van de landsoverheid uit de doeken gedaan. Hij noemde de betalingsbalans- en begrotingstekorten, evenals het voornemen van de regering de problemen structureel aan te pakken. In dit kader sprak hij van de voorgenomen invoering van een 'sales-tax', privatisering van overheidsdiensten en het wegwerken van een van de twee bestuurslagen. Een algehele financieel herstructeringsplan is nodig, aldus De Paula.

Het meest opvallende onderdeel van zijn rede had betrekking op de IMF-regels. Het was De Paula gebleken dat regels van het IMF voorschrijven dat het koninkrijk de inwisselbaarheid van de Antilliaanse gulden moet garanderen. Die gulden is wat koers betreft gekoppeld aan de Amerikaanse dollar. Dat is wat hem betreft wel een goede zaak. De bewindsman zei dat de Franse overheid deze regels toepast voor de voormalige Franse gebieden in Afrika. Door het opvolgen van de IMF-regels zal de betalingsbalans van de Antillen weer in evenwicht komen. Dat zal volgens De Paula een gunstig effect hebben op de drukkende problemen rond de economische groei en de werkloosheid op de eilanden. Hij zei niet of met Nederland al gesproken is over dit onderwerp en waarom de regels al niet eerder zijn toegepast. De Antilliaanse regering kampt met een begrotingstekort voor 1993 van bijna 70 miljoen gulden. De binnen- en buitenlandse schuld bedraagt dat jaar rond een miljard gulden. Daarbij is de schuld van het eilandgebied Curaçao inbegrepen. Ook de deviezenvoorraad van de Antillen heeft een dieptepunt bereikt.

Tijdens de gisteren gehouden bijeenkomst heeft de Venezolaanse directrice van het Banco Industrial de Venezuela-filiaal, Gloria Bedoya Carrevo, afscheid genomen van haar Curaçaose collega's. Zij verlaat binnenkort het eiland en keert terug naar Caracas. Tijdens haar korte rede, in het Papiamentu, noemde ze Curaçao een "moeilijke markt" om als bankier werkzaam te zijn. Ze heeft zich hier evenwel heel goed kunnen aanpassen.

■*Het team dat een geheel nieuw opleidingspakket voor het ALM kabine-personeel zorgde, samen met de twee KLM-deskundigen op het gebied van het ontwikkelen van cursussen, Wouter Schilthuis en Jantine Timmerman, en ook ALM-president-directeur, Kitland Chong. Vooraan zittend degenen die deze nieuwe cursussen doceren, v.l.n.r. coördinator Astrid den Hartog en de trainers Marlène Hansen, Jasmine Bras-de Freitas en Luisa Saab-Wild.*

ALM en KLM doen nu samen trainingen voor personeel

WILLEMSTAD — Deze week is in het ALM-KLM-Trainingscentrum een cursus afgerond voor aanname en verzending van gevaarlijke goederen, een zogenaamde "Dangerous Goods Course". Hiermee wordt een nieuw tijdperk ingeluid van dit trainingscentrum, dat op de begane vloer van de Trade Mart van het I.T.C. is gevestigd. De partners ALM en KLM hebben besloten om ook op het gebied van training de krachten te bundelen en in dit centrum voor zowel het eigen personeel als personeel van aanverwante bedrijven opleidingen te verzorgen. Het is de bedoeling van de partners om het centrum in de toekomst geleidelijk aan uit te bouwen tot een belangrijk opleidingsinstituut voor het gehele Caribisch gebied, zo maakt de ALM bekend.

Sinds haar oprichting in 1964, heeft de ALM veel aan eigen trainingen gedaan. Ieder jaar weer hebben eigen trainers opleidingen verzorgd voor nieuwe personeelsleden op de afdelingen reserveringen, verkoop en passagiersafhandeling, alsook voor nieuw kabine-personeel. Bij de Technische Dienst worden ook vele interne instructies gegeven, maar voor meer specialistische opleidingen moeten de technici vaak naar het buitenland.

Tot 1990 was het ALM Trainingscentrum gehuisvest in het oude hangar D op Hato, die nu plaats heeft moeten maken voor het nieuwe Catering-gebouw. Vooruitlopend op de sloop van deze hangar, verhuisde het ALM Training Centrum twee jaar geleden al naar de Trade Mart van het ITC op de eerste verdieping.

De KLM heeft een lange traditie van intensieve trainingsprogramma's, voornamelijk in Nederland. Enige jaren terug startte de KLM echter een eigen trainingscentrum in het ITC, bedoeld voornamelijk als locatie voor cursussen gericht op personeel uit de Caribische en Latijns-Amerikaanse regio. Vanaf de start werkten de trainingscentra van de ALM en de KLM nauw samen. Dit mondde vorig jaar uit in een volledige bundeling van krachten en middelen op het gebied van locale opleidingen.

VERNIEUWINGEN

De nieuwe opzet van dit trainingscentrum, dat ongeveer één jaar geleden van de grond is gekomen, legt een zwaar accent op verbetering van de dienstverlening aan de klant. In de afgelopen maanden hebben ALM-trainers diverse cursussen gedaan ter opfrissing van de kennis bij personeelsleden, maar vooral om hen het nieuwe klantgerichte denken en optreden bij te brengen.

Dit heeft er mede toe geleid dat intussen enkele ALM'ers zijn opgeleid tot erkende IATA-trainers, zodat zij gerechtigd zijn om zowel binnen als buiten de ALM personen te instrueren op het gebied van passage en tarieven. Het is de bedoeling dat in de toekomst ook nog cursussen voor vrachtafhandeling hier worden bijgevoegd. De nieuwe opgeleide instructeurs voor kabinepersoneel, bijgestaan door twee KLM-deskundigen op het gebied van de ontwikkeling van trainingen, hebben een geheel nieuw opleidingspakket opgezet voor stewards en stewardessen, met inbegrip van een nieuwe cursus voor beginners en een "refreshment course" voor de oudgedienden. Dit pakket garandeert een optimaal functioneren van het ALM kabinepersoneel.

Met medewerking van America West is speciaal voor de ALM ook een cursus "Telephone Handling & Sales" ontwikkeld. Deze cursus is enkele maanden geleden aan al het personeel gegeven, dat de klant persoonlijk of telefonisch te woord moet staan.

NU MEER EXTERN

Het trainingscentrum heeft voor de komende zes maanden diverse cursussen voor het eigen personeel op het programma staan, zoals voor passagiersafhandeling, vrachtafhandeling en reservering. Net als voorheen kan personeel van aan de luchtvaart gelieerde bedrijven eveneens aan deze cursussen deelnemen. Daarnaast zullen in het centrum meer specifieke cursussen worden gegeven voor externe krachten om zo tegemoet te komen aan de geconstateerde grote vraag van zowel andere luchtvaartondernemingen als reisbureaux en vrachtafhandelaars naar opleidingen voor hun personeel.

De "Dangerous Goods Course" die deze week is afgerond, is een voorbeeld van de hechte samenwerking tussen de ALM en de KLM op het gebied van trainingen. Tevens is het begin van een serie cursussen die in de toekomst in opdracht van derden in dit centrum zullen worden aangeboden.

'Vroeger slaaf, nu vreemdeling'

Herdenking opstand van Tula tegen shon

WILLEMSTAD — Ayera katibu di shon, awe straño den nos mes nashon? Met deze prikkelende thema-titel die zich laat vertalen als 'Gisteren slaaf van de meester, vandaag vreemdeling in eigen land?' zal maandagavond een actuele draai aan de herdenking van de slavenopstand van 17 augustus 1795 gegeven worden.

Bij het standbeeld dat voor Tula is opgericht aan de kuststrook (te bereiken via de inrit bij de waterfabriek K.A.E.) is maandag vanaf 20.00 uur een drie uur durende culturele manifestatie. Dans, voordracht en reflectie zijn de belangrijkste elementen. De vereniging voor promotie van historisch besef (A.P.K.I.) bericht dat de gedeputeerde voor cultuurzaken, vakbondsvoorzitter Errol Cova, genodigden van de Bovenwinden en Bonaire en A.P.K.I.-voorzitter Gibi Bacilio het woord zullen voeren.

Centraal staat de vraag wie er profiteert van alle resultaten en voordelen die onze voorouders met zwoegen en zweten voor het nageslacht hebben achtergelaten. Volgens de vereniging moet worden komen worden dat de huidige ontwikkelingen er toe leiden dat de Curaçaoënaar en Antilliaan in het algemeen zich een vreemdeling gaat voelen op zijn eigen eiland. In dit verband stelt A.P.K.I. dat alleen een zich bewust volk eigenaar blijven van zijn natie.

Bijna tweehonderd jaar geleden rebelleerde de plantageslaaf Tula met honderden lotgenoten tegen de overheersing door blanke meesters. De creool wilde afschaffing van de slavernij en claimde het recht om vrij te zijn. De autoriteiten wisten de verrassende opstand na een maand te onderdrukken en hebben Tula geëxecuteerd. Zijn naam heeft een symbolische betekenis gekregen in de geschiedenis van het eiland Curaçao. Lang na Tula's dood werd de negerslaaf vrij ...

VBC vreest verschrikkelijke consequenties

'Oproep Arrindell tot navolging Setel-c.a.o. was onverstandig'

WILLEMSTAD — Bij de ondertekening van de nieuwe cao van Setel heeft gedeputeerde Abel Arrindell als president commissaris een oproep gedaan aan het particuliere bedrijfsleven om 'model-cao' van Setel over te nemen. De VBC (Vereniging Bedrijfsleven Curaçao) vraagt zich af of Arrindell wel weet waarover hij praat en of hij wel op de hoogte is van de verschrikkelijke consequenties welke zijn oproep teweeg zal brengen als deze wordt opgevolgd.

Het VBC zegt in een vernietigend commentaar: "Het is ongelooflijk en absurd dat anno augustus 1992, in een periode waarin de overheden geconfronteerd worden met gigantische financiële problemen en waar sprake is van wederom oplopende werkloosheid, de president commissaris van Setel die tevens gedeputeerde is, het toejuicht en aanvaardt dat de arbeidsvoorwaarden van deze overheids-nv., met maar liefs 22% verbeterd wordt en dit aspect ook nog propageert.

Voor een ieder is het duidelijk dat de ongeconditioneerde 14% loonsverhoging welke de overheid onlangs in de publieke sector heeft doorgevoerd voor de economie in het algemeen en de overheid in bijzonder zeer grote problemen oplevert.

Deze gedeputeerde doet alsof zijn neus bloedt en met het grootste gemak wordt een arbeidsvoorwaardenpakket waarin een verbetering van 22% is verwerkt goedgekeurd".

De VBC vindt deze houding hoogst onverantwoord. Met de ondertekening van de nieuwe Setel-cao is thans het startsein gegeven voor nieuwe loonronden, zowel in de publieke als private sector.

Niet alleen zal dit leiden tot verdere arbeidsonrust doch de concurrentiepositie van het eiland zal danig worden aangetast temeer daar er geen maatregelen genomen zijn om de arbeidsproductiviteit te verhogen, zo vreest de VBC. Deze ontwikkeling zal voorts tot gevolg hebben dat de werkloosheid, inflatie en overheidstekorten verder zullen gaan toenemen. Alle pogingen om meer deviezengenererende activiteiten te ontplooien zullen als gevolg van de verslechtering van de concurrentiepositie ernstig worden gefrustreerd.

Kortom het gevaar voor een algehele economische recessie is niet uitgesloten. Het is duidelijk dat de negatieve gevolgen hiervan volledig op conto van de gedeputeerde moeten worden geschreven, zeggen de verenigde werkgevers.

Overigens wordt van de president commissaris verwacht dat deze de garantie aan het publiek geeft dat de service van Setel met minstens 20% zal verbeteren. In dit verband is de VBC volledig eens met het standpunt van de directie van Setel dat de consument meer service eist als het personeel meer loon ontvangt.

GEEN GOEDE ZAAK

"De cao-onderhandelingen bij Setel en de uitkomst daarvan vormen wederom het bewijs dat het geen goede zaak is dat de politiek zich bemoeit met het vaststellen van de arbeidsvoorwaarden bij een overheids-n.v.. Deze zaken worden teveel vanuit een politieke invalshoek benaderd terwijl een zakelijke (bedrijfs) economische benadering eerder op zijn plaats is. Voor de samenleving heeft dit ernstige negatieve gevolgen".

Ten einde hierin verandering te brengen pleit de VBC in haar commentaar voor verdere privatisering van overheids-n.v.'s. Bovendien wordt het hoog tijd dat het automatisme van het qualitate qua benoemen van gedeputeerden bij overheids-n.v.'s wordt doorbroken. Bij het benoemen van commissarissen dienen criteria als expertise en-know-how van de persoon een doorslaggevende rol te spelen en niet zozeer de politieke kleur van de persoon, zegt de werkgevers vereniging.

"Onbespreekbaar"

WILLEMSTAD — Gedeputeerde Abel Arrindell heeft maar één woord voor Hubert Rojers suggestie eerder deze week en dat is: "Onbespreekbaar".

Arrindell die president is van de raad van commissarissen van Setel heeft weinig waardering voor het voorstel van de ABVO-leider om het voorschot te 'vergeten' dat Setel uitbetaalde vooruitlopend op de afronding van de c.a.o.-besprekingen en de definitieve loonsverhogingen.

Het voorschot van 600 gulden per c.a.o.-werknemer wordt dus gewoon verrekend met de toebedeelde financiële extra's, zoals de afspraak was. Punt uit, voor zover het Arrindell betreft.

Algemeen Dagblad:

'Liberia-Peters met hangende pootjes terug naar Antillen'

HILVERSUM/PHILIPSBURG/WILLEMSTAD — Van al het lawaai dat de Antilliaanse premier mevrouw Liberia-Peters sinds juli 9 heeft gemaakt over de neo-koloniale houding van Nederland is sinds gisteren weinig meer over. Nederland en de Antillen sturen een ontwerp-algemene maatregel van bestuur naar de Raad van State die maar één doel dient; de financiële en bestuurlijke wanorde op Sint Maarten zo snel mogelijk te beëindigen. De krachtdadige aanpak waarvoor minister Hirsch Ballin eerder deze zomer koos is daarmee een juiste weg gebleken. Dat schrijft het "Algemeen Dagblad" in een commentaar naar aanleiding van de besprekingen van de afgelopen dagen in het koninkrijkskabinet.

Het blad wijst er op dat de problemen daarmee niet zijn opgelost, maar dat er wel een basis voor een oplossing is gelegd. "Als de regering en premier van de Antillen de nu door de koninkrijksregering gekozen weg verdedigen met dezelfde fermheid als waarmee ze aanvankelijk de Nederlandse bemoeienis tegemoet traden, is de kans groot dat de bevolking van Sint Maarten over pakweg een jaar bestuur geniet van een soortgelijke kwaliteit als op de andere eilanden. Voor Hirsch Ballin moet het een prettige bijkomstigheid zijn dat hij een dossier dat hem de afgelopen maanden veel tijd heeft gekost, nu even terzijde kan leggen. Ook aan deze kant van de oceaan wacht hem nog zoveel werk dat hij zich niet hoeft te vervelen", aldus het Rotterdamse ochtendblad.

"De Volkskrant" wijst er op dat de competitiestrijd tussen Nederland en de Antillen over wie bevoegd is de bestuurlijke chaos op Sint Maarten op te lossen, in een compromis is geëindigd. De overeengekomen Algemene Maatregel van Rijksbestuur stelt minister Hirsch Ballin tevreden — omdat verregaand wordt ingegrepen in het bestuur van het eiland. De Antilliaanse premier is tevreden, omdat haar kabinet een beslissende rol krijgt in het toezicht. Het kostte twee dagen van intensief en langdurig onderhandelen op zowel ambtelijk als regeringsniveau om tot overeenstemming te komen.

Bij de Antilliaanse regering was een zere plek geraakt door het eerdere initiatief van Hirsch Ballin Sint Maarten onder curatele te stellen. De autonomie, het recht op intern zelfbestuur, was in het geding. Bovendien vond de Antilliaanse regering dat de onder curatele-stelling niet voldoende was om het bestuur van St. Maarten weer in het gareel te krijgen. De Antilliaanse premier sprak vrijdag dan ook tegen dat zij naar Nederland was gekomen om de maatregelen ongedaan te maken. Met de overeengekomen Algemene Maatregel van Rijksbestuur zijn de maatregelen niet afgezwakt, maar eerder uitgediept, licht "De Volkskrant" toe.

KADASTER

Volgens minister Hirsch Ballin gaat een herstel van de "grovelijk verwaarloosde" bestuurssituatie op St. Maarten jaren duren. "Ik wil daar geen enkele twijfel over laten bestaan" zegt hij in een gesprek met NRC-Handelsblad. "Een afgerond resultaat bij deze gemeenschap met 30.000 legalen en tussen de 10.000 en 20.000 illegale inwoners, bij deze budgetaire tekorten met een niet bestaand kadaster enzovoorts, enzovoorts, dat is iets waar jaren arbeid voor nodig is".

Hirsch Ballin spreekt met grote mildheid over de negatieve Antilliaanse reacties op zijn besluit van 9 juli. In de afgelopen dagen had men een "goede gemeenschappelijke lijn" gevonden, aldus de minister. De problemen op Sint Maarten zijn goed in kaart gebracht. Hij noemt onder meer het Rapport van de Rekenkamer en het Rapport Pourier. "Er is geen tekort aan info. Nu moeten de problemen opgelost worden.

Noveen kerk Zuid Bonam

WILLEMSTAD — Noveen 'Nino Hesus di Praga' in de kerk van Zuid Bonam van zondag 16 augustus tot en met maandag 24 augustus. Op alle dagen behalve zondag begint de kerkdienst om zes uur 's middags. Dinsdag 25 augustus is het feest van 'Nino Hesus di Praga' en dit wordt gevierd met een heilige mis die om half zeven 's avonds begint in de kerk van Zuid Bonam.

WILLEMSTAD — De Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van de Nederlandse Antillen (UNA) maakt hierbij bekend, dat de colleges op maandag 31 augustus 1992 beginnen in plaats van maandag 7 september 1992.

■ *WILLEMSTAD — Big Foot, Snake Bite. Geen Indianennamen maar net als Taurus, Carolina Crusher, No Problem en Crunch Value de titels van robuuste autoptletmachines. In het eerste weekeinde van september zullen de auto's met enorme wielen een verpletterende indruk achterlaten op het chasis van Curaçaose sloopauto's die nu reeds in linie worden gezet door het organiserende team 'Stuntman'.*

De bus: tussen 'berguensa' en populair vervoer

WILLEMSTAD — De konvooi (de gele bus van het openbaar vervoer) is vaak noodvervoer, niet zo populair en soms zegt men dat het een 'berguensa' (maatschappelijke schaamte) is, om in de bus gezien te worden. Een kantooremployee met stropdas in de bus is 'not-done'. Voor gedeputeerde Abel Arrindell was het twee jaar geleden dat hij voor het laatst de bus nam. Twee journalisten die vrijdagmiddag de trip maakten met een van de twee luxe-bussen van het lokale busbedrijf herinnerden zich het busgebruik als iets uit hun jeugd...

Voor buitenlandse eilandsgasten die ondernemend zijn, is de bus een geschikt en goedkoop transportmiddel om een goede indruk te krijgen van het eiland. Voor zeventig cent in het stadsdistrict en voor Nafl 1,50 in Banda Abao kan men met de gele 'konvoois' mee. Wie bij de chauffeur betaalt met een van te voren bij het ABC-loket in Punda gekocht buskaartje is nog goedkoper uit. Vanaf woensdag zijn die daar weer te koop. (Tien ritkaartjes kosten Nafl 6,50). Het busbedrijf ABC gaat het gebruik van de bus stimuleren.

Arrindell: 'RvC was te weinig betrokken'

Nieuwe autobussen moeten ABC weer op weg helpen

WILLEMSTAD — Met ingang van maandag zullen negen uit Nederland afkomstige tweedehands gele DAF-bussen het lokaal openbaar vervoer versterken. Het Curaçaose autobusbedrijf ABC hoopt hiermee uit de neergaande financiële spiraal te raken. Per dag kwam er maar vijfduizend gulden in het inkomstenlaatje terwijl dat er eigenlijk twaalfduizend moeten zijn.

Van de 28 bussen die het ABC had, deden slechts vijftien het goed genoeg om te rijden. Nu er meer bussen kunnen rijden, komt er meer geld binnen en ontstaat er ruimte om de bedrijfsonkosten te lenigen. Een serie van maatregelen zou reizen met de bus aantrekkelijker moeten maken. Ook probeert het ABC via andere kanalen de bedrijfsinkomsten te verhogen.

Abel Arrindell die in april gedeputeerde werd met openbaar vervoer in zijn portefeuille, heeft laten weten dat de raad van commissarissen bepaald niet vrijuit gaat. Hij vindt als president-commissaris van de ABC dat zijn commissarissen meer betrokken moeten zijn bij het verhelpen van de zorgwekkende en onhoudbare situatie waarin het busbedrijf verkeert.

Hij kondigde aan dat een busrit duurder gaat worden. Tussen de tien en 25 cent extra. De ABC-garage gaat ook voor derden reparaties verrichten om inkomsten te genereren. Verder zullen de reclamestroken op de flanken van de bussen commercieler benut worden.

Daar staat tegenover dat het ABC betere service op de bestaande routes gaat bieden. Dat gaat samen met een kleine promotiecampagne via de media voor stimulering van het busgebruik. Op termijn komen er bordjes met vertrektijden bij elke bushalte. Hoelang dat gaat duren is niet bekendgemaakt. Wel is duidelijk dat dat project nog op de tekentafel ligt; er zijn nog geen bordjes besteld door de ABC-leiding.

MARINE

Chauffeurs krijgen een opleiding van de koninklijke marine in het beter beheren van de grote wagens. Technische bijstand uit Nederland komt over voor instructie voor een optimaal onderhoud van de bussen. Het administratief personeel krijgt cursussen, en Arrindell belooft een marktonderzoek, aandacht voor bejaarden, een controle op vandalisme in de bus en een betere klachtenbehandeling.

DE ABC krijgt vaak telefoontjes van busgebruikers die zich ergeren aan de snelheid waarmee een chauffeur soms over de weg scheurt. Daar kan nu een einde aan komen, omdat de Nederlandse bussen beschikken over een nauwkeurige snelheidsmeter waar de bedrijfsleiding een beklaagde chauffeur mee kan confronteren. Ook krijgt men meer tijd bij het uitstappen. Kom iemand per ongeluk tussen de deuren, dan kan de bus automatisch niet meer wegrijden.

De geïmporteerde bussen die gemiddeld twaalf jaar oud zijn, heeft het ABC voor ongeveer 300.000 gulden overgenomen. Zij voldoen voor het lokale vervoer. De zachte stoelen met foamvulling zitten zachter dan de houten tegenhangers in de oudere bussen. Chauffeurs hebben hun bedenkingen over een ander comfort-aspect. De bussen zijn Nederlands. Dus grote maar dichte ramen, vanwege de kou. De praktijk zal moeten uitwijzen of de openstaande vluchtluiken in het dak voldoende verkoeling bieden.

HEET

"Het is te hopen voor de busgebruiker dat hij niet te lang hoeft te rijden met de bus, want als de bus stilstaat wordt het best wel heet, denk ik", zegt buschauffeur Melvin de Roche die als pluspunt daartegenover plaatst dat de vering in de nieuwe bussen wel beter is.

De Nederlandse bussen hebben een comfortabele indeling. Die naast 46 zitplaatsen ongeveer negentien staanplaatsen biedt officieel. Feit is dat men in Nederland zich daar vaak niet aan stoort. En gezien de drukte bij de bushaltes in de ochtend- en avondspits zal het met dat aantal staanplaatsen ook hier niet zo nauw genomen worden, voorspelt gedreven busbestuurder die al twaalf jaar achter het stuur zit.

RINKEL

De buspassagier zal in de nieuwe bussen voorlopig ook verlost zijn van het belsysteem waarmee de chauffeur gewaarschuwd wordt te stoppen bij de eerst volgende bushalte. Afgezien van drukknoppen die in de oude bussen vaak gesloopt zijn, is het voor de reiziger achterin de bus niet altijd goed te bemerken of de busschauffeur de 'rinkel' hoort onder het geraas van de motor. Een controlelicht op het dashbord en één in de cabine waarschuwen in de nieuwe bussen de chauffeur èn de passagiers dat er iemand wil uitstappen.

Een ander practisch probleem was de routeaanduiding op de voorkant van de bus. De draairol met Nederlandse plaatsnamen wordt overgespoten met Curaçaose bestemmingen. De aanduiding is ook verlicht. "Een gemak voor de busgebruiker en voor on-", zegt chauffeur Melvin de Roche. Onverlichte bordjes in hoek van de voorruit betekenen namelijk vaak dat hij en zijn collega's 's avonds voor niets stoppen bij bushalte omdat de daar wachtenden niet de bestemming konden lezen.

Monteurs moeten de bussen makkelijker kunnen onderhouden. De wagens beschikken over een zelfsmeer-systeem. Normaal gesproken moet een bus op elke 10.000 kilometer op ongeveer 45 punten met vet bijgesmeerd worden. Een klus die bij de oude bussen drie uur in beslag neemt, zegt Elvis Petrona, hoofd van de technische dienst.

■ *Gedeputeerde Abel Arrindel kreeg van directeur Richard Albertus toestemming om achter het stuur te kruipen van een van de twee bussen voor groepsvervoer die het busbedrijf ABC aan meer inkomsten moeten helpen. Hoofd technische dients Elvis Petrona (met bril) bemiddelde in de aanschaf van deze twee en negen normale bussen voor het reguliere openbaar veroer.*

DP: 'Tevreden maar niet blij met resultaat Liberia-Peters'

WILLEMSTAD —"De DP is tevreden met het in Den Haag bereikte resultaat. Blij kunnen we niet zijn, want zo'n Algemene Maatregel van Rijksbestuur (AMR) druist hoe dan ook in tegen de geest van het Statuut. Daarom zouden we stappen moeten ondernemen om het Statuut te wijzigen om zo'n maatregel onmogelijk te maken. De maatregel is ouderwets en uit de tijd."

Zo verklaarde vanochtend voorzitter mr. Boy Hernandez van de Curaçaose coalitiepartner DP tegenover de Amigoe. Hij doelt op het besluit dat gisteren in de koninkrijksministerraad viel en dat inhoudt dat St. Maarten middels een AMR voor een jaar onder verscherpt preventief toezicht wordt geplaatst. De Antilliaanse ministerraad krijgt meer zeggenschap dan bij de 9 juli beslissing van de koninkrijksministerraad, toen de gouverneur van de Antillen uitsluitend als koninkrijksorgaan optrad. Nu is hij in bepaalde gevallen ook landsorgaan en kunnen Antilliaanse ministers hun mening naar voren brengen. Verder kan het Bestuurscollege van St. Maarten besluiten voorleggen aan de koninkrijksregering.

Premier Liberia-Peters (PNP), die deze week druk onderhandeld heeft in Den Haag, bleek zelf wel tevreden. Ze heeft haar zegen gegeven aan de AMR. Volgens Liberia heeft Den Haag water bij de wijn gedaan en ingezien dat de Antilliaanse regering niet zomaar genegeerd kan worden.

DP-voorzitter Hernandez is het met haar eens. "Het besluit van gisteren is een vooruitgang omdat de maatregel in een wettelijk kader is geplaatst; het is nu legaal. Ook hebben de Antillen nu meer zeggenschap," aldus de politicus van de DP-Curacao. Toch blijkt hij gemengende gevoelens te hebben: een AMR is voor de autonomie een pijnlijke zaak maar " we konden in dit geval niet veel meer bereiken." "We hadden te maken met twee meningen en dit is een compromis." Hernandez vindt dat de Antilliaanse oppositie een kwalijke rol heeft gespeeld: die heeft de premier niet openlijk gesteund en daardoor haar positie verzwakt. In Nederland was de zaak wel heel wat anders: immers, alle partijen stonden keihard achter Hirsch Ballin. Dat de oppositie in Willemstad nu moord en brand schreeuwt heeft men aan zichzelf te wijten, aldus Hernandez, die de oppositie beticht van ' dorpspolitiek.'

De Curaçaose oppositie denkt inderdaad heel anders dan de coalitiepartijen over het in Den Haag bereikte resultaat: Don Martina (MAN), George Hueck (SI) en Agustin Diaz (onafhankelijk) lieten vernietigende reacties horen op de uiteindelijke uitkomst van de besprekingen. Ze heeft absoluut niets bereikt, mogelijk alleen een mooie verpakking met een strikje erop, is men van mening. De autonomie waaraan zovele jaren hard gewerkt is, is geamputeerd, zei Martina zelfs. Ook Hueck en Diaz menen dat de AMR een klap in het gezicht is van de gehele Antillen.

WILLEMSTAD — De stichting voor sociaal-culturele vorming van Wishi, Marchena en omgeving moest na vele pogingen om het Tula College draaiende te houden accepteren dat hun werk tevergeefs was. Leden van de stichting zijn teleurgesteld omdat ze vinden dat hun tegenargumenten goed waren onderbouwd maar het besluit stond vast.

De stichting wil niet dat het gebouw een betonnen vervallen 'monster' wordt in de wijk. In dit verband is er een project bedacht om het gebouw te blijven gebruiken. De stichting heeft echter nog geen uitnodiging ontvangen van de overheid voor een slotvergadering. Bepaalde klassen van de Johan Mauritsschool zullen voor ruim een jaar naar het Tula gebouw verhuizen totdat de verbouwing rond is. De stichting zal met functionarissen van het Openbaar Schoolbestuur en de hoofd van de school blijven praten om te zorgen dat de jongeren uit de omgeving ook in de wijk hun opleiding kunnen blijven volgen.

■ *Jongeren vinden dat het in Brievengat maar een 'dooie boel' is.*

(foto: I. Witteveen)

Probleemwijk èn muziekwijk

'Dag van Brievengat' sluit cultureel onderzoek af

WILLEMSTAD — Zondag 23 augustus 1992 wordt in het buurtcentrum van Brievengat voor het eerst de 'Dag van Brievengat' gevierd. Met deze dag, die bestaat uit een seminar en een muzikale manifestatie, wordt een onderzoek over 'Cultuur en aspiraties in de Curaçaose samenleving' afgerond. Het onderzoek startte in 1989, onder auspiciën van Inisiativa Partikular Korsou, in Banda Bou. Het voornaamste doel is bij te dragen aan het formuleren van een eigen ontwikkelingsprogramma, ofte wel een ontwikkelingsplan dat uitgaat van de ervaringen, kennis, waarden en de verwachtingen van de Curaçaose bevolking.

Behalve interviews met lokale leiders, ouders, jongeren, onderwijzers van Brievengat, interviewden de onderzoekers, de antropologen Leon Weeber en Ieteke Witteveen, vertegenwoordigers van achttien instanties die één of andere bemoeienis met de wijk hebben of begoen te hebben. Andere informatie werd verkregen uit schriftelijke bronnen en door zelf in deze wijk van ruim zevenduizend inwoners (CBS 1982) te wonen.

Over de pre-koloniale tijd is niet veel meer bekend dan dat er in de oostdivisie, waar Brievengat deel van uitmaakt, indianen verbleven en hun kunuku hadden (Rooi Indjan, Rancho). Na de komst van de Europeanen werd het gebied privé-eigendom en gebruikt als plantage. De Hagenaar Cornelis Sprock Jansz kocht in 1847 de 503 hectare van dit vruchtbare landgoed. Het terrein veranderde verschillende malen van eigenaar tot de Shell het voor een symbolisch bedrag overnam (1924).

Vanaf 1955 werden er, met Nederlandse ontwikkelingshulp, 505 volkswoningen gebouwd. Bij de toewijzing kregen werknemers van Shell en die van andere grote bedrijven de voorrang. In de beginjaren, de jaren zestig, bruiste het van de activiteiten: sport, "bijlegfuiven" en feesten met beat-band. Om dit beter te coördineren, richtten de buurtbewoners het eerste buurtcentrum op. In de jaren zeventig, net toen Brievengat met 878 huizen werd uitgebreid, werd het nieuwe, het huidige buurtcentrum gesloten. Vanaf die tijd waren er geen gezamenlijke buurtactiviteiten meer. Het moderne leefpatroon van 'ieder voor zich' deed zijn entree.

Ondanks de negatieve beeldvorming die er, vooral sinds de komst van 'base' (1982/83), over Brievengat bestaat, wonen de meeste bewoners graag in hun wijk. De problemen die het meest genoemd worden zijn: 'drugs', de opvoeding van de kinderen in de huidige tijd en de vele jongeren op straat die zich vervelen, want "de sport- slechte staat", en zoals de jongeren zelf zeggen: "dan denk je alleen aan 'maldat' (boosaardigheid); "er is geen leiding.

De bewoners dramatiseren de situatie niet. Integendeel, ze komen zelf met allerlei voorstellen om de problemen op te lossen. Tijdens het onderzoek heeft een groep van jongeren tussen vijftien en twintig jaar zich verenigd in de commissie Hubentut Uni di Brievengat (HUB), om zelf 'op een positieve manier' wat te doen aan "die slome boel" in de wijk.

Vanaf januari 1992 vinden er in het buurtcentrum Brievengat bijeenkomsten plaats van een groep van sleutelinformanten. Met hen zijn de resultaten van het onderzoek besproken en een actie-programma voorbereid. Het eindresultaat wordt tijdens het aanstaande seminar van 23 augustus voorgelegd en bediscussieerd. Beoogd wordt: het vaststellen van een actieprogramma en het oprichten van een "pilot group". Oswald Dalnoot, gezinstherapeut en zelf afkomstig uit Brievengat zal dit ochtendgedeelte voorzitten.

Het middaggedeelte bestaat uit een muzikale manifestatie. Bij het onderzoek bleek dat Brievengat een bewogen muzikale geschiedenis heeft van de beat-bands van jaren zestig, van het vieren van de negen tumba-triomfen van buurtbewoner Boy Dap, van de break-dance, reggae en rap van de jaren tachtig en negentig en rondom de jaarwisseling, steevast, bij de snack of 'onder de boom': tambú.

Er wonen ook veel musici in Brievengat variërend van wiri-, steelband- en banjospelers tot .de reggae-zangers. Alsof dat niet genoeg is: de meeste straten dragen namen van musici en compo-

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508 **Pageboy 127-0379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

....

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

....

WACHTREGELING DOKTOREN (zaterdag+zondag) (van 09.00-10.00/17.00-18.00 uur):
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta Cruz: dokter J. van Veen, Tanki Flip 24. Tel.:27100.
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter Bislip via Centro Medico San Nicolas, tel.: 48833 of Alarmcentrum 115.

....

BOTICA'S
(nachtdienst)
Pabao brug: Santa Anna, Noord 41B-41C. Tel.: 68181.
Pariba di brug: San Lucas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat (San Nicolas), tel.: 45119.

....

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.. 115) op te bellen.

....

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra L.G. Beke-Martinez, tel.: 24696.

....

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168). Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

....

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

....

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

....

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

....

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Geopend op dinsdag, woensdag en donderdag van 14.00-18.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik

....

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

....

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720
Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

....

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Cartoons; 19.00 Special Program; 19.30 Elsa Klensch; 19.50 Big Story; 20.40 Special Program; 21.00 CNN News; 21.20 Movie; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

ZONDAG: 16.00 Studio Sport; 17.20 Gezond Sporten; 17.50 Movie; 19.30 Showtime; 20.30 CNN News; 20.50 Health Week; 21.05 Week in Review; 21.50 Movie; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

....

ZATERDAG
DIVERSEN
VOETBAL
20.00 uur S.L.D. vs Brazil Jr. - L.S.P.
ZONDAG
DIVERSEN
VOETBAL
18.00 uur Dakota vs Estrella - R.C.A.

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 of 25111).

Aruba volgend jaar naar 'Frankfurter Buchmesse'

ORANJESTAD — Aruba neemt in oktober 1993 deel aan een van de grootste boekenbeurzen ter wereld: 'Die Frankfurter Buchmesse' met dit maal als aandachtspunt 'De Nederlandse en Vlaamse literatuur'. Ook auteurs uit Suriname, Zuid-Afrika en de Antillen mogen tijdens deze beurs hun steentje bijdragen en literaire werken presenteren. De beurs trekt jaarlijks tienduizenden bezoekers, ruim duizend journalisten en ongeveer tienduizend vertegenwoordigers van uitgeverijen. Alice van Romondt van de Arubaanse uitgeverij 'Charuba', voelt zich geëerd door de invitatie en noemt het een hele uitdaging. "Als klein eiland is het enorm moeilijk een plaats te krijgen binnen zo'n wereldberoemd evenement". Van Romondt meent bovendien dat de beurs in Duitsland ditmaal een interessante doelgroep voor Aruba met zich meebrengt. "De Duitse markt op Aruba is klein. Nu hebben we de kans om een grote groep Duitsers in hun eigen taal Arubaanse literatuur aan te bieden in de vorm van gedichten, verhalen en misschien wel een inleidend stuk over het culturele leven". Van Romondt gaat binnenkort naarstig op zoek naar een Duitse vertaler: "Het wordt hard aanpakken voor Charuba en de auteurs maar dat hebben we er voor over. Dit is een unieke kans om deel uit te maken van de literaire wereldtop".

Commissielid en coördinatrice van 'Die Frankfurter Buchmesse '93', Gerda Meijerink uit Nederland, bezocht deze week Aruba om de nodige promotie voor de beurs te maken en tevens voorbereidingen te treffen voor de Arubaanse delegatie die volgend jaar af zal reizen naar Frankfurt. Hoeveel auteurs zullen gaan en wie dat precies zijn, is nog niet bekend. Meijerink is er wel van overtuigd dat er niet zomaar 'een aantal auteurs van het eiland wordt geplukt en in Duitsland wordt neergezet'. Ze vindt dat vooral het Papiamento onder de aandacht moet worden gebracht. In overleg met de auteurs zal worden overlegd hoe zij zichzelf het liefst willen presenteren. Meijerink: "Frankfurt is volgend jaar voor Arubaanse auteurs dé kans om contacten met internationale uitgevers aan te gaan of te versterken. Aruba moet proberen om in de 'picture' te komen. We moeten proberen te bewerkstelligen dat de beursbezoekers naast Harry Mulisch en Cees Nooteboom ook die Arubaanse auteur opmerken".

Hoewel dit puur een oriëntatiebezoek is, heeft Meijerink al een paar leuke ideeën opgedaan voor de Frankfurter Buchmesse. "We zouden bij voorbeeld een mooie tentoonstelling over de rijke literatuur en historie van Aruba, eventueel in samenwerking met de Antillen, kunnen maken. We hebben ook gepraat over een Duitse vertaling van Arubaanse werken die in een vorm van een bloemlezing worden gepresenteerd. Een andere mogelijkheid is de vervaardiging van een documentaire over de taal, literatuur, cultuur en historie en daarin verweven interviews met verschillende Arubaanse auteurs". Of het nu een film, documentaire of tentoonstelling wordt: Meijerink moet op zoek naar een Duitse expert die als tussenpersoon zal moeten functioneren om 'literair Aruba' onder de aandacht van de bezoekers van de Frankfurter Buchmesse te brengen.

Een ander idee is om Cees Nooteboom, de meest gevraagde Nederlandstalige auteur in Duitsland, uit te nodigen om naar Aruba te komen. Nadat hij de auteurs heeft ontmoet, wat heeft geproefd van de Arubaanse sfeer en zich kan verdiepen in de literatuur zou hij de perfecte ambassadeur voor Aruba kunnen zijn". Meijerink vindt dat de commissie 'strategisch' te werk moet gaan. "Zo'n Nooteboom is ontzettend populair: als hij tussen neus en lippen door iets over de Arubaanse literatuur zou aanhalen, zouden we onmiddellijk in het middelpunt van de belangstelling staan".

Medaille voor basketballertjes

■ORANJESTAD — *De Arubaanse Little League basketballselectie die onlangs in Florida subkampioen werd van de Khoury League World Series, werd deze week door de regering onthaald. De baseballertjes werden ten bestuurskantore toegesproken door de ministers Refunjol en Kelly en mochten na afloop een medaille in ontvangst nemen.*

Laclé schrijft Hirsch Ballin brief over luchthaven en drugs

ORANJESTAD — Naar aanleiding van de brief die de AVP naar minister van Koninkrijkszaken, mr. Ernst Hirsch Ballin zond, stuurde minister van Financiën, ing. Roland Laclé, op zijn beurt een brief aan zijn Nederlandse collega Wim Kok. "Uit berichtgeving in de media is mij gebleken dat in de AVP-Statenfractie kennelijk misverstanden bestaan over zaken, die verband houden met recente ontwikkelingen op onze luchthaven", aldus Laclé. Zijn doel is de bestrijding van handel in verdovende middelen te bevorderen door middel van het professionaliseren van het douaneapparaat.

Uit de berichtgeving is verder gebleken, dat de misverstanden bij de AVP mede het gevolg kunnen zijn van uitlatingen van Laclé aan Hirsch Ballin. Ten einde meer duidelijkheid te scheppen met betrekking tot de betrokkenheid van de douane in aangelegenheden als die op de luchthaven, schrijft Laclé aan zijn Nederlandse collega, dat de douane een belangrijke rol vervult bij de opsporing van strafbare feiten, die samenhangen met de handel in en het gebruik van verdovende middelen, bij de invoer van goederen. Hij vindt dat de douane een 'spilfunctie' heeft bij de bestrijding van drugscriminaliteit. Douane-ambtenaren hebben, in nauwe samenwerking met justitiële autoriteiten, de bevoegdheid om in voorkomende gevallen over te gaan tot aanhouding van verdachten. Indien daartoe aanleiding bestaat zal de douane hier zonder enige aarzeling gebruik van maken.

Laclé schrijft aan Hirsch Ballin: "Recentelijke ontwikkelingen op onze luchthaven en meer in het bijzonder het uitlekken van confidentiële ambtelijke informatie geven mij aanleiding tot de opmerking dat het openbaar worden van vertrouwelijke gegevens, die onder meer van belang zouden kunnen zijn voor strafrechtelijk onderzoek, dat onderzoek in ernstige mate kan verstoren en er zelfs toe kan leiden dat, op zich mogelijk vervolgbare zaken, voor strafvervolging verloren gaan. Het is slechts om die reden dat ik eraan hecht het belang te onderstrepen dat moet worden gesteld in het vertrouwelijk houden van dergelijke gegevens".

Laclé is bezorgd dat de naam van Aruba door de luchthavenaffaire internationaal in diskrediet wordt gebracht. Hij schrijft: "In dit kader mag ik mijn zorg niet verhelen over de schade aan de reputatie van Aruba en zijn inwoners, die het gevolg is van aanhoudingen van landskinderen in het buitenland die worden verdacht van betrokkenheid bij drugscriminaliteit. De recente aanhoudingen in het buitenland van personen gelieerd met de leiders van de politieke partijen AVP en OLA zijn de reden voor het veroorzaken van een rookgordijn op het Arubaanse politieke arena".

Laclé deelt in zijn brief aan Hirsch Ballin ten slotte mee, dat het zijn doel is de bestrijding van de handel in verdovende middelen te bevorderen door middel van het professionaliseren van het douane-apparaat. Hij spreekt zijn waardering en dank uit voor de samenwerking die de Arubaanse regering van Hirsch Ballin, in het kader van technische bijstand, ontvangt.

AVP-leider mr. Henny Eman heeft met verontwaardiging gereageerd op, zoals hij het noemt de 'flagrante leugens en vuilspuiterij' van minister Roland Laclé in zijn brief aan de Nederlandse minister. "De brief van Laclé bewijst opnieuw dat de huidige regering veel haast heeft om de luchthaven affaire, waarbij een zuster van de premier wordt genoemd, in de doofpot te stoppen. Daarvoor tracht men andere personen de schuld te geven in plaats van een behoorlijk onderzoek in te stellen".

Geen enkel familielid van de AVP-leiding was in het buitenland betrokken bij een aanhouding ter zake drugs. "Laclé, die spreekt van een rookgordijn, veroorzaakt dit zelf met zijn brief om de luchthavenzaak te kunnen verdoezelen", aldus Eman. "Het zou gepaster zijn, als Laclé minister Hirsch Ballin nader zou inlichten over de zestigduizend gulden, die onder zijn beheer op het Arubahuis zijn verdwenen en waarvoor men nu onschuldig personeel wil laten opdraaien". Wat de aanhouding van de zuster van de OLA-leider betreft, meent Eman, dat iedereen dit weet en Glenbert dit niet ontkent. "Maar Laclé vergeet dat zij de nicht is van de minister van Justitie mr. Hendrik Croes, die vele jaren haar voogd was na het overlijden van haar vader Betico".

Zang-workshop

ORANJESTAD — Instituto di Cultura en de Gemengde Commissie Culturele Samenwerking organiseren van 22 augustus tot 4 september een zangworkshop onder leiding van de bekende Arubaanse opera-zangeres Tica Giel.

Deze workshop is voor personen die in muziekband en koor zingen en andere belangstellenden die hun zangtechniek willen verbeteren. Op deze workshop zal onder meer een uiteenzetting worden gegeven van alles dat met zingen te maken heeft, zoals stembanden, gebruik van ademhalingsspieren en postuur.

Ongeschikt gebruik van vrije zone

ORANJESTAD — Er wordt ongeschikt gebruik gemaakt van de vrije zone. Door bepaalde bedrijven wordt zij als pakhuis gebruikt. Dit kwam minister van Financiën, ing. Roland Laclé, te weten in gesprekken tijdens zijn werkbezoek aan de douane.

Laclé zei, dat volgens de wet 25 procent van de goederen op de lokale markt kan worden gezet, maar er zijn bedrijven die geen 25 maar 90 procent op de lokale markt brengen. Er worden weliswaar invoerrechten betaald, maar hoe het zit met de winstbelasting zal een onderzoek moeten uitwijzen.

Tijdens zijn bezoek sprak de bewindsman ook over de automatisatie bij het douanekorps. Het 'enig document' loopt beter dan aanvankelijk verwacht werd, waarbij goede medewerking verkregen wordt van degenen die dit document moeten invullen.

De reorganisatie van het korps is aan de gang en volgens de minister bestaat er onder de korpsleden een enthousiasme voor deze organisatie. Ook heeft de bewindsman kunnen constateren dat niet overal de douane-faciliteiten adequaat zijn. Het vrachtgebouw op de luchthaven en het kantoor in de haven zijn niet geschikt voor de dienst en voor het einde van het jaar moet hiervoor een oplossing worden gevonden. Het is de bedoeling dat het schaftlokaal van de UPA bij de ingang van de haven tot douane-kantoor wordt verbouwd.

Bijenplaag in Dakota

ORANJESTAD — In de Olijfstraat te Dakota verleende de politie gistermiddag assistentie voor een plaag van woedende bijen. De overlast van de insekten was zo groot, dat bewoners hun huizen invluchtten. Door de bijen-aanval werd een hond gedood, terwijl een gestoken vrouw per ambulance naar het hospitaal werd gebracht voor behandeling.

De overlast wordt vooral ondervonden bij Olijfstraat 10, waar de bijen in een houten krot huizen. De overlast die de bewoners van de Olijfstraat al geruime tijd hebben escaleerde gistermiddag toen de bijen zowel mensen als dieren aanvielen. Reeds enige tijd klagen de bewoners dat er niets wordt gedaan aan de rondzoemende en stekende insekten. Een hondeneigenaar sluit zijn rashonden zelfs op in een aircokamer omdat zij anders door de bijen worden gedood. De bewoners uit de omgeving verdedigden zich gistermiddag met spuitbussen, dat overigens weinig uithaalde. Korte tijd later kwam de politie met een persoon die van bijenbehandeling op de hoogte is en die met een effectiever middel de bijen tot rust bracht.

AZV start in oktober

ORANJESTAD — De Algemene Ziektekosten Verzekering (AZV) gaat begin oktober aanstaande van start. Volgens minister van Volksgezondheid, Charro Kelly heeft de AZV vertraging ondervonden omdat Nederland, vanwege de problemen met de hotelgaranties, niet zo 'ijverig' was met ontwikkelingshulp-projekten.

De projekt-adviseur van de AZV, de heer Slotboom, verblijft momenteel voor tien dagen op Aruba in verband met het institueren van het orgaan dat belast zal zijn met de AZV. Hij maakt ook de nodige voorbereidingen in verband met zijn vestiging die begin oktober zal ingaan. Volgens de minister volgt binnenkort de benoeming van vertegenwoordigers in het AZV-bestuur. Er zijn brieven uitgegaan naar de verschillende instanties om namen van kandidaten voor het bestuur in te zenden.

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

....

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur
NOORD: zat. 19.00 uur, zon.: 07.30 en 18.00 uur
ORANJESTAD: zat. 19.00 uur, zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30. 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

....

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.

....

Nieuwbouw Hato bijna klaar

WILLEMSTAD — De voltooiingsdatum van de nieuwbouw van luchthaven Hato nadert gestaag. De herindeling van de rijbaan en de parkeerruimten voor taxi's is klaar. Verkeersborden zijn geplaatst. Het wachten is op de beschikking van de verkeerspolitie. De oude taxistandplaats verdwijnt. Wat blijft is één rijbaan en één strook waar reizigers kunnen in- en uitstappen. De taxichauffeurs zullen zich voortaan groeperen bij de oostvleugel. Een tv-circuit met camera's gericht op de aankomsthal moet hen een monitorbeeld geven van toeristen die een taxi nodig hebben.

In de incheck-hal gaf een draagmuur die eigenlijk verwijderd had moeten worden enige bouwtechische problemen. De vertrekhal en transitruimte is practisch klaar. Er is een grotere wachtruimte gecreëerd voor passagiers. Geraamde kosten 1,8 miljoen guldens. Opleveringsdatum eind van de maand.

De trap naar het Aerovistarestaurant is een ander projectverhaal. Dat deel zou in september bouwklaar moeten zijn, daarna volgt de inrichting.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half bewolkt en overwegend droog. In de nacht- en ochtenduren, kans op een enkele plaatselijke bui.
Matige, tot vrij krachtige, overdag af en toe krachtige oostelijke wind (tussen tien en 26 knopen).

WEEROVERZICHT;
In het Caribisch gebied bevinden zich momenteel geen storingen die van belang zijn voor het weer op de Benedenwindse eilanden. In de komende 24 uur wordt weinig verandering in het huidige weerbeeld verwacht.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Aruba	zwaar bewolkt	32	26	0.0
Bonaire	licht bewolkt	--	--	0.0
Curaçao	licht bewolkt	32	27	0.0
St Eustatius	half bewolkt	31	26	0.4
St Maarten	half bewolkt	32	26	0.6

De INDUSTRIELE productie van de VS is in juli 0,4 procent groter geweest dan in juni, toen er sprake was van een vermindering van 0,4 procent. Dat laatste percentage is een herzien cijfer. In eerste instantie was er een vermindering van procent opgegeven. De toename in juli is groter dan verwacht. De benuttigingsgraad van de productiecapaciteit ging van 78,7 naar procent.

Bijna niet toegekomen aan produceren films:

MGM zit nog diep in rode cijfers

CULVER CITY - De Amerikaanse filmmaatschappij MGM, sinds mei in handen van de Franse bank Credit Lyonnais, zit nog steeds diep in de rode cijfers. In het tweede kwartaal van dit jaar was er een verlies van 59 miljoen dollar, vrijwel gelijk aan het negatieve resultaat van 59,3 miljoen dollar in dezelfde periode van 1991.

De studio kampt nog steeds met de gevolgen van het wanbeleid van de vorige eigenaar, de omstreden Italiaanse zakenman Giancarlo Parretti, zo liet MGM vrijdag weten. Parretti nam MGM eind 1990 over voor 1,36 miljard dollar. De transactie werd grotendeels gefinancierd door Credit Lyonnais Bank Nederland. Toen de Italiaan in 1991 niet meer aan zijn verplichtingen kon voldoen kreeg de bank de aandelen in onderpand voor haar leningen. Via een langdurig juridische steekspel werd Parretti eerst uit de directie gezet en kreeg Credit Lyonnais vervolgens in mei van dit jaar de aandelen definitief in bezit.

Door alle verwikkelingen kwam MGM nauwelijks meer toe aan de productie van films. De activiteiten zijn nu weer aan het groeien, maar dat zal pas volgend jaar tot uiting komen in de financiële resultaten, aldus MGM. De omzet van MGM verminderde in het tweede kwartaal van 208,3 miljoen dollar tot 195 miljoen dollar. Over het eerste halfjaar daalde het verlies van 159,9 miljoen dollar tot 113,7 miljoen dollar bij een vermindering van de omzet van 400,1 miljoen dollar tot 392,8 miljoen dollar. Over het afgelopen jaar was er een verlies van 347,4 miljoen dollar op een omzet van 921,7 miljoen dollar.

Toezegging Hezb-militieleider Hekmatyar:

Buitenlanders krijgen kans Kabul te verlaten

ISLAMABAD - De buitenlanders die Kabul willen verlaten, krijgen daartoe de gelegenheid. Dit heeft Gulbuddin Hekmatyar, de fundamentalistische leider die sinds begin deze week een offensief tegen de Afghaanse hoofdstad voert, vrijdag laten weten.

Het schieten rond het vliegveld van Kabul wordt gedurende een uur gestaakt. In deze periode kunnen het personeel van de Verenigde Naties (VN), Russische diplomaten en andere buitenlanders veilig vertrekken. Radio Kabul heeft gemeld dat de manschappen van Hekmatyar de aftocht blazen. "De vijand is zijn moreel volledig kwijt en eenheden van het Islamitische leger blijven oprukken", haalde de radio bronnen binnen het Afghaanse leger aan. Het bericht over de terugtrekking kon niet in onafhankelijke bron bevestigd worden.

Het aantal vluchtelingen uit Kabul blijft stijgen. Alleen al deze week hebben honderdduizend mensen de stad verlaten. Hele straten zijn verwoest of afgebrand. Bij een raketaanval kwamen donderdag 150 mensen om. De ziekenhuizen liggen helemaal vol, terwijl de verzorging van de meer dan duizend gewonden nauwelijks mogelijk is. 1

15 Augustus: Japan herdenkt oorlogsdoden:

Recente verleden niet verwerkt en nostalgie naar militairisme

TOKYO - De Japanse minister van Financiën Tsutomu Hata was een van de negen ministers die zaterdag een bezoek brachten aan de Yasukuni-tempel ter herdenking van de Japanse militaire slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. De ceremonie is zowel in Japan zelf als in het buitenland omstreden, omdat daarbij in de tempel ook zeven erkende oorlogsmisdadigers worden geëerd. Op 15 augustus was het 47 jaar geleden dat Japan moest kapituleren.

In Yasukuni, een ware militaire eretempel, wordt de geest geëerd van de ruim 2,5 miljoen militaire slachtoffers die sinds het einde van de vorige eeuw zijn omgekomen ter verdediging van het vaderland, onder wie ook generaal Hideki Tojo, die premier was tijdens de aanval op Pearl Harbor en onder meer verantwoordelijk was voor de aanleg van de Birma-Siam spoorlijn. Met zes andere Japanse oorlogsmisdadigers die in de tempel worden geëerd werd Tojo door het internationale tribunaal (Tokyo, 1947) veroordeeld en in 1948 geëxecuteerd door de geallieerden.

Hoewel Yasukuni geen begraafplaats is, staan er grafzuilen met de namen van gesneuvelde militairen en gedenkstenen voor kamikazes en leden van de militaire politie Kempetai. Een pijnlijk toeval is dat in de tuinen van de tempel het Japanse oorlogsmuseum staat, het Yushu-Kan, met afbeeldingen van kamikaze-vliegtuigen, de menselijke torpedo's, en schilderijen waarop de daden van het heldhaftige keizerlijke leger worden geprezen.

GROTE OORLOG

De bezoeker zoekt daar vergeefs naar een verwijzing naar de aanval op de Amerikaanse vloot in Pearl Harbor op 7 december 1941. Er is veel aandacht besteed om in het drukbezochte oorlogsmuseum de tekenen weg te vagen van de misdaden van het Japanse leger in Azië tijdens de "grote oorlog van Oost-Azië", zoals WO-II in Japan officieel wordt genoemd.

Hoewel premier Kiichi Miyazawa heeft afgezien van een bezoek aan de Yasukuni-tempel om geen nieuwe polemiek in Azië te ontketenen, met name in China waar keizer Akihito in oktober op officieel bezoek wordt verwacht, zijn negen kabinetsleden wel op bedevaartstocht gegaan. Drie anderen maakten eerder deze week de reis naar de tempel. Uit alle delen van Japan worden jaarlijks duizenden mensen met bussen aangevoerd naar de bedevaartsplaats.

OPVALLEND

De ceremonie van 15 augustus wordt in de Aziatische landen die door Japan zijn aangevallen tijdens de oorlog en in sommige Europese landen gezien als het symbool van een niet goed verwerkt verleden en van een zekere nostalgie naar het Japans militarisme. Dat is ongetwijfeld de reden voor de felle reacties die het bezoek van de toenmalige premier Yasuhiro Nakasone in 1985 aan de tempel losmaakte, vooral in China en in de twee Korea's die bijzonder onder het Japanse juk hebben geleden.

Sindsdien heeft geen premier zich op 15 augustus meer in Yasukuni laten zien. Ook de huidige premier Kiichi Miyazawa zag zaterdag van een bezoek af. Hij woonde daarentegen, samen met keizer Akihito, een andere plechtigheid bij in Nihon Budokan hall, waar de 3,1 militaire en ook burgerslachtoffers van de oorlog werden herdacht. Tegenover de ruim 6.000 mensen die de ceremonie bijwoonden, presenteerde Miyazawa zijn condoleances aan de nabestaanden van de slachtoffers, die "tijdens hun functie, op het slagveld of in de bombardementen om het leven kwamen".

Opvallend is volgens sommige commentatoren dat twee dagen voor de herdenking een film op de televisie werd uitgezonden over de glorie van het keizerlijke leger, waarin generaal Tojo als een held wordt voorgesteld. In "Dai Nippon Teikoku" (het grote Nippon rijk) die in 1982 werd gemaakt door Toshio Masuda, worden de Japanse militairen afgebeeld als gevoelige mensen, tegenover amorele, onmenselijke Amerikanen. Een scene toont een vrouw en een man, beiden Amerikanen, die op het strand volleybal spelen met een menselijke schedel, voor de ogen van een stervende Japanse soldaat...

Zuivering bedreigt Bosniërs

SARAJEVO - Meer dan een miljoen Bosniërs lopen kans te moeten verhuizen als gevolg van de steeds meer toenemende passie om gebieden in het vroegere Joegoslavië "etnisch te zuiveren".

Van dit zuiveren kunnen Moslims, Kroaten en Serviërs het slachtoffer worden al naar gelang het gebied waar zij wonen als een minderheid. Er is sprake van een koorts welke nagenoeg een hartstocht dreigt te worden om etnische zuiverheid na te streven waarvan dan andere mensen de dupe worden.

In Banja Luka woonden tot voor kort 125.000 mensen. Daar vormen de Kroaten en de Moslism een meerderheid van telkens vijftien procent. In het stadsbeeld komt men die groeperingen niet meer tegen. Die zijn weggezuiverd. Maar Serviërs worden evenzo weggezuiverd in gebieden waar zij de minderheid vormen. De burgeroorlog neemt zo steeds dramatischer vormen aan.

AYRTON SENNA: 'voorlopig derde'

atrese snel p GP-training

BUDAPEST - Ook op de ewone benzine, die bij e pomp te koop is, lopen e Formule 1-bolides van Villiams in het grand prix-eloton verreweg het best.

Bij de eerste training voor e Grote Prijs van Hongarije p de 3,968 kilometer lange ungaroring was Riccardo atrese vrijdag de snelste. e Italiaan liet een beste onde noteren van 1.15,476. ijn Britse stalgenoot Nigel ansell, opnieuw de grote avoriet, had 0,166 seconde anger nodig. Ayrton Senna s voorlopig derde, bijna een econde achter Patrese.

De FISA heeft de vijf fficiële brandstofleveranciers beschuldigd van noeierij. Proeven bij de rand Prix van Frankrijk ebben uitgewezen dat de roducenten hun benzine "droerden" met allerlei prestatiebevorderende stoffen.

Door deze verboden bijmenging leverden de 700-pk otoren tussen de 20 en 60 aardekrachten meer. "Ik erk duidelijk dat ik minder ermogen heb", zei het uitse talent Michael Schuacher, die vrijdag tevens ekend maakte dat hij zich n Monaco vestigt.

Weinig verandering in Limburg

Derby Fortuna - MVV voor zevende keer gelijk: 1-1

ITTARD - Het nieuwe eizoen heeft weinig veranderd in Limburg. Fortuna Sittard en MVV omen in het knusse stadionnetje de Baandert al aren niet verder dan een elijkspel.

Bij de opening van de competitie in de hoogste betaalde klasse was het vrijdagavond niet anders. De Limburgse derby eindigde voor de zevende opeenvolgende keer in Sittard zonder winnaar: 1-1.

De duels tussen beide clubs in Sittard worden voorspelbaar. Van de laatste zeven edities stond er zes keer na negentig minuten 1-1 op het scorebord. Alleen vorig jaar week de uitslag af, met 0-0.

De vernieuwingen bij Fortuna Sittard, dat vorig seizoen een beschamende bijrol in de eredivisie speelde, hebben het team nog weinig veranderd. De "buren" uit Maastricht brachten het in de eerste 45 minuten tot aantrekkelijker spel. Met spits Visser als middelpunt. De aanvaller was bij vrijwel elke doelgerichte actie van MVV betrokken. Hij brak na zeven minuten het duel open met zijn eerste seizoentreffer. Daarna trof hij nog een keer de lat.

Zeven spelers vertrokken aan het einde van het seizoen bij Fortuna. De aanwas kwam uit de eigen jeugd. Chris Dekker moest zich behelpen en zag tot zijn geluk de gelijkmaker vallen. Een goede actie, diep in de tweede helft, was voldoende doelman Van Grinsven van MVV voor een voldongen feit te stellen.

De opvolger van de naar Luik vertrokken Agu was kansloos tegen het schot van Driessen, na een aardige actie van Anton Janssen. Tot die tijd was Fortuna niet verder gekomen dan een schot tussen de palen van Custers.

Geen concurrentie voor Olympische kampioen

LINZ - Heike Drechsler blijft winnen. Twee dagen na haar zege in Monaco won de Olympische kampioene ook het verspringen bij internationale wedstrijden in Linz.

Haar succesvolle sprong van 7,13 meter (tegen 7,33 in Monaco) was desondanks weinig opzienbarend. Volgens trainer Erich Drechsler een gevolg van de tegenvallende tegenstand.

"Heike moet worden uitgedaagd om tot een topprestatie te komen", zei de coach c.q. schoonvader. "Daartoe waren de andere atletes vanavond niet in staat." De Oostenrijkse Ninowa werd tweede met 6,73.

De 18.000 toeschouwers op het met ruim een miljoen gulden gedoteerde evenement vermaakten zich derhalve meer met de 110 meter horden voor mannen, waar Mark McKoy winnend afsloot in 13,06 seconden. De tijd van de Olympische kampioen was dezelfde als het Europese record van Colin Jackson.

Verrassend was in Linz de nederlaag van Dennis Mitchell, winnaar van brons op de Olympische 100 meter in Barcelona. Savin uit het GOS was op de sprint sneller: 10,08 tegen 10,11. Ben Johnson kwam niet verder dan de zevende plaats in 10,33.

Wereldkampioen kogelstoten, Werner Gunthor, won dit keer wel, met 21,36 meter. In Barcelona had hij het goud verrassend gemist. Marlene Ottey, die traditioneel op de Olympische Spelen naast goud greep, was de snelste op de 200 meter bij de vrouwen in 22,20.

Tot vlak voor Spelen Atlanta geschorst

Ook contra-expertise Krabbe en Breuer positief bevonden

KEULEN - De Duitse atletes Katrin Krabbe en Grit Breuer zijn ook bij de contra-expertise positief bevonden. Het tweetal, dat eerder dit jaar dankzij de burgerrechter uit de vingers bleef van de Keulse dopingvorser Manfred Donike, werd vorige maand voor de zoveelste keer onverwacht gecontroleerd.

In de afgenomen urinestalen werden sporen aangetroffen van het, kennelijk door onwetendheid of onduidelijkheid in de internationale reglementering, ineens erg populaire Clenbuterol. De uitkomst van de eerste analyse werd vrijdag bevestigd.

Tweevoudig sprintwereldkampioene Krabbe en haar clubgenote Breuer moeten rekening houden met een schorsing door de IAAF van vier jaar, die kort voor aanvang van de Olympische Spelen in Atlanta zou aflopen.

In eigen land werden ze met onmiddellijke ingang uitgesloten van deelneming aan wedstrijden onder auspiciën van de Duitse atletiekbond. Dit zou wel eens het einde kunnen betekenen van de carrière van de 22-jarige Krabbe, die op zakelijk gebied terzijde wordt gestaan door de Nederlander Jos Hermens.

Financieel betekent het zeker een enorme aderlating voor de "Grace Kelly" van de atletiek, zo ongeveer het laatste produkt van de beroemd en beruchte DDR-sportschool. Behalve startgelden die kunnen oplopen tot een ton, moet Krabbe het de komende jaren doen zonder de enorme sponsorinkomsten.

De waarde van haar huidige contracten loopt in de miljoenen. De meeste zullen worden verbroken. Manager Hermens liet in Barcelona al weten de samenwerking met de Duitse te zullen beëindigen en alleen vriendschappelijke contacten te zullen blijven onderhouden.

NIET ONVERWACHT

Het resultaat van de B-test kwam overigens niet onverwacht. Krabbe had het gebruik van Clenbuterol op 16 april al toegegeven, net als Breuer. Het omstreden middel, waarvan de prestatiebevorderende werking overigens nog al eens in twijfel wordt getrokken, was hun verstrekt door trainer Thomas Springstein. Die nam ook alle schuld op zich en werd prompt ontslagen door SC Neubrandenburg. Tegen de 34-jarige coach, die Krabbe sinds 1984 begeleidt, loopt nog een strafrechtelijk onderzoek.

Over Clenbuterol is de laatste tijd veel te doen. Vlak voor aanvang van de Olympische Spelen werden twee Britse gewichtheffers naar huis gestuurd wegens gebruik dan wel misbruik van dit omstreden medikament. Het middel wordt in sommige landen ondanks vervelende bijwerkingen als medicijn tegen asthma voorgeschreven omdat het de luchtwegen verwijdt.

Behalve deze stimulering van het zuurstoftransport, wordt er ook een anabole (eiwitopbouwende) werking aan toegeschreven. In de kalvermesterij wordt illegaal Clenbuterol gebruikt om de spiermassa van de beesten te vergroten, dus vlees te produceren in plaats van vet. Er zou een levendige zwarte handel in het spul bestaan.

Sport Agenda

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
geopend op woensdag van 14.00-16.45 uur; vrijdag van 20.00-22.00 uur; zaterdag van 13.00-17.00 uur en zondag van 09.30-12.30/14.00-17.00 uur.

BOWLEN
(Damacor Bowling Club, Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

SCHAAKVERENIGING CURAÇAO
(Rust & Burgh)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

SCHAAKVERENIGING JANWE
(Sentro di Barlo Janwé)
elke zaterdag van 09.00-13.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf 7 tot 23 jaar.

ZONDAG
VOETBAL
(F.F.K.)
15.00 uur Canisius Boys vs Juv. Westpunt; 17.00 uur S.U.B.T. vs Jong Holland - Stadion Antoine Maduro.

****

Weer afzeggen door LeMond

NOTTINGHAM - Greg Lemond zal zondag niet starten in de Wincanton Classic, de zevende wedstrijd in het circuit om de wereldbeker.

De Amerikaan heeft hiertoe gisteren besloten.

Lemond viel deze week uit in de Ronde van Groot-Brittannië.

Hij voelde zich ziek en futloos. "De wedstrijd van zondag in Leeds is te zwaar om de competitie te hervatten", deelde zijn ploegleider Roger Legeay vrijdag mee.

"Het is beter dat hij zondag een kleinere wedstrijd in België rijdt."

Bondscoach, programma, sponsors en spelers nog onbekend

Over toekomst van het Nederlands volleybal bestaat veel onzekerheid

BARCELONA - Zilver, en wat nu? De nationale mannenploeg behaalde tijdens de Olympische Spelen het beste Nederlandse resultaat aller tijden, maar de toekomst van het topsportmodel is ongewis. Bondscoach, programma, sponsors en spelers zijn nog onbekend.

Over bijna vier weken staat de zilveren ploeg voor een volgende finale, die van de World League in Genua. Het is nog niet eens bekend, wie dan bondscoach is. Arie Selinger wil wel, maar hij werd slechts ingehuurd voor de Olympische Spelen. Assistent Treibitch kan wel op de bank gaan zitten, maar is voor de periode daarna geen oplossing. Te veel spelers hebben te weinig vertrouwen in hem.

Duidelijk is, dat de bond de intentie heeft uitgesproken met het huidige model door te gaan, zij het in gewijzigde vorm. Een groep volleyballers gaat in Amstelveen centraal trainen met de nationale ploeg, al dan niet als deeltijd- speler van een club.

De centrale training is noodzakelijk, wil Nederland ook na de generatie Zwerver, Benne, Selinger aan de top blijven. De competitie is te zwak, sluit niet aan op het internationale niveau.

Arie Selinger zag een alternatief voor het huidige systeem. Tal van sponsors zouden de Nederlandse competitie zo sterk kunnen maken, dat een aparte opleiding overbodig is. Zoals in Italië. Een voor Nederland vrijwel ondenkbare situatie.

Het topsportmodel ontstond toen Piet de Bruin voorzitter was van de NeVoBo. De Amsterdammer glom derhalve een beetje mee toen de zilveren plak om de schouders van de internationals hing. "Bij de wereldbond zijn 201 landen aangesloten. Nederland is tweede. We moeten het dus zo blijven doen, met een groep uit de competitie. Zoals in Cuba gebeurt en in Amerika. Het zou doodzonde zijn zoveel jaren van inspanning weg te gooien."

Zeker is dat van de huidige selectie komend seizoen acht spelers in Italië actief zijn: Blange, Zoodsma, Posthuma, Zwerver, Benne, Van der Meulen, Klok en Held. Bij belangrijke toernooien zullen ze beschikbaar zijn voor de nationale ploeg. "Ik zal het een eer blijven vinden voor Nederland te spelen", zegt Zwerver. "Maar Treviso krijgt prioriteit."

De overigen, Van der Horst, Teffer, Boudrie en Selinger, hebben nog geen club. Bovendien staan ook De Reus, Van Ree en Koek nog onder contract bij de bond. De NeVoBo heeft formeel collectief ontslag aangevraagd, maar dat is niet geaccepteerd door het arbeidsbureau.

Met dat groepje van zeven, aangevuld met talent, zou de bond het instituut in Amstelveen kunnen voortzetten. Ron Boudrie vertelde nog wel een jaar international te willen blijven en viste alvast naar een plaats in de begeleiding van de ploeg: "In Atlanta (1996) kan Nederland weer om de titel meedoen. Ik hoop dat de betrokkenen beseffen dat ze veel kennis in huis hebben."

Opleiding is het toverwoord. "Iedereen vindt dat Zwerver beschikbaar moet blijven. Ron is zo'n goser (duim omhoog), maar over twee jaar kunnen we een andere Zwerver hebben. Ajax was in paniek toen Van Basten vertrok. Even later kwam Bergkamp." Volgens Boudrie is het systeem belangrijker dan de namen.

ENKELE PROBLEMEN

Aan het behoud van het instituut zijn enkele problemen verbonden. Ten eerste is nog geen financier gevonden. Geldschieter Nationale Nederlanden stapt over naar de KNVB en is hoogstens bereid als subsponsor aan te blijven. Voetbal heeft een grotere uitstraling.

Bovendien heeft het bedrijf weinig vertrouwen in het huidige bestuur onder leiding van Bert Funk. "Die mensen voelen zich niet thuis in dit wereldje", zei woordvoerder Frits Suer tijdens de Spelen, waar de hotemetoten van de sport elkaar geregeld troffen in het Holland House. "Ze komen niet verder dan algemene vaagheden."

De verzekeraar heeft geen zin zijn naam te verbinden aan een nieuwe groep, relatief onbekende volleyballers. Toen het bedrijf in volleybal stapte, waren Zwerver & Co al voor een groot publiek herkenbaar. "Tot nu hebben we eigenlijk te veel betaald", aldus Suer. "Buiten het contract om moesten we bij evenementen als de World League en het Olympisch kwalificatie toernooi apart reclame inkopen." De bond zou de opleiding gedeeltelijk kunnen betalen met inkomsten uit de World League.

Tweede probleem is de houding van de clubs, vertegenwoordigd in de Vereniging Top Volleybal (VTV). Daarvan is oud- voetbalscheidsrechter Frans Derks de grote roerganger. De clubs zeggen genoeg te hebben van de afroming door de nationale selectie. De VTV heeft zich twee weken geleden zelfs afgescheiden van de bond. Het oplossen van de impasse is de eerste bondstaak na de Spelen. NeVoBo-voorzitter Bert Funk zei eerst te willen genieten van het succes.

Ter bestrijding van racisme

Lik-op-stuk-beleid in stadion Go Ahead Eagles

DEVENTER - Go Ahead Eagles geeft supporters die herhaaldelijk worden betrapt op racistische uitlatingen een stadionverbod.

"We denken aan uitsluitingen van een half jaar", zei Eagles' voorzitter Voortman, die met deze en andere maatregelen het publiek weer massaal hoopt terug te zien.

Het clubbestuur heeft met politie en justitie afspraken gemaakt over het voeren van lik-op-stuk-beleid, hetgeen zoveel betekent dat overtreders nog in het stadion worden bestraft.

Go Ahead Eagles heeft geavanceerde video-apparatuur aangeschaft. Hiermee kan, wanneer noodzakelijk, van iedereen in het stadion een pasfoto worden gemaakt. "Wij zijn, voor zover bekend, de enigen die dit systeem hanteren." De apparatuur kost 90.000 gulden. Het schilderwerk is er een jaartje voor uitgesteld.

De maximum capaciteit van de Adelaarshorst is voor de rentree in de eredivisie teruggebracht van 16.000 naar 12.000 toeschouwers. GA Eagles maakte met de Nederlandse Spoorwegen afspraken over een eigen Deventer supporterstrein. Deze rijdt voorlopig alleen naar de vijf "grote" wedstrijden.

Schadevergoeding van 45.000 gulden geëist

NS sleept twee voetbalsupporters voor rechter wegens vernielingen

UTRECHT - NS is een civielrechtelijke procedure gestart tegen twee voetbalsupporters. Deze aanhangers van FC Groningen waren op zondag 19 januari betrokken bij vernieling van twee treinstellen en een automatische knipperlichtinstallatie.

NS meent uit het procesverbaal op te maken dat de bewijsvoering tegen het tweetal rond is. Samen zullen zij de schade (totaal 45.000 gulden) moeten terugbetalen. Dat heeft NS meegedeeld.

De spoorwegpolitie slaagde er begin deze maand in (na zeven maanden) om alsnog enige tientallen supporters op te sporen die bij de vernielingen in januari waren betrokken. Enige tientallen zijn inmiddels verhoord.

Op die betreffende zondag veroorzaakten 120 supporters overlast en schade, zonder dat de politie arrestaties verrichtte, iets wat later grote beroering veroorzaakte. De groep was op weg naar Enschede voor het duel tegen FC Twente maar werd teruggestuurd (samen met "gewone" passagiers) omdat zij aan het station in Zwolle vernielingen hadden aangericht en er ongeregeldheden uitbraken. Daarop sloopten de supporters het interieur van de trein.

Minister Maij (Verkeer) had een dag na het incident laten weten dat de vernielers ten onrechte vrijuit zijn gegaan. Haar collega's Hirsch Ballin (Justitie) en Dales (Binnenlandse zaken) antwoordden op kamervragen dat NS die zondag een foute beslissing had genomen door de Groningensupporters naar huis terug te sturen, terwijl die gedacht hadden dat hun trein naar Enschede zou vertrekken.

TE GROTE RISICO'S

NS had met dat terugsturen te grote risico's genomen, omdat er te weinig treinmaterieel en politie beschikbaar was en omdat de groep aanhangers te groot was.

Het spoorbedrijf reageerde overigens weer nijdig op het standpunt van de bewindslieden. Terugtocht naar Groningen leek destijds de enige juiste beslissing. Het feit dat de officier van justitie in Groningen niet overging tot aanhouding vonden Hirsch Ballin en Dales overigens "niet onverantwoord". Door de beperkte politiecapaciteit ter plaatse en de grootte van de supportersgroep zouden daarmee teveel risico's zijn genomen, meenden de bewindslieden. Ook zou de bewijslast moeilijk liggen, omdat in de teruggestuurde trein ook "gewone" passagiers zaten.

NS beroept zich in de procedure op de nieuwe regeling omtrent groepsaansprakelijkheid, zoals die in het nieuw Burgerlijk Wetboek staat beschreven. Een NS-woordvoerder kon nog niet zeggen of de bewijslast tegen nog meer vandalen is rond te krijgen.

Barcelona biedt Olympisch materiaal te koop aan

BARCELONA - Handelaren en verzamelaars worden uitgenodigd zich te melden voor de grote uitverkoop van het COOB. Het organisatiecomité van de Olympische Spelen in Barcelona gaat in oktober een groot deel van het bij het evenement gebruikte materiaal bij opbod verkopen.

Het beloofd een bijzondere veiling te worden. Spullenbaas Jordi Pares heeft op zijn lijstje met aanbiedingen onder meer drie piano's staan, achter de hand gehouden voor het geval de muziekinstallatie dienst zou weigeren bij het turnen en de ritmische sport gymnastiek, de 50 paarden waarop de deelnemers aan de moderne vijfkamp hebben gezeten en 25.000 weinig beslapen bedden uit het Olympische dorp.

Verder komen computer-, video- en keukenapparatuur, fietsen, luxe wagens, speren, de parketvloer van de handbalzaal, asbakjes, thermometers, koffiezetapparaten, chronometers en zelfs de erepodia onder de hamer. Het COOB, dat voor al deze benodigdheden in totaal zo'n 160 miljoen gulden betaalde, hoopt bij deze openbare verkoop tenminste een derde van de investering terug te halen.

Verwacht wordt dat de keukenapparatuur en computers gemakkelijk hun weg zullen vinden naar de restaurants, ziekenhuizen en scholen in Barcelona. Moeilijker zal het zijn 25.000 bedden aan de man te brengen. Overwogen wordt een deel te exporteren.

Bij de verkoop krijgen medewerkers van het COOB, de stad Barcelona, de Catalaanse autoriteiten en het Spaans Olympische Comité voorrang. De chauffeurs van de 2000 Olympische auto's hebben het eerste recht de wagen, waarin ze enkele weken VIP's rondreden, te kopen.

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(**openingstijden** voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur
(**openingstijden** voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur

POSTSLUITING: maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel. 8896.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur, zaterdag van 08.00-12.00 uur.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

LVV: **openingstijden Slachthuis** i.v.m. afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE (Bonaire Animal Shelter Foundation, Lagunweg 26, Tel.: 8080): **openingstijden** maandag t/m zaterdag van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur

. . . .

KLACHTEN(BEZORGING)
Snon Ma Carolina, Bld. J. Abraham 15, tel.: 6204 (na 18.00 uur tel.: 8342).

. . . .

Wijziging kerkdienst

KRALENDIJK — Met ingang van 23 augustus zal er een wijziging komen in de uren waarop de kerkdiensten beginnen. In plaats van 08.00 en 10.00 uur 's morgens, zal er nu een dienst worden gehouden om 09.00 uur. Vanwege de geringe belangstelling voor de mis in het Spaans, is besloten de twee eerdere diensten te combineren. In de avonduren blijft de mis onveranderd om 19.00 uur.

Door de week is er op maandag mis om 6.30 uur, op dinsdag om 7.00 uur in de wijken Tera Cora, Amboina en Nikiboko. Op woensdag en donderdag om half zeven en op vrijdag en zaterdag om zeven uur 's avonds, aldus een mededeling van de Parochieraad van de St. Bernarduskerk.

Patroonsfeest

KRALENDIJK — De pastoor van de St. Bernardusparochie maakt bekend dat op 20 augustus het patroonfeest van de parochie gevierd zal worden. Dat gebeurt met een misdienst die wordt gecelebreerd door pastoor Daniel en de bisschop van Willemstad mgr Ellis. De mis zal worden opgedragen aan alle leerlingen die het komende jaar naar school gaan en voor de Bonaireaanse studenten in het bijzonder. Om die reden worden vooral ouders, leerlingen en leerkrachten in de kerk verwacht.

Onderzoek ontwikkeling Bonaire

BC Bonaire benoemt commissie Pourier

KRALENDIJK — Afgelopen week heeft het Bestuurscollege van Bonaire een commissie benoemd die tot taak heeft een rapport samen te stellen met uitgangspunten voor een sociaal-economische ontwikkeling voor Bonaire. In het rapport dienen ook de voorwaarden genoemd te worden tot een uitvoering van de genoemde punten. Het rapport zal dienen als basis voor een samenwerkingsbeleid tussen Nederland, de Nederlandse Antillen en Bonaire.

De taak van de genoemde commissie valt binnen het kader van het beleid dat de laatste jaren op Bonaire is gevoerd. Het doel daarbij was om tot een evenwichtige en geplanificeerde ontwikkeling te komen. Het oprijzende probleem was echter telkens het gebrek aan middelen om tot een werkelijke uitvoer te komen.

Bovendien was Bonaire gebonden aan bepaalde omstandigheden die een vlotte uitvoering van het totale proces in de weg stonden. De commissie heeft overigens al verschillende voorstudies gerealiseerd. Daaronder vallen bijvoorbeeld het Struktuurplan en het Openbare Investeringsplan. In het rapport zal terdege rekening gehouden worden met de specifieke karakteristieken van Bonaire. Voor de samenstelling van het rapport zullen de noodzakelijke interviews worden gehouden en contacten worden gelegd. Binnen zes weken zal het BC over het eerste gedeelte van het rapport kunnen beschikken.

In de door het BC benoemde commissie is mr Miguel Pourier als voorzitter benoemd en ir R.L. James is zijn plaatsvervanger. Verder bestaat de commissie uit de leden mr. drs. A.J.G. Reinders, R.P. Saleh en drs B.A. den Tuinder. Als secretaris van de commissie is P.B. Jordan benoemd. De officiele naam van de commissie is Commissie Integrale Sociaal Economische Aanpak Bonaire. Komende week zal de commissie met de werkzaamheden beginnen.

Marniers-oefenening op Bonaire

KRALENDIJK — Van 17 tot en met 28 augustus zullen twee eenheden van de mariniers oefeningen houden op Bonaire. De eenheden zijn de 21e en 22e infanteriecompagnie. Het totale aantal personen dat aan de oefening zal deelnemen bedraagt 48. De mariniers zijn zowel van Curaçao als van Aruba afkomstig en staan onder het commando van de Lt 2e klasse van de Koninklijke Marine J.W.A.F. Koch en de tweede luitenant J.H. Veth.

De oefeningen zullen voornamelijk op het noordelijk gedeelte van het eiland gehouden worden, zodat de overlast voor de bevolking tot het minimale is beperkt. Zaterdag 22 augustus zal Brigadegeneraal F. van Kappen een werkbezoek brengen en zich op de hoogte stellen van de gang van zaken bij de oefening. Dat zal het eerste officiële bezoek zijn dat de nieuwe commandant van de Koninklijke Marine in het Caribisch gebied aan Bonaire brengt. Generaal van Kappen werd op 1 augustus in zijn huidige functie benoemd.

Uiteraard zullen de mariniers in hun vrije tijd de kans niet laten voorbijgaan, om hun sportieve krachten te meten met enkele Bonaireaanse sportorganisaties.

BPWU-seminar

KRALENDIJK — Van 24 tot en met 28 augustus zal de vakbond Bonaire Petroleum Workers Union (BPWU) een seminar organiseren over enkele interessante onderwerpen. Op de eerste dag van het seminar zal aandacht besteed worden aan 'Organisaties en hun doelstellingen' terwijl op 25 augustus een lezing zal worden georganiseerd onder de titel Leiders en programmatie. Op woensdag is het onderwerp Communicatie en menselijke relaties, terwijl op 27 en 28 augustus respectievelijk gesproken zal worden over Arbeidswetten en Vakbondsstrategie. Het is niet uitgesloten, dat op zaterdag ook een Venezolaanse gast een spreekbeurt zal houden. Zoals bekend, is de BPWU de vakbond die de werknemers vertegenwoordigt van het Venezolaanse olie- op- en overslagbedrijf BOPEC.

Moskou kan in Rotterdam met consulaat beginnen

DEN HAAG - Rusland kan een consulaat-generaal in Rotterdam openen. Dat wordt mogelijk met de ondertekening maandag in Den Haag van een protocol dat de uitwisseling van consulaten-generaal tussen Nederland en Rusland vastlegt.

Het ministerie van Buitenlandse zaken deelde dit vrijdag mee. Nederland is van plan nog dit jaar een consulaat in Sint Petersburg te openen. Het is niet duidelijk of de Russen op afzienbare termijn gebruik zullen maken van de gelegenheid hetzelfde in Rotterdam te doen. De voormalige Sovjetunie heeft jarenlang gevraagd om een consulaat in Rotterdam te mogen openen. De Koude-Oorlogssituatie is de achtergrond dat de Nederlandse regering dit steeds heeft tegengehouden.

Den Haag wil bijdragen aan veilig stellen hulp in Bosnië

DEN HAAG - Premier Lubbers houdt er rekening mee dat Nederland op korte termijn wordt gevraagd een bijdrage te leveren aan militaire actie in Bosnië-Hercegovina, mogelijk al in de loop van de volgende week of over enkele weken.

Hij erkende dat die verwachting vooral is gebaseerd op de wens van Nederland om snel iets te ondernemen. "Aan ons zal het niet liggen", aldus Lubbers. Lubbers zei dit vrijdag in reactie op de donderdagavond door de Veiligheidsraad aanvaarde resolutie die de weg vrijmaakt voor militaire actie om humanitaire hulp aan de bevolking van Sarajevo en andere belegerde steden mogelijk te maken.

Gedeputeerde Bentoera bij Betesda

WILLEMSTAD — Onlangs heeft gedeputeerde Raymond Bentoera van onder meer Volksgezondheid een werkbezoek afgelegd aan de verzorgingshuis BETESDA. Hij werd ontvangen door een ontvangstcommissie bestaande uit direktieleden: Gressman, Curiel, Thijm en direkteur Rosario en adjunct directeur L'Armonie. De gedeputeerde werd op de hoogte gesteld van de algemene situatie van Betesda. Daarna volgde een rondleiding door het gebouw. Bentoera was onder de indruk van de kwaliteit van het werk dat daar wordt geleverd en stond open voor discussie over problemen als verhoging van de salarissen en beleidsmaatregelen. Op foto: gedeputeerde Bentoera naast het bed van een patiënt, omringd door de directieleden tijdens de rondleiding.

Idee van gouverneur en journalist Gomez:

Envigado aanwenden als toeristische trekpleister

MEDELLIN - De Envigado-gevangenis kan omgebouwd worden in een toeristische trekpleister. Zo meent gouverneur Juan Gomez van Antioquía, die van beroep journalist is.

De publiciteit rond het verblijf van Pablo Escobar en diens vlucht uit Envigado heeft dit complex mondiaal bekend gemaakt. Envigado was bedoeld als gevangenis, maar onder bezielende leiding van Escobar en zijn kornuiten heeft het zich ontwikkeld tot een luxe resort dat met gemak het hoogste aantal sterren kan behalen in de internationale horecasector.

Envigado is namelijk fantastisch gelegen en biedt alles wat een doorgewinterde goed betalende toerist vereist. Gomez was een der gelukkigen die de gevangenis mocht aanschouwen, zoals die was achtergelaten door Escobar. Dit bezoek bracht hem op het toeristische idee. Dit zal echter in Bogotá wel niet in goede aarde vallen.

WILLEMSTAD — Onlangs deed de synchroon zwemploeg Makwaku mee aan de Internationale Cup 'Roberto Clemente' in Puerto Rico. De Curaçaose atleten hebben in totaal vijf gouden-, twee zilveren- en twee bronzen medailles gewonnen. In de categorie van acht tot en met tien jaar won Queendida Emerenciana goud. In die van dertien en veertien jaar won Almanda Kuster zilver. In de categorie 'Roberto Clemente' nam de Curaçaose atleten de eerste vijf plaatsen in. Marilu Susana kreeg goud, Venessa Martis zilver en Donna Renardus brons. In de individuele oefeningen van acht tot en met tien jaar won Queendida Emerenciana haar tweede gouden medaille. Almanda Kuster won goud (11 tot 12 jaar), Naomi Lucas zilver (13-14 jaar). In de categorie volwassenen won Sadira v/d Hoeven brons. De ploeg kwam uit op de derde plaats. De reden hiervoor was dat de andere ploegen groter waren.

PETROLEUM heeft een voorlopige overeenkomst getekend voor de verkoop van belangen op het gebied van de productie van polymeren aan de Finse onderneming Neste Chemicals. Het gaat om de VS-dochteronderneming BP Performance Polymers en een polyethyleenfabriek in Antwerpen. De transacties vinden plaats in het kader van een programma van BP voor het afstoten van belangen die niet tot de kernactiviteiten behoren. Er is geen verkoopprijs bekendgemaakt.

Deetman en Kerk hofs op Bonaire

KRALENDIJK — V... daag heeft de voorzit... van de Nederlandse T... ede Kamer een werk... zoek gebracht ... Bonaire. Drs Deetman werd tijdens ... bezoek begeleid door ... scheidend griffier van ... Tweede Kamer mr T.H... Kerkhofs. Deetman is g... onbekende op de Antil... want hij bracht al een... een bezoek maar toen ... zijn hoedanigheid ... Nederlandse minister ... Onderwijs in het vo... Kabinet Lubbers.

Deetman werd begel... door zijn Antilliaanse ... lega drs Rufus McWilli... en de griffier van de S... ten van de Nederlan... Antillen mr C.M. Gruni... Tweede Kamer-voorzit... drs Deetman is lid van ... Christen Democrati... Appèl (C.D.A.). Maan... zullen Deetman en K... hofs terugkeren naar Cu... çao om vandaar verder ... gaan naar St. Maarten.

Kriabon:

'Dieren op tijd voeren'

KRALENDIJK — Het ... dat mensen dieren i... rond hun huis heb... maakt hen volgens ... Stichting Kriabon ... geen dierenliefhebb... Vooral dieren die van ... eigen baas niet geno... eten krijgen, zullen ... ergens anders ... zoeken. Dat is dan ... schuld van de eige... die zijn beesten niet ... behandelt.

De Stichting Kriabon ... nogmaals een beroep op ... naars van veestapels — met name geiten en sch... — om hun dieren op tijd ... en drinken te geven en ... veestapel vooral binnen ... koraal te houden. Vrijlop... dieren kunnen schade ... eigendommen van and... veroorzaken, zoals loslop... honden anderen kan bijt...

Ook wijst Kriabon er ... dat het houden van di... nu eenmaal geld kost. Op... lend is wel, dat wan... men teveel beesten heeft ... zorgen steeds groter wor... Weet men geen raad m... dan kunnen de overtol... dieren naar het ... gebracht worden. Daar ... men mogelijk een be... plaats vinden voor de die...

Stockmarket-NEWS

YORK	PREV.	14-8	FRANKFURT	PREV.	14-8	AMSTERDAM	PREV	14-8
JONES	3313	3328	DAX INDEX	1540	1547	EOE INDEX	281.04	284.96
	21.75	22.13	ASKO	720.00	722.00	ABN-AMRO	45.90	46.10
	53.88	54.50	BASF	220.10	220.00	AEGON	60.60	61.40
	43.25	43.50	BMW	532.00	530.20	AHOLD	78.80	79.10
	27.63	27.88	COMMERZBANK	236.50	236.58	AMEV	54.40	54.60
	37.50	37.88	DAIMLER BENZ	620.50	620.50	AKZO	144.50	146.10
	20.88	20.63	DEUTSCHE BANK	620.00	620.00	BOLS	44.00	44.00
	18.50	18.88	HOECHST	235.80	235.50	BUHR.TET.	40.60	41.20
	28.50	28.75	KAUFHOF	469.00	471.00	DAF	16.90	17.30
	43.25	43.38	MAN	307.00	311.00	DSM	100.10	102.00
	37.88	37.88	PREUSSAG	352.00	357.50	ELSEVIER	105.30	107.50
	51.38	51.63	SIEMENS	605.60	606.50	FOKKER	21.40	22,60
	44.00	44.00	VW	334.00	335.00	GIST BROC.	35.10	35.60
	64.25	64.00				HAGEMEYER	132.00	132.50
	41.00	41.50				HEINEKEN	169.30	171.50
	75.25	75.63	LONDON			HOOGOVENS	37.20	37.90
	36.50	36.75				HUNT.DOUGLAS	57.60	59.30
	39.88	39.75	FT-100 INDEX	2318	2357	ING	46.00	46.20
	12.38	12.63				KLM	27.70	27.30
	88.13	88.38	ARGYLL	3.29	3.30	KNP	41.10	42.40
	67.00	67.63	BARCLAYS BANK	2.91	2.96	NEDLLOYD	37.70	37.80
	42.88	42.38	BASS	3.99	4.95	PHILIPS	22.90	23.40
	52.00	52.75	BRITISH STEEL	0.55	0.56	ROBECO	88.20	88.00
	99.25	100.25	BRITISH TEL	3.39	3.45	ROLINCO	86.40	86.40
	65.88	64.75	BTR	4.12	4.22	RORENTO	73.90	73.90
	80.13	80.13	CADBURY	4.43	4.41	RODAMCO	42.10	42.30
	79.63	80.00	CABLE & WIRE	5.02	5.23	ROYAL DUTCH	143.90	144.40
	59.88	59.88	GRAND MET	4.16	4.25	UNILEVER	181.60	183.30
	41.13	41.50	MARKS & SPENCER	2.94	3.04	VMF STORK	38.00	38.80
	34.75	34.88	REDLAND	4.03	4.12	VNU	73.50	73.90
	29.88	30.00	TATE & LYLE	3.08	3.08	WESSANEN	[illegible]	87.70
	337.60	336.30	TOKYO			TORONTO		
	3.80	3.79	NIKKEI DOW IND.	14768	14820	TSE 300	3360	3368
	21.22	21.22	BRIDGESTONE	1080	1100	ALCAN	18.63	18.88
			CANON	1230	1240	BELL	46.13	46.00
	127.05	126.35	DAI ICHI KANGYO	1320	1340	BANK OF NS	22.50	22.75
			DAIWA SEC.	690	710	CAN.PAC.	16.88	16.38
	1.46	1.47	HITACHI	736	745	IMASCO	35.75	35.75
			HONDA MOT.	1250	1210	LAIDLAW	9.63	9.75
	193.15	191.75	JAPAN AIRLINES	550	551	MOORE	21.50	21.63
			NOMURA SEC.	1230	1230	NORANDA	19.25	19.38
	1.65	1.66	NIPPON STEEL	247	247	PLACER DOME	12.00	12.13
	139.35	138.60	MAEDA	411	412	POWER CORP.	15.88	15.88
	83.90	83.91	SONY	3810	3800	ROYAL BANK	24.63	24.50

Financieel Nieuws

Amsterdams beursbestuur tikt Fokker op vingers

Niet gebleken dat doelbewust informatie is achtergehouden

AMSTERDAM - Fokker heeft verzuimd tijdig met de Amsterdamse effectenbeurs in overleg te treden over de resultaatsverwachting binnen het bedrijf en de mededelingen die daarover de afgelopen tijd naar buiten zijn gedaan. Dat zegt een woordvoerder van de Amsterdamse effectenbeurs.

Deze week maakte Fokker een halfjaarresultaat bekend dat aanzienlijk onder eerder geuite verwachtingen ligt. Het is voor de tweede maal in korte tijd dat de beurs kritiek uit op het gedrag van Fokker. Eerder toonde de beurs zich ontstemd over de wijze waarop Fokker het akkoord tussen Deutsche Aerospace, Fokker en de Nederlandse staat over een Duitse meerderheidsdeelneming in Fokker bekendmaakte.

Vrijdagmorgen heeft, aldus een beurswoordvoerder, een "indringend gesprek" plaatsgehad tussen de financiële topman van Fokker, R. F. Hendriksen, en de secretaris van het beursbestuur, mr. P. Arlman. Daarin is van de zijde van de beurs vastgesteld dat Fokker op zijn minst in overleg had moeten treden met de commissaris voor de notering van de beurs. "Wij zijn van mening dat in onderhandelingen zoals de afgelopen tijd hebben plaatsgehad tussen Fokker en Deutsche Aerospace zeer secuur moet worden omgsprongen met koersgevoelige informatie", aldus de beurswoordvoerder.

GELIJK

Er is volgens hem niet vastgesteld, dat Fokker doelbewust koersgevoelige informatie - een lagere resultaatsverwachting - zou hebben achtergehouden om zich zo gunstig mogelijk te positioneren in de onderhandelingen met Deutsche Aerospace. "Waar het om ons gaat is de kwaliteit van de berichtgeving van Fokker en het feit dat aandeelhouders zoveel mogelijk gelijk behandeld moeten worden". De staat zou als grootaandeelhouder veel meer toegang tot die informatie hebben gehad dan kleine aandeelhouders.

Fokker stelt zich op het standpunt dat er tot begin juli geen aanleiding bestond om te veronderstellen dat de omzet in het eerste halfjaar bij de verwachting zou achterblijven, zoals Fokker deze week meldde bij het bekendmaken van de halfjaarcijfers. Weliswaar was vorig jaar al duidelijk dat de wereldmarkt voor vliegtuigen in een hevige malaise verkeert, maar die ging nog lange tijd aan Fokker voorbij. Fokker en Boeing waren de enige twee producenten die in de krimpende markt hun aandeel zagen toenemen. Fokker slaagde er vorig jaar nog in zijn volledige jaarproductie van de Fokker 50 te verkopen. De ordervoorraad voor de Fokker 100 strekt nog tot 1995.

RANDACTIVITEITEN

Fokker zegt dat begin juli twee belangrijke potentiele klanten afhaakten, waarvan het zeker leek dat Fokker orders zou "scoren" voor de Fokker 50. Op dat moment is besloten de productie van de Fokker 50 neerwaarts bij te stellen en uit te gaan van een lagere omzet. Volgens Fokker is daarbij sprake van uitstel en niet van afstel.

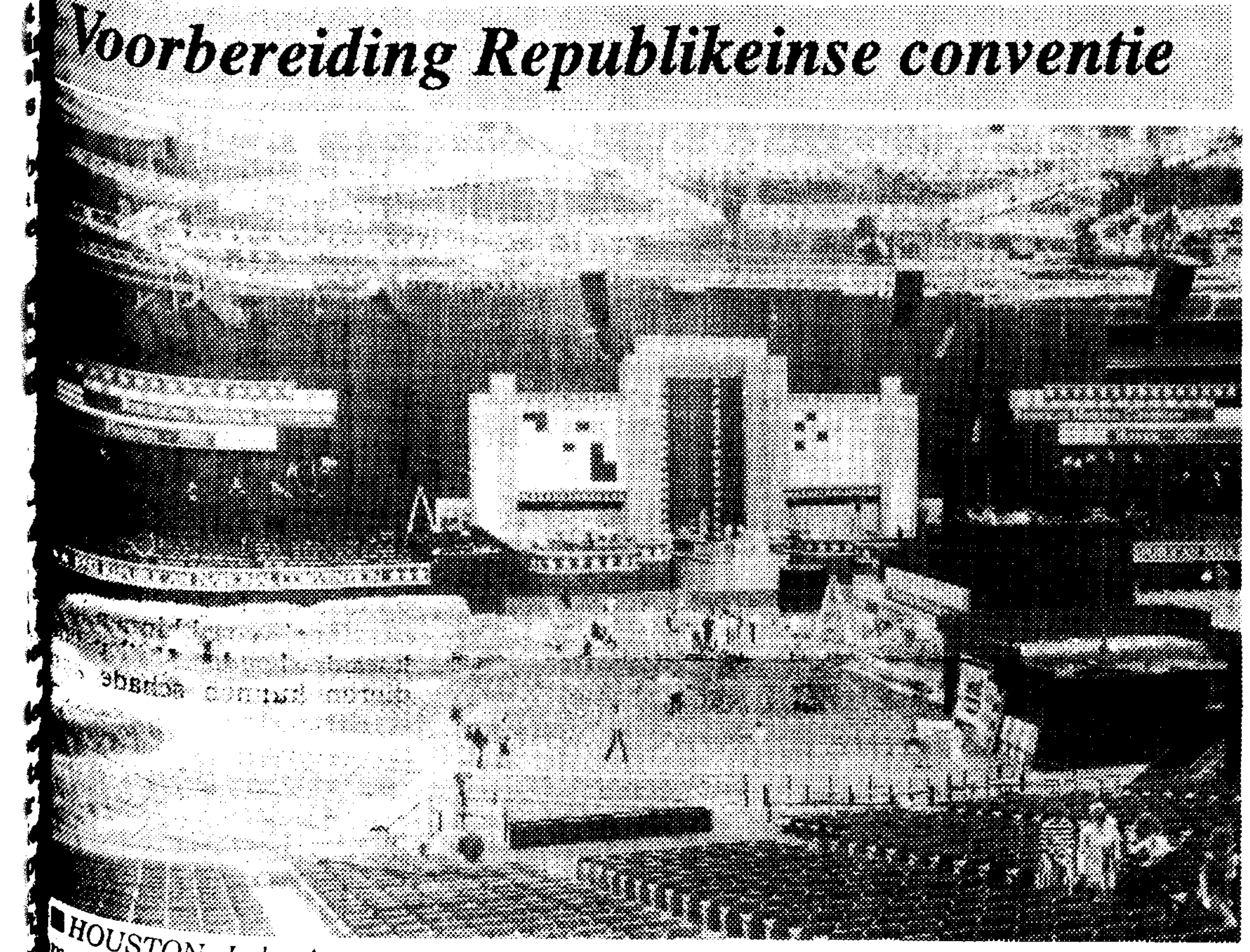
De winst van Fokker wordt niet direct negatief beïnvloed door het niet doorgaan van aflevering van vliegtuigen omdat Fokker geen winst neemt op verkopen zolang alle investeringen in het vliegtuigprogramma nog niet zijn terugverdiend. Dit 'break-evenpoint" ligt halverwege de jaren negentig. De winst van Fokker komt momenteel dus uit allerlei randactiviteiten en niet uit de aflevering van vliegtuigen. Indirect drukt het niet doorgaan van vliegtuigleveranties echter wel de winst. Als gebouwde vliegtuigen niet kunnen worden afgeleverd aan de klant, mist Fokker de inkomsten daaruit. Om de productie gaande te houden moest het bedrijf kort geld aantrekken en de rente daarover drukt het resultaat.

Steun voor Colombia

■BOGOTA - *Op een militaire basis in Colombia worden zeven helikopters uit een Amerikaans transportvliegtuig geladen. Deze heli's gaat men inzetten in de strijd tegen de drugshandel. Er is meer materieel onderweg voor de Colombiaanse Narcotica-dienst.*

Voorbereiding Republikeinse conventie

■HOUSTON - *In het Astro-me in Houston, Texas, is n druk in de weer om het mplex op orde te krijgen or de Republikeinse conntie welke de start is van de rverkiezingscampagne van orge Bush als president n de Verenigde Staten. Het d een apotheose moeten rden van vier jaar regeren or Bush en het begin van n glorierijke tweede vierjage termijn. De conventie aat echter in het teken van bange vraag: Zal hij het len of niet? De doorsnee nerikaanse kiezer schijnt de gaten gekregen te hebn dat men niet al te veel oet afgaan op de woorden n Bush en dat men zeker et zijn lippen moet proben te lezen.*

(AFP-satellietfoto)

Noordamerikaanse vrijhandelszone mag geen barrieres opwerpen

EG-commissaris Andriessen is positief over oprichting NAFTA

BRUSSEL - Frans Andriessen, de EG-commissaris voor Buitenlandse betrekkingen, heeft vrijdag positief gereageerd op de vorming van de Noordamerikaanse vrijhandelszone (NAFTA). De Verenigde Staten, Canada en Mexico hebben daar deze week een akkoord over bereikt.

In een verklaring die Andriessen vrijdag in Brussel door een woordvoerder van de Europese Commissie liet verspreiden, juicht hij de vorming van de NAFTA toe. Hij waarschuwt de drie landen er wel voor geen gesloten handelsblok te gaan vormen dat nieuwe handelsbarrieres opwerpt voor derde landen. De VS, Canada en Mexico moeten ook in de toekomst de regels voor de wereldhandel, zoals die bestaan binnen de GATT (Algemene overeenkomst inzake handel en tarieven), respecteren. "De Europese Commissie juicht regionale handelsakkoorden toe omdat ze een positieve bijdrage kunnen leveren aan het wereldhandelssysteem en omdat ze handelsbevorderende effecten kunnen hebben die derde landen ten goede komen", aldus de verklaring.

NIET GROOTSTE

Andriessen wil pas een eindoordeel over de Nafta-overeenkomst geven als hij over de volledige tekst ervan beschikt. In zijn verklaring liet hij ook weten dat de vorming van de Nafta geen beletsel mag vormen voor het bereiken van een nieuw GATT-akkoord waarover nu al jaren onderhandeld wordt. Deze onderhandelingen bevinden zich al geruime tijd in het slop, maar er bestaat nog steeds hoop dat er tegen het einde van dit jaar een overeenkomst wordt bereikt.

De Nafta, waarover veertien maanden is onderhandeld is, zal een markt van 360 miljoen mensen en een handelswaarde van zesduizend miljard dollar omvatten. De totale markt van de Europese Gemeenschap omvat 340 miljoen mensen.

Ook als de Nafta volgend jaar daadwerkelijk tot stand komt (de overeenkomst moet eerst nog in de drie landen worden geratificeerd) wordt ze niet de grootste vrijhandelszone in de wereld. Dat wordt de EER, de Europese economische ruimte, die volgend jaar een feit moet zijn.

De EER gaat bestaan uit de twaalf EG-landen plus de zeven landen van de Europese vrijhandels associatie (EVA), Finland, Zweden, Noorwegen, IJsland, Oostenrijk, Zwitserland en Liechtenstein. De EER zal een markt met een totale bevolking van 379 miljoen mensen omvatten. Binnen de EER zal de helft van de gehele wereldhandel plaatsvinden.

Fugro gebeten hond, Fokkers herstel opmerkelijk:

Beursplein reageert goed op winst van Euro-beurzen

AMSTERDAM - De sterke koerswinst op vooral de Londense effectenbeurs deed Beursplein 5 vrijdag goed. Na een lange periode, waarbij de noteringen op het Amsterdamse koersenbord hard onderuit gingen door de onzekerheid over de gezondheid van de economie, had het Damrak vrijdag een rustdag ingelast. "De markt heeft een bodem bereikt", verkondigde een optimistische handelaar al tijdens de ochtendhandel.

In de middag ontstond er een kleine rally door de positieve invloed van de Europese beurzen en dekkingsvraag vanuit de optiebeurs. Door de dunne markt konden sommige koersen flink stijgen. Fugro was, ondanks de vriendelijke stemming op de vloer, de gebeten hond. De moeilijkheden in de VS, waardoor de halfjaarwinst vrijwel geheel verdampte, gaf het fonds een harde klap. Donderdag noteerde het ingenieursbureau nog een slot van Nf 34. Vrijdag droop Fugro af met een verlies van een tientje op Nf 24, ofwel een daling van bijna dertig procent.

PIJNLIJK

Pijnlijk is dat het fonds nog maar sinds april aan de Amsterdamse effectenbeurs is genoteerd. Fugro verscheen op de beurs met een introductiekoers van Nf 38. De handelaren reageerden verbitterd: "Een schandaal. Dit is de zoveelste mislukte emissie". De beursintroductie werd geleid door Pierson, Heldring + Pierson. Een van de aandelenverkopers in april was de huidige Fugro-directeur G. Kramer.

Opmerkelijk was het herstel van Fokker. Woensdag behaalde Fokker nog een laagste punt van het jaar op Nf 20,20. Deze lage koers lokte volgens een handelaar institutionele beleggers naar de beurs. Bij redelijke omzetten schoot Fokker omhoog naar een slot van Nf 22,60, een plus van Nf 1,20. Ook dekkingsvraag vanuit de optiebeurs speelde daarbij een rol.

Ook de andere beurskneusjes zoals DAF en Hoogovens profiteerden van de omslag. DAF, die binnenkort met de halfjaarcijfers zal komen, klom met vier dubbeltjes op Nf 17,30. Hoogovens krabbelde zeven dubbeltjes omhoog op Nf 37,90. KLM, die deze week teleurstellende halfjaarcijfers bekend had gemaakt, ging tegen de vriendelijke stroom in op Nf 27,30, een verlies van Nf 0,40.

INTERNATIONALS

De Internationals werden gesteund door een herstel van de dollarkoers. Philips was gevraagd en boekte een plus van Nf 0,50 op Nf 23,40. Dochter Polygram sprong naar voren in de dunne markt. De platenproducent verliet de vloer met een winst van Nf 1,20 op Nf 46,30. Koninklijke Olie, altijd in trek tijdens onzekere tijden, trok Nf 0,50 aan op Nf 144,40. De hogere winst bij Wessanen viel de beleggers niet tegen en de koers trok Nf 2,20 aan op Nf 87,70.

Tulip Computers moest van de beleggers flink naar beneden. High tech geniet geen vertrouwen meer en Tulip verloor maar liefst Nf 0,90 op Nf 13,60. Free Record shop schoof een gulden naar beneden op Nf 17.

Op een onzekere optiebeurs was er eveneens een broos herstel te zien. De EOE-index noteerde in de ochtend nog een min van 1 punt, maar kon afsluiten met een winst van bijna vier punten op 284,96. De koersindex steeg van 194,90 naar 196,40 punten. Er werd slechts voor Nf 453 miljoen aan aandelen omgezet, terwijl de gehele omzet uitkwam op Nf 1,3 miljard.

(Personeels)Kosten grote boosdoener:

Transavia: kans op winst is gering

AMSTERDAM - Het zal or luchtvaartmaatschappij Transavia Airnes moeilijk worden het pende boekjaar nog af sluiten met winst, zo eft het bedrijf zaterdag eegedeeld.

ok bij de presentatie van de rcijfers in mei van dit jaar am Transvia al met een ssimistisch bericht over de sultaatsontwikkeling als volg van stijgende kosten. osten zijn volgens het drijf de grote boosdoener nt de vervoersontwikkeg dit jaar is gelijk aan de januari gedane voorspelng: 33 procent meer dan in 91. Transavia wijst met me op de kosten voor brandof. Maar het bedrijf eidde in 1991 ook zijn perneelsbestand fors uit met t oog op expansieplannen n nam vervroegd twee eing 757-vliegtuigen in bruik. In mei waarschuwde directie echter al dat de loonkosten dit jaar niet mogen stijgen. Er wordt nu intern gezocht naar bezuinigen.

De vervoersgroei voldoet aan de prognose die in januari is gedaan. Dit jaar zal de luchtvaartmaatschappij ruim anderhalf miljoen passagiers vervoeren, 33 procent meer dan in 1991.

Wall Street eindigt week aardig positief

NEW YORK - De Newyorkse effectenbeurs heeft de week afgesloten met een aardige winst. De Dow Jones-index van de dertig belangrijkste aandelen steeg vrijdag met 15,67 punten tot 3.328,94. De verhouding tussen hoger en lager sluitende fondsen bedroeg ongeveer drie tegen twee. De omzet kwam uit op 164 miljoen aandelen tegen 186 miljoen op donderdag.

Wall Street profiteerde van de koerswinsten op de buitenlandse beurzen, het herstel van de obligatiemarkt na de inzinking van donderdag en gunstige cijfers over de Amerikaanse economie. Enthousiasme konden deze positieve factoren echter niet teweeg brengen. Het ontbrak de beurs volgens handelaren aan overtuiging, waardoor de koerswinsten beperkt bleven. Het noodlijdende computerfonds Wang leed onder speculatie over een spoedige surseance en Chrysler moest inleveren wegens problemen bij het sluiten van een nieuwe financieringsovereenkomst met de banken.

Op de valutamarkt in New York lag de dollarkoers tegen het slot van de handel op Nf 1,6515 na een slotkoers van Nf 1,6535 in Amsterdam. Donderdag sloot de dollar in New York op f 1,6405.

MENSEN

■TAIPEH — *Drie vrouwen die gedurende de Tweede Wereldoorlog door de Japanse militaire regering gedwongen werden als prostituee te werken. Ze verschenen deze week op een persconferentie om hun verhaal te vertellen. Om hun privacy te bewaren bedekten deze voormalige meisjes van plezier hun gezichten.*

Militairen naar overstroming

Burgemeester G. Hut van Menterwolde heeft woensdagmiddag hulp gevraagd van militairen bij het stoppen van de overstroming in zijn gemeente, veroorzaakt door een gat in de dijk langs het Wildervanckkanaal. Na de dijkdoorbraak, woensdagochtend rond 3.00 uur, zijn enkele honderden hectaren land tussen Zuidbroek en Muntendam onder water gelopen.

Het regionaal militair commando noord van defensie heeft leden van de genie gestuurd om de situatie in ogenschouw te nemen. Het leger is momenteel paraat, in afwachting van een verzoek om daadwerkelijk in te grijpen. Mogelijk zal het leger dan een pontonbrug bouwen, maar een besluit daarover is nog niet genomen.

Woensdagmiddag werd hard gewerkt om het gat in de dijk te dichten. De werkzaamheden worden bemoeilijkt doordat de dijk vrachtauto's met puin voor het gat moeilijk kan dragen. Burgemeester Hut hoopt dat het gat woensdagavond of donderdagmorgen kan worden gedicht. Daarbij wordt ook een drijvende hijskraan ingezet. Lukt het niet dan zal het leger de helpende hand bieden.

"Het zal nog een redelijk aantal uren duren voordat het gat gedicht is", aldus de burgemeester woensdagmiddag. Volgens hem is het moeilijk om een schatting te maken van de totale schade. In het bedreigde gebied rond de dijk, met een oppervlakte van 500 tot 600 hectare, wonen vijftien gezinnen. Deze zijn nog niet geëvacueerd.

"Het is in elk geval een klein rampje, vooral ook omdat de landbouwers in de omgeving geen water meer kunnen innemen door de verlaagde waterstand in het A.G. Wildervanckkanaal", aldus de burgemeester.

Bush voor vrije keus over abortus

De Amerikaanse president **George Bush** zou zijn kleindochter zelf laten beslissen of zij een kind wil of haar zwangerschap afbreekt door middel van een abortus. Wanneer zij bij hem zou komen en zou zeggen een abortus te willen "zou ik proberen het haar af te raden. Mocht ze desondanks vasthouden aan haar besluit, dan zal ik haar bijstaan", aldus de president in een vraaggesprek woensdagnacht met het televisiestation NBC.

Bush gaf daarmee hetzelfde antwoord als vice-president **Dan Quayle** eerder deed in een interview met CNN. Beiden zijn tegenstanders van abortus. Het officiële partijprogramma van de republikeinen, dat volgende week bij de nationale conventie in Houston vastgesteld zal worden, bepleit een grondwettelijk verbod op abortus.

Kapel voor slachtoffers KGB

Voor de slachtoffers van de voormalige **Sovjet-veiligheidsdienst KGB** zal in Moskou een speciale kapel gebouwd worden. De kapel komt vlak voor het inmiddels gesloten KGB-hoofdkwartier aan het Loebjankaplein te staan, bericht de Moskouse krant *Nezavissimaja Gazeta* donderdag.

De kapel wordt gebouwd op de plaats waar tot verleden jaar het standbeeld van Feliks Dzjerzjinski stond. Het monument ter ere van de oprichter van de KGB werd vorig jaar na de mislukte staatsgreep door duizenden demonstranten omver gehaald.

Nederlandse kunst en wetenschapsprijzen

AMSTERDAM — De dr. H.P. Heinekenprijs, een van de belangrijkste wetenschappelijke Nederlandse prijzen, wordt dit jaar toegekend aan **professor P. Borst**, verbonden aan het Nederlands Kanker Instituut. Borst krijgt de prijs vanwege zijn grensverleggende kankeronderzoek en zijn prestaties op het gebied van de biochemie en moleculaire biologie. De prijs wordt op vrijdag 25 september uitgereikt in de Nieuwe Kerk in Amsterdam door prins Claus. Aan de prijs, die in 1964 voor het eerst werd toegekend, is een bedrag verbonden van 250.000 gulden. Het geld is beschikbaar gesteld door de Heineken stichting. Prins Claus reikt op 25 september nog vier andere prijzen uit op het gebied van wetenschap en kunst. De geldbedragen die aan de prijzen verbonden zijn, worden beschikbaar gesteld door de Alfred Heineken fondsen. De winnaars zijn voorgedragen door de Koninklijke Nederlandse akademie van wetenschappen. De Amsterdamse prijs voor de geneeskunde gaat naar professor S. Moncada voor zijn ontdekkingen over de rol van het stikstofoxyde-ion, belangrijk voor het inzicht in het ontstaan van hoge bloeddruk, oedeem, vaatvernauwingen en hart- en herseninfarcten. Aan de prijs, die in 1989 voor het eerst werd toegekend, is een bedrag van 250.000 gulden verbonden. De Amsterdamse prijs voor het milieu is toegekend aan professor M. Branica voor zijn pionierswerk in de chemische analyse van verschillende verontreinigingsmetalen in het milieu. De prijs (250.000 gulden) werd in 1990 in het leven geroepen. De Amsterdamse prijs voor de historische wetenschap (100.000 gulden) is dit jaar voor professor H. van der Wee, voor zijn baanbrekend werk dat een overzicht geeft over de periode tussen de middeleeuwen en nu, aldus de beoordelingscommissie. De prijs werd eveneens twee jaar geleden voor het eerst toegekend. De Amsterdamse prijs voor de kunst, die sinds 1988 wordt toegekend, gaat naar de graficus en beeldhouwer Carel Visser. Aan de prijs is een bedrag van 50.000 gulden en extra geld voor een tentoonstelling en een catalogus verbonden. Een onafhankelijke jury heeft Visser de prijs toegekend voor zijn hele oeuvre.

Duizenden nertsen gevlucht

ROSMALEN — Ruim duizend **nertsen** zijn vrijdagavond ontsnapt uit een farm in Rosmalen. Volgens een woordvoerder van de politie in Rosmalen hadden vijf kinderen (in de leeftijd van 11 tot 14 jaar) de afrastering van het bedrijf vernield en vervolgens de hokken opengezet. Daarbij kwamen 5000 nertsen vrij. Doordat personeel van de farm de omheining snel weer dicht had, bleven 4000 dieren op het terrein van de farm. De overige vluchtten de bossen en het dorp Rosmalen in. Volgens de woordvoerder van de politie gaat het niet om een actie van dierenbeschermers.

"De kinderen vonden het zielig dat de beestjes opgesloten zaten, maar zij realiseerden zich niet dat een groot aantal nu dood is, overreden door auto's en dat andere elkaar hebben afgemaakt. De nertsen zullen ook steeds agressiever worden naarmate zij langer zonder voedsel blijven", waarschuwt de politie. De schade wordt voorlopig geschat op ruim anderhalve ton. De kinderen zijn vrijdagavond na verhoor naar huis gestuurd.

Etiopische joden toegang belet tot scholen Israël

De Israëlische minister van onderwijs, **Shulamit Aloni**, heeft een rechtbank gevraagd directeuren van scholen in het noorden van Israël te verplichten om 450 falasha's (Etiopische joden) toe te laten tot hun school.

"Het is een nationale schande dat joodse scholen onze Etiopische broeders niet willen laten studeren met de andere Israëliërs", zei Aloni voor de televisie. Volgens Aloni, politiek leider van de linkse partij Meretz, geven de scholen blijk van racisme en handelen zij in strijd met de principes van de democratie.

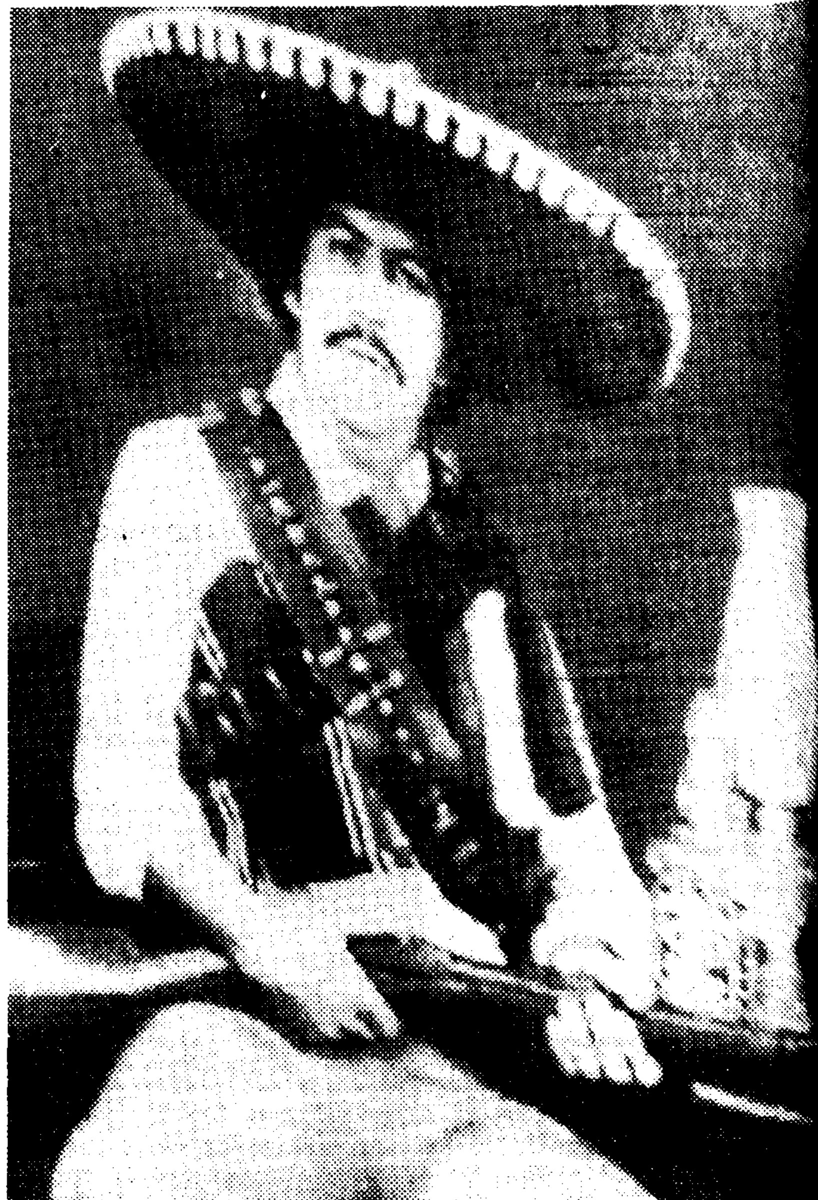
De woordvoerster van het ministerie van onderwijs zei desgevraagd dat het gaat om zeven scholen in vier districten in het noorden van Israël (Haifa, Kiryat Ata, Tirat Carmel en Nahariya) die "onder het voorwendsel van budgettaire bijkomstigheden" de Etiopische kinderen weigeren.

Burgemeester Aryeh Gurel van Haifa spreekt tegen dat de scholen in zijn gemeente discrimineren. De Etiopische leerlingen zijn welkom op 1 september als het nieuwe schooljaar begint, zo heeft hij in de Israëlische pers laten weten.

Sinds 1984 heeft de Israëlische regering via de lucht 43.000 falasha's naar Israël overgebracht.

***

Voor het eerst in twee jaar zijn de groothandelsprijzen in het westen van Duitsland gedaald. Ze zakten in juli vergeleken met de voorgaande maand met 1,3 procent en vergeleken met juli vorig jaar met 0,9 procent.

■BOGOTA — *Drugsbaron Pablo Escabor met een grote hoed. Even was hij Pancho Villa. Deze foto van een foto werd onlangs gemaakt in de Enviagado gevangenis. Daar had deze plaat een bijzondere plaats aan de wand in van een kamers. Escobar en negen makkers wisten op juli uit het 'paleis Enviag te vluchten, na 13 maan daar vastgezeten te hebbe*

John Cage overleden

De Amerikaanse avant-garde componist **John Cage** is woensdag op 79-jarige leeftijd overleden in een ziekenhuis in New York. Dat heeft de woordvoerster van de Merce Cunningham Dance Company waaraan Cage was verbonden, bekend gemaakt. De componist die bekend stond als de "ere-grootvader van de hedendaagse experimentele muziek" stierf aan de gevolgen van een beroerte.

"Hij was zonder twijfel een van 's wereld grootste componisten", zo zei de woordvoerster. Zijn manager van de afgelopen twintig jaar, Mimi Johnson, meldde dat Cage dinsdag al door de beroerte werd getroffen.

Cage werkte tot eind jaren '30 op als een van de voormannen van de avantgardistische stroming de wereld van de klassieke muziek. Deze positie gaf hij in de daaropvolgende vijf decennia niet meer op. Cage breidde zijn invloed zelfs uit naar andere kunstvormen.

Cages eerste werken waren de zogeheten "prepared piano" recitals waarbij de piano de rol van slagwerk met verschillende timbres werd toebedeeld. Om dat te bereiken werden in de piano stukken hout, metaal, rubber en papier bevestigd om zo exotische geluiden te kunnen voortbrengen. Het eerste "prepared piano"-stuk was Bacchanale (1 38).

In de jaren '60 verlegde Cage zijn aandacht naar andere terreinen. Hij hield zich bezig met het creëren van een nieuw soort muziektheater dat streeft naar integratie van muziek, beeld, beweging en licht. Eind jaren '60 legde hij zich onder invloed van de studentenbewegingen in de Verenigde Staten, Frankrijk en de Bondsrepubliek toe op activiteiten ter bescherming van het ecologisch en sociale milieu.

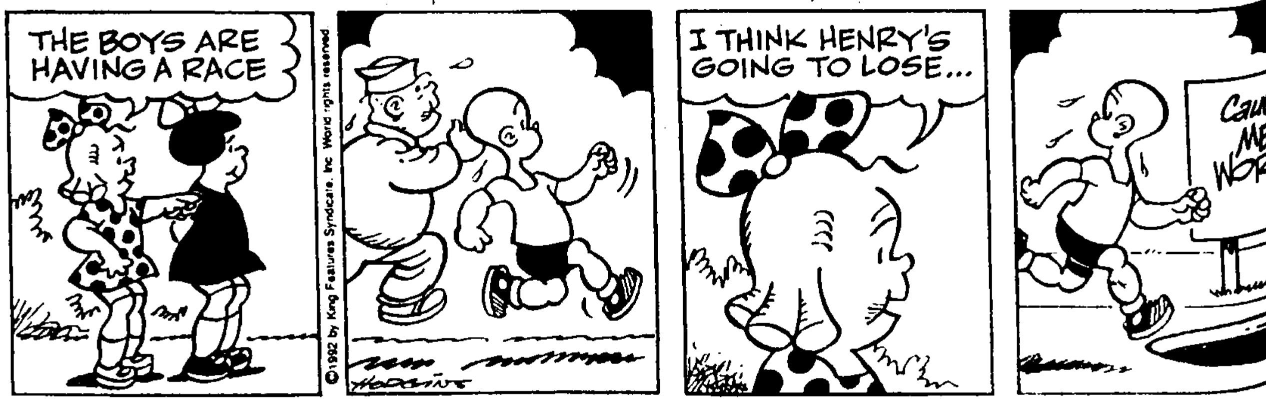
Cage genoot zijn muzikale scholing in zijn geboortestad Los Angeles en Parijs.

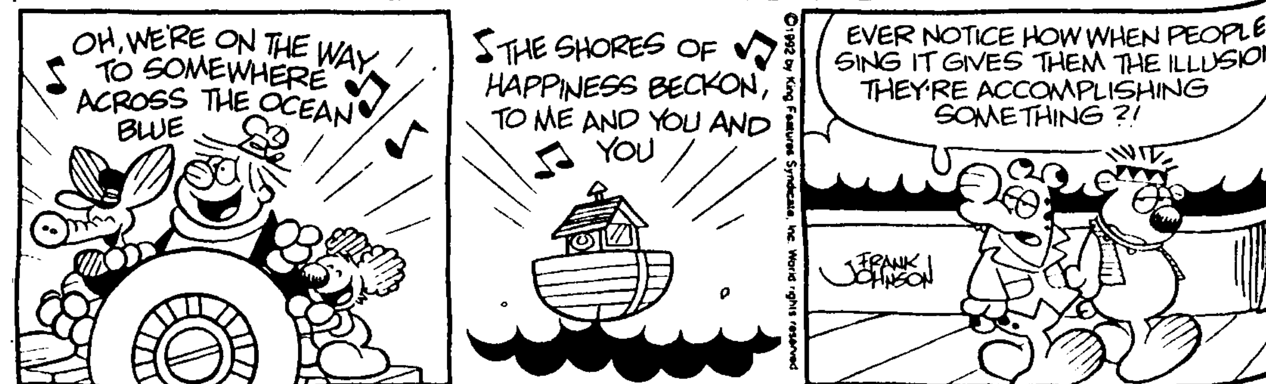
Documente moord op JF komen vrij

Het Amerikaanse Congr unaniem voor het vrijge van bijna alle documen over de **moord op John Kennedy** op 22 novem 1963 in Dallas. Het con stelt dat dit besluit noo kelijk is om de twijfels te nemen over de werkel toedracht van de moord. de dood van Kennedy is telijk vastgelegd dat on zoeksrapporten pas in 2 mogen worden ingezien.

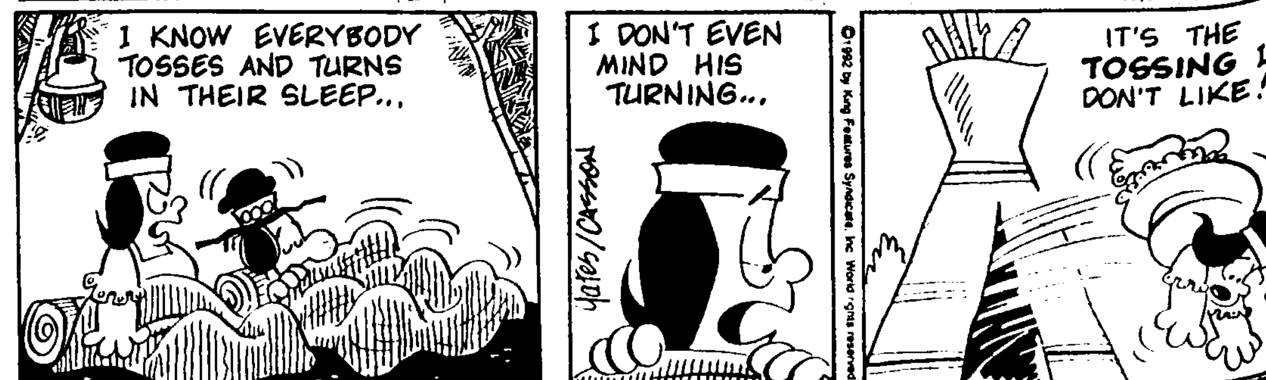
Het Huis van Afgev digden heeft het plan openbaarmaking woens goedgekeurd. Met uitzon ring van een aantal stuk waarin namen van levende personeon voorkom mogen alle officiële do menten worden ingezien.

De actie volgt op haalde oproepen om het m riaal voor het publiek op baar te maken nadat de fi "JFK" van Oliver Stone roulatie was gebracht. St gaat in deze film uit van samenzweringstheorie, w bij Lee Harvey Oswald n alleen handelde maar opdracht van de CIA.

Heer Bommel en de Dankputters
door Marten Toonder

3682 — Heer Bommel sloeg de ogen op en keek verontrust rond.

"Licht?" mompelde hij. "Ja... er schijnt licht! Het is erger dan ik dacht, jonge vriend. Dit moet het vagevuur zijn!"

"Ik ga eens kijken", zei Tom Poes opstaande. "Dat licht moet een oorzaak hebben!"

"L-laat me niet alleen!" piepte heer Ollie. "Ik bedoel.... ik mag je niet alleen laten gaan. Loop niet zo hard!"

Hij sprong op en schuifelde snel achter Tom Poes aan, intussen met starre blikken rondkijkend. Er gebeurde echter niets. De stilte werd slechts verstoord door druppelend water en door heer Bommels piepende ademhaling. Na een poosje werd die wat rustiger en hij wilde juist iets gaan zeggen, toen Tom Poes met een schok stilstond. Voor hen zat de kleine grijsaard met het goudkoffertje, die hen somber aankeek.

"Zijn jullie daar eindelijk?" vroeg hij. "En hebben jullie het eigendomsbewijs van deze goudmijn?"

"Eh...j-ja", zei heer Ollie, zich van de schrik herstellend. "Hier is het papier. Maar een goudmijn is er niet, want die is leeg. Er is alleen nog een putje..."

"Bah!" riep de oude gramstorig. "Men heeft dit gedeelte niet gevonden. Gelukkig niet. Maar dat zal anders worden nu jullie hier doorgedrongen zijn. Nu komen de gouddelvers weer — en ik zal moeten verhuizen".

"Is dit een goudmijn?" vroeg Tom Poes, verrast rondkijkend.

"De wanden zitten vol", zei de dwerg bekommerd. "Men zal hier geen steen op de andere laten en het is hier voor mij afgelopen. Hier, neem het koffertje en maak, dat je wegkomt; ik wil jullie niet meer zien!"

"Maar waar moeten we naar toe?" riep heer Bommel wanhopig uit. Hij kreeg echter geen antwoord; de kleine grijsaard was plotseling verdwenen.

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

TDIENST ARTSEN
...en van de artsen van Bandabao ... district) kunnen in spoedgevallen ...n 641658 bellen en dan het ...rdapparaat afluisteren. De patiën... de andere districten kunnen voor ...evallen de artsenpraktijk van hun ...huisarts bellen en het antwoordappa... dan mededelen wie de dienst... arts is

ERARTS
...uliere patiënten)
...de dienstdoende arts belt U tel.: ...0/625100.

WIJKVERPLEGING

GELE KRUIS WIJKVERPLE-
... Maria 17. Tel.: 682344, 682947, ...2 en 682574; geopend vanaf zeven ...'s morgens tot vijf uur 's middags; ...uur wijkgebouw Bonam: iedere dins... van 09.00-11.00 uur. Tel.: 371865; ...nt: tel.: 687707; Montagne Abao: ...93711; Kaya Fensu: tel.: 618577; ...weg: tel.: 657508; voor informatie ...zuigelingen- en peuterbureaus kan ...echt op consultatiebureau Brieven... Tel.: 373584.
...dienst t/m 18 augustus: **zuster Daal. ...06728.**

...TING VAN HET WIT GELE ...VOOR GEZINSVERZORGING ...O PA FAMIA'
...Maria 17. Tel.: 680222; spreekuren ...dag, woensdag en vrijdag van 08.00-... uur; dinsdag en donderdag van ...-16.00 uur.

...TRALE WIJKVERPLEGING
...oor Gosieweg 15. Tel.: 692231/ ...32; geopend van 07.00-17.00 uur; de ... heeft **zuster Caupain. Tel.: 688614, ...oy 669-0368 b.g.g. 691838.**
...or Bandabao, Groot Sta Martha 141. ...642555; geopend van 14.00-17.00 ...de wacht heeft **zuster Caupain. Tel.: ...14.**

...AMKLINIEK RIO CANARIO
...egatweg Noord 43, tel.: 44510, ...43, 691683 en 691838; voor informa... ...er prenatale zorg en zorg gedurende ...e bevalling
...ultatiebureau zuigelingen: iedere donde... ...rdag van 13.30-16.00 uur.
...ultatiebureau peuters: iedere dins... ...middag van 12.30-14.45 uur.

...HTING WIJKVERPLEGING BAN-...AO
...n 35, tel.: 648077/648387; open van ...ndag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; ...7.00 uur bereikbaar: **zuster Pisas. ...640641** b.g.g. 601760.
...ultatiebureau: iedere dinsdag van ...-11.00/18.00-20.00 uur

...ASHON LECHI DI MAMA KOR-...U
...**Informatie tel.: 672289, 648225 of ...9.**

...NIGING VAN TANDARTSEN
...de dienstdoende arts gedurende het ...ende en op feestdagen gelieve tel.: ...22 op te bellen

...TRO MEDICO STA ROSA
...osaweg 327, tel.: 672300/676666; ...ngstijden zaterdag en zondag van ...-24.00 uur

GENEESK.DIENST

...S- EN 2DE DISTRICT OOST
...augustus 1992 vanaf 08.00 uur tot 17 ...tus 1992 om 07.00 uur:
...**r: Suiters, Spreekkamer; Sta. Rosa, ...71101** spreekuren: 11.00-12.00/17.00-...0 uur; spoedgevallen tel.:680991 b.g.g. ...6/689337
...geldt voor patiënten van de volgende ...n: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-...g, Nassy, Tseng, Mercelina, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer en Ayubi)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
14 augustus 1992 vanaf 17.00 uur tot 17 augustus 1992 om 07.00 uur.
Dokter: Davelaar, Spreekkamer; Seru Fortuna, tel.:684122 spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.:617142 b.g.g. 689266/689337
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Gollo-Henry, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac en Rosales-Concession)

DERDE DISTRICT BANDABAO
14 augustus 1992 vanaf 17.00 uur tot 17 augustus1992 om 07.00 uur
Dokter: Lucasius, Spreekkamer; Soto, tel.:641790; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.:641998 b.g.g. 689266/689337
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed)

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

HYGIËNISCHE DIENST
in het weekeinde van 14 augustus t/m 16 augustus na kantooruren heeft de heer S. **Pieter, tel.:625800, page no:310 0712** dienst.

APOTHEKEN

ZATERDAG

Otrobanda
Otrobanda, Winkelcentrum Colon. Tel.:625633/34/35.
Punda
Dominguito, Caracasbaaiweg 127. Tel.:617988

ZONDAG

Otrobanda
Sta. Maria, W. Churchillweg 155. Tel.:680800
Punda
Janwe, Caracasbaaiweg 155 Tel.:617553.

DIVERSEN

VERLOF
BEGRAFENIS
(van 10.00-14.00 uur)
:15 augustus E.F. Cannister, Schottegatweg Oost 25.
:16 augustus A. Michel, Dr. M.L. King Blvd. 42.

HEEFT U hulp nodig bel SOS-lijn 127.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa **(op zaterdag)**: voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is **op zaterdag** van 07.00-15.00 uur open

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor **spoedgevallen tel.: 685917.**

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00 14.00-18.00 uur, zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur, zondag gesloten.

DIERENARTS
voor **spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.**

ZATERDAG

TOERISTENSCHEPEN
07.00-18.00 uur 'Amerikanis' (SJU).
08.00-20.00 uur 'Ocean Breeze' (AUA).

MAANDAG

TOERISTENSCHEPEN
05.30-24.00 uur 'Freewinds' (CUR);
11.00-18.30 uur 'Seawind Crown' (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur, zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur, zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur, zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur, zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes): zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur, zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned)
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur, zon.: 11.00 en 18.00 uur
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur, zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30 09.00 en 18.30 uur
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur, zon.: 10.00 uur
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur, zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur, zon.: 09.00 en 18.00 uur
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur, zon.: 10.00 uur
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur, zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)

zondagavond ... uur Papiamentse dienst

[illegible] KERK

Gemeenschappelijke dienst in de tent te Montaña Abou.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur [illegible]
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur [illegible]
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur [illegible]

[illegible]

EERSTE EN DERDE zaterdag om 19.00 uur [illegible] (Ned.) [illegible] basis Parera

HBO (kanaal 83)

ZATERDAG

15.30 Movie: 'Dragonslayer' (1981)
17.30 First Look: Single White Female
18.00 Movie: 'He Said, She Said' (1991)
20.00 Movie: 'Regarding Henry' (1991; Harrison Ford, Annete Bening)
22.00 Dream On: What Women Want
22.30 Larry Sanders
23.00 GoodFellas
01.30 Russell Simmons' Def Comedy Jam
02.00 Movie: 'Dragonfight' (1990)
03.25 Movie: 'The Josephine Baker Story' (1990)
05.40 First Look: Single White Female

ZONDAG

13.30 Buy Me That Too! A Kids Survival Guide to TV Ads
14.00 Movie: 'Don't Tell Mom the Babysitter's Dead' (1991)
16.00 Movie: 'Lisa' (1990)
17.30 Mr. Bean
18.00 Movie: 'Gremlins 2: The New Batch' (1990)
20.00 Movie: 'The Five Heartbeats' (1991)
22.00 One-Night Stand
22.30 Movie: 'Don't Tell Mom the Babysitter's Dead' (1991)
24.20 Movie: 'Rich Girl' (1991)
01.55 Movie: 'Pet Sematary' (1989)
03.40 Movie: 'Student Bodies' (1981)
05.10 Movie: 'Fair Game' (1991)

EURO-TV (kanaal 76/77)

ZATERDAG

19.00 Boes
19.25 NOS Journaal
19.40 Love Letters
21.00 Sluiting.
(zondag van 09.00-11.00 uur herhaling)

ZONDAG

19.00 Dommel
19.25 NOS Journaal
19.40 Studio Sport
19.55 NOS Laat
20.10 Geef je verstand eens voorrang
21.00 Sluiting.
(maandag van 09.00-11.00 uur herhaling)

ABC (kanaal 99)

ZATERDAG

20.00 MacGyver
21.00 Human Target
22.00 The Commish
23.00 ABC News

ZONDAG

19.00 Life Goes On
20.00 Funniest Videos
20.30 America's Funniest People
21.00 ABC Sunday Night Movie
23.00 ABC News

AE (kanaal 73)

ZATERDAG

17.00 Caroline's Comedy Hour
18.00 Ancient Lifes
19.00 House of Eliott
20.00 Movie: 'Pumping Iron' (1977)
21.30 Improv Tonite
22.00 Comedy on the Road
23.00 An Evening at the Improv
24.00 Movie: 'Pumping Iron' (1977)
01.30 Improv Tonite
03.00 An Evening at the Improv
04.00 Movie: 'Topaz' (1969)

ZONDAG

12.00 Trouble in Tahiti
13.00 General Motors Playwright's Theater
14.00 Movie: 'Popeye' (1980)
16.00 Movie: 'Pumping Iron' (1977)
17.30 Sports Health Test
18.00 In Search of....
18.30 In Search of....
19.00 Twentieth Century
19.30 Twentieth Century
20.00 Movie: 'The Beguiled' (1971)
22.00 House of Eliott
23.00 Full Wax
24.00 Movie: 'The Beguiled' (1971)
01.55 House of Eliott
02.35 Full Wax

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG

19.00 Local Programming
20.00 NFL Preseason Football Browns at Giants (L)
23.00 Local Programming

ZONDAG

19.00 60 Minutes
20.00 Murder, She Wrote
21.00 Movie: 'Moonstruck' (1987; Cher, Nicolas Cage)
23.05 CBS News

NBC (kanaal 85)

ZATERDAG

19.30 Local Programming
20.00 Golden Girls
21.00 Empty Nest
21.30 Nurses
22.00 Sisters
23.00 Local Programming

ZONDAG

19.00 Secret Service
20.00 I Witness Video
21.00 Movie: 'Tremors' (1989)
23.00 Local Programming

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG

17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turistiko met Captain Sterling
20.00 Telenotisia
20.30 Teatro Klasiko
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 Estreno
23.30 Sluiting.

ZONDAG

16.00 Sena di Señor
17.00 Muchi Ben
17.50 Wega di Number Kòrsou
18.00 Di bishita ku..... 26 juli juan nepomuceno
19.00 Cocktail Special
20.00 Telenotisia
20.30 Shete Dia
21.00 Baghdad Café (met o.a. Whoopi Goldberg)
21.30 Rose Against the Ard
22.00 Superstars of Wrestling
23.00 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

TBS (kanaal 89

ZATERDAG

15.00 Movie: 'Desperate Voyage' (1930)
17.00 WCW Saturday Night Wrestling
19.00 Major League Baseball Braves at Pirates (L)
22.00 U.S. Olympic Gold U.S. Outdoor Diving Champ. (T)
23.00 Movie: 'Cat's Eye' (1985)
01.00 Movie: 'Prophecy' (1979)
03.00 Movie: 'Mazes and Monsters' (1982)
05.00 All in the Family
05.30 Gomer Pyle

ZONDAG

13.00 All in the Family
13.30 Major League Baseball: Atlanta Braves at Pittsburgh Pirates (L)
16.35 Happy Days
17.05 Tom and Jerry's Funhouse
17.35 Captain Planet and the Planeteers
18.05 WCW Main Event
19.00 Leave It to Beaver
19.30 Happy Days
20.00 Brady Bunch
20.30 Munsters
21.05 National Geographic Explorer
22.05 World of Audubon
23.05 Network Earth
23.35 Paid Program
24.35 World Tomorrow
01.05 Paid Program
02.35 Feed the Children with Larry Jones
03.05 Paid Program
04.05 WCW Main Event
05.05 Gomer Pyle
05.35 CNN News

Wega di Number Kòrsou

8813
8252
2608

De winst voor belastingen van het BRITSE conglomeraat Hanson is in het derde kwartaal van het op 1 oktober begonnen boekjaar gedaald van 379 miljoen pond tot 274 miljoen pond (Nf 871 miljoen). De omzet was met 1,89 miljard pond (Nf 6 miljard) vrijwel onveranderd. Over de eerste negen maanden daalde de winst van 967 miljoen pond tot 762 miljoen pond (Nf 2,42 miljard), terwijl de omzet groeide van 5,82 miljard pond tot 6,11 miljard pond (Nf 19,4 miljard).

De Centrale bank van BELGIë heeft het rentetarief dat geldt voor leningen aan financiële instellingen verhoogd van 9,45 tot 9,60 procent. De vorige wijziging van het tarief dateert van 17 juli. Toen ging het van 9,30 naar 9,45 procent.

■*TOKYO — De Japanse keizer Akihito en zijn vrouw Michiko tonen eer aan de gevallenen in de Tweede Wereldoorlog op 15 augustus. Op deze dag wordt het feit herdacht dat die oorlog exact 47 jaar geleden beeindigd werd.*

AMIGOE Tel: 672000

...EVERIJ AMIGOE N.V.
...penheuvel z/n of P.O.B. 577
...N.A.
...40.000
... nr.: 11-07-313
...ne Bank N.V.
... nr.: 674.825.10
...o & Curiel's Bank N.V.

...ÇAO
... (alle afdelingen)
...l: 672000
...x: 674524

...:
...d de Maayer-Hollander
...d News Holding

...redactie:
... Dicker (Hoofdredacteur)
... Leeuwen (adjunct-hoofdredac-...)
...drikse (eindredacteur ÑAPA)

... leden Redactie:
... van Dongen, Jacoline Debrot-...stra, Hennie Harinck, Joël ..., Sheila Rhodes (secretaresse), ... van Grol (sportmedewerker), ... (opmaak) en Ken Wong ...)

...ERTENTIE-AFDELING
...: Viola Bernardus en Janny ...

... advertenties:
...dag t/m vrijdag van 07.30-15.30
... Alle advertenties voor de komende ... moeten 1 dag van tevoren vóór ... binnen zijn.

...ERTJES verschijnen op dindag ...dag en kunnen iedere dag tussen ...-15.30 uur worden opgegeven, ... op zaterdag.

... zoekertjes die op maandag en ...dag vóór twaalf uur binnen zijn, ... de dag daarop (dus dinsdag en ...) verschijnen.

...EVERIJ AMIGOE ARUBA
... G.F. Betico Croes 110
... 24333 (drie lijnen)
...mer: 22368

...redacteur/Directeur
... der School
...: Edi Hermers, Ramiro Tromp, ... Tromp- Van der School, Djibbie ... (fotograaf)
...rtentie-afdeling: Etleen ...-Landsmark

BONAIRE
Correspondent:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 152 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster/Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

AMSTERDAM
correspondent:
Mike Willemse
Telefoon & Fax: 020-6137251

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp:
Radio Nederland Wereldomroep
(tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabant Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626

Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333

Bonaire: Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur, tel.: 8342)

Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen Naf 16,=, op Aruba Naf 17,=.

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 81,15 per maand (luchtpost) of NAf. 28,-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

SURINAAMS ETEN BUFFET
ALL YOU CAN EAT
Zondag 16 augustus
van 12 uur tot 4 uur 's middags
f. 18,50 p.p.
Saladbar - Bar-Restaurant
MEETPOINT (Korédor)
Tel.: 623611

Wederom verkrijgbaar:
'How to start and operate your own profitable business at home'
Voor bestelling en/of informatie:
N.V. Trading
P.O.B. 4217
Curacao N.A.

De lekkerste
ROTIE'S
pom, pastei, bamie, nassie, Chin. kip, ger. kip, ger. varken, moksie moksie, bruine bonen, bloedworst kunt U elke zondag tussen 12 en 4 bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht v/d week
Koraal Partir kav 87
Tel.: 674103.

Warung Jawa
Smulbootiek
heeft plaatsingsmogelijkheid voor:
Serveersters
Hulpkrachten in de keuken met enige kennis van de Javaanse of Surinaamse keuken.
Saliña Shopping Center
Persoonlijk langskomen tussen 3 en 5 uur

Cursus praktijkdiploma
BOEKHOUDEN
Een nieuwe cursus start maandag 17 augustus 19.
Inschrijving: vóór de les op 17 augustus vanaf 18.3
RADULPHUS COLLEGE lok. 10
Docent: Th. Buysman, drs. Economie, bevoegd leraar,

Dringend:
Gevraagd
Oppashuis
voor ons bezoek uit Nederland
(echtp. + 1 kind)
17 aug. tot 6 sept.
Tel. 370274

TE HUUR AANGEBODEN
TWEE VOLLEDIG EN KOMFORTABEL INGERICHTE APPARTEMENTEN
(geschikt voor 4 personen). De appartementen zijn gelegen nabij het Villapark Curasol op 15 minuten afstand rijden van Willemstad, vlakbij Blaauw Baai en Boca St. Michiel. Tevens met aantrekkelijke duikmogelijkheden in de buurt.
Informatie: Tel.: 693148/601633.

WAARSCHUWING
De commandant van de marine basis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen wo gehouden.
Op de schietbaan Hato.

Dinsdag 18 aug.'92 van 07.15 tot 13.15 u
Woensdag 19 aug. '92 van 07.15 tot 13.15

Onveilig zeegebied: ca. 4000 meter uit de k

The Hard Rock Society
your favorite hangout in Punda is now also
open on Sunday's
(from 5 pm - 1 am)
With a Super Duper Happy Hour from 5 till 7
Bring your babe
Bring your friends
Bring your kids
and have a great time on Curaçao newest craziest, easiest and hippest terrace.
Let's Rock and Roll!

Se venden
PERROS
CHOW-CHOW
tel: 677661

Per 1 september beginnen de nieuwe cursussen
HANDENARBEID
in alle leeftijden, ook groteren.
Helen Geurds-senior
tel. 673236, Janthiel

Parrillada
Sta. Rosaweg 155
Tel 676755

RENTOOL N.V.
Tel. 601762
Breekhamer
Muurfrees
Trilplaat
Generator
Hoge druk r
Tapijtreinig
Is kopen te duur? **Huur!**

Te huur voor vakantiegangers:
voll. gemeub. appartementen voor 2 pers. incl. water, gas & elektra, T.V.
Met airco afl. 60,= p.d. omgeving Rooi Catootje
Zonder airco afl. 40,= p.d. omgeving Sta. Rosa
Tel. 378596 na 3 P.M.

Karate KyoKushin
Karate i Gymnastiek
Henry Gougon
KURSO NOBO DI KARATE I GYMNASTIEK
lo kuminsá djamars 18 di ougùstùs. Karate pa mucha for di 4 aña i tambe pa hende grandi.
Gymnastiek spesial pa baha barika.
Kursonan lo ta dos biaha pa siman i lo tuma lugá na Sint Jozef Mavo, Pietermaai, pariba di Bestuurscollege.
Inskribi na tel.: 683652 - 368460.
Tantu Karate komo Gymnastiek lo wòrdu duná pa e propio maestro Henry Gougon.

FAILLISSEMENT
Bij vonnis d.d. 7 augustus 1992 van het Gerecht in Eerste Aanleg van de Nederlandse Antillen, zittingsplaats Curaçao, werd de naamloze vennootschap
Muizenberg Supermarket N.V.,
gevestigd en kantoorhoudende te Muizenberg z/n in staat van faillissement verklaard met benoeming van Mr. J.H. Bosch tot Rechter-Commissaris in dit faillissement en van ondergetekende tot curator.
Voorts werd bepaald, dat de vorderingen uiterlijk vóór 9 oktober 1992 bij de curator moeten worden ingediend en dat de verificatie-vergadering in dit faillissement gehouden zal worden op vrijdag, 30 oktober 1992, des voormiddags te 08.00 uur, in één der zalen van het Gerechtsgebouw aan het Wilhelminaplein no. 4 op Curaçao.
J.G. Snow, curator
Winkel, Soliana & Grul, Advokaten
Berg Carmelweg 10-A, P.O. Box 113, Curaçao
Tel.: 613833 / 613832; Fax.: 617662/615137

Landhuis Brievengat
Presenteert a.s. zondag:
'Open House' vanaf 16.00 uur
Folkloristische dansshow van 16.30 - 18.00
Dansen met **Happy Hour** van 18.00 u.-19.
met live muziek van **'Chips'**
Er is souvenir verkoop en lekkere hapjes.
Iedereen is van harte welkom!!

Te huur:
GEMEUB.
EEN-PERS
FLAT
fl. 500,=/mnd
incl. water
+ 1 mnd borg.
Telf: 684744

MI PAYASO
Brievengat Winkelcentrum - Tel.: 369108
Onze nieuwe collectie is binnen en frisse kleuren.
Maten 2 t/m 16. Ook hebben wij nog steeds een
UITVERKOOPHOEKJE
OPEN: dinsdag - vrijdag van 14.00 - 18.30 uur
zaterdag: 10.00 - 12.00/15.00 - 18.30

Te huur per 1-9-92:
Volledig ingericht appartement met 1 of 2 slaapkamers voor vakantiegangers of korte periode.
Tel. 672263

B S & B
Bureau Studiebegeleiding en Beroepskeuze
HUISWERKBEGELEIDING
voor VWO-HAVO-MAVO
(max. 12 leerlingen per groep)
CURSUS BEGRIJPEND LEZEN
VWO-HAVO-MAVO en basisonderwijs
Plaats : Radulphus College
Tel. : 671538

HERMANOS LALO
EXECUTIVE SECRETA
Function includes correspondence, mak appointments, personal relations, General tarial functions. Position also includes bo ping tasks.
REQUIREMENTS:
- Education MAVO IV & MAO or H
- Experience in Spanish, English respondence
- Must converse fluently in Sp English & Dutch
- Computer fluency, familiar with processor and Spreadsheet
- Secretarial & administrative expe at least 5 years
- Female age 28 - 35

Applicants can send Curriculum Vitae an sport photograph to the Managing Directo Box 3424, make sure to include a local tele contact number. Applications will be h confidentially.

Deze zondag 16 aug. '92 hebben wij geen rijsttafel.
Vanaf 11.00 uur hebben wij ba-pao's en loempia's
Volgende week zijn wij er weer met onze echte Indonesische rijsttafel.
Fam. Kerger, Canadaweg 9, tel: 683459.

MEDEDELING
Tot onze spijt moeten wij u mededelen dat door bouwtechnische omstandigheden
Landhuis Zeelandia
niet zoals eerder is vermeld vanaf maandag 17 augustus haar deuren weer zal openen, maar dat dit zal gebeuren op
Vrijdag 21 augustus
We heten u vanaf dan weer hartelijk welkom.
Het management.

Zwak in Natuur-/Wiskunde?
S.O. staat zo voor de deur.
Begin nu met de **voorbereiding, neem bijles**
Tel: 53256

Schooljaar '92 -'93
Ouders 6e klassers opgelet!
Speciale training gec. proefwerken,
Aanvang: 31 augustus 1992
Voor info. + inschrijving.
379859

MET SPOED GEZOCHT
SCHOONMAAKSTER
voor 3 woningen/appartementen gelegen te Villapark Curasol (tussen Blaauw/Jan Doret en Boca St. Michiel) voor 5 halve dagen per week.
Informatie: Tel.: 693148/601633.

Naast zware staalconstructies doen wij ook lichte ijzerwerken zoals balustrades, ijzeren deuren en poorten, hek- rasterwerken, las reparatie en bijbehorende civiele werken.
Fa Obrantil tel 680380
bereikbaar vanaf 8.00 tot 20.00 u

Kooperativa Empleadonan Petrolero
Apresiabel sosio,
Pa medio di e komunikado aki, Direktiva di
"Kooperativa Empleadonan Petrolero" (K.E
ta invitá tur sosio na un
REUNION INFORMATIVO
kual lo tuma lugá
djadomingo 23 di ougùstùs 199
den Centro Pro Arte, Schouwburgwe
Orá di reunion lo ta 9.30'or di mainta.
Kome ku ta un reunion informativo, reunion lo sigui ku òf sin
AGENDA
1. Apertura
2. Aprobashon di agenda
3. Partisipashon
4. Informashon
5. Konsepto statuto nobo
6. Turno liber
7. Klousura.

Direktiva ta pidi tur sosio ku lo bishitá e reunion aki pa no p jeans o kòrta bisti.
Trahe ta desente, nò bachi.
Nos ta konta ku bo presensha.
Atentamente,
Na nòmber di direktiva di K.E.P.
Presidente
R.R. Mathilda
Sekreta
H.Th.

Hydra Pools
Structural Polymer (Thermo-plastic) 9 mm.
Verkoop en installatie van Zwembaden
50 jaar garantie op wanden/steunpilaren,
10 jaar garantie op liner.
Verkoop en installatie van spa's en bubbelbaden met watermotor, blower en heater
Verkoop zwembadbenodigdheden.
Mepool/Mecomp Sta Rosaweg 125
Tel: 375919, Fax: 371098

---

vacation on CURAÇAO
Come to Curaçao and have a nice vacation. We have for you:
☐ a furnished flat at a bay with beach and a bus connection every hour to the citycenter.
☐ An airco room or apartment on walking distance from the citycenter.
RESERVE IN TIME.
PHONE NOW.

SHOARMA GRILL OF CHAFING DISH
EN NOG 8.500 ARTIKELEN VOOR HORECA EN CATERING
CATERING EQUIPMENT **MUSKUS**
POSNER-Gebouw, Erieweg 28
Tel. 611799 Zeelandia

NOTARISKANTOOR ALEXANDER & PARTNERS
heeft op korte termijn plaatsingsmogelijkheid voor een
TYPISTE
op V.W.O.-, H.A.V.O., M.A.O. of gelijkwaardig niveau.
Ervaring op het gebied van tekstverwerking, met name ervaring met WordPerfect, strekt tot aanbeveling.
Sollicitaties binnen 14 dagen te sturen naar:
NOTARISKANTOOR ALEXANDER & PARTNERS,
t.a.v. mr. H.Th.G. Simon
Postbus 4900, Gaitoweg 2, Curaçao.

---

zondag 16 augustus
- Advokaten
- Mango
- Guayaba
- Mandarijn

ÑAPA

Weekend Bijlage Amigoe

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Zaterdag 15 augustus 1992

4 IGOE

INTERVIEWS

Cuba biedt uitkomst voor Vanessa

REPORTAGES

Radio amateurs kennen geen grenzen

'Iberische latino' heeft moeite met 'Anglo-germanen'

Pacheco Domacasse:

"Het trekken van het schip is mij te zwaar geworden"

PACHECO DOMACASSE werd geboren op Bonaire. Na de zevende klas kwam hij naar Curaçao waar hij op het Radulphus College de onderwijzersopleiding volgde. Tijdens zijn jaren als onderwijzer en zijn studie voor het behalen van de hoofdakte, begon hij te schrijven en ontwikkelde hij een grote interesse voor het theater. Vier jaar lang kreeg hij drama-lessen van Tone Brulin die hij nog steeds als zijn grote leermeester beschouwt. Pacheco Domacasse schreef zelf toneelstukken zoals het bekende 'Tula', dat hij ook zelf regisseerde.

Theater en film zijn nauw verbonden. Het eerste contact van Domacasse met de filmkunst was in 1972/73. Hij heeft toen een bijdrage geleverd aan de eerste film van Rene van Nie: 'Op Zoek'.

= door Nel Casimiri =

HIJ HEEFT het zelf aangekondigd in de media, in Nederland en op Curaçao: Pacheco Domacasse gaat weg bij de Dienst Cultuur. De datum van vertrek is nog niet zeker, er is ook nog geen beslissing op schrift gesteld door het Bestuurscollege, maar Pacheco Domacasse heeft zijn besluit genomen. Hij is moe, heel moe, van het vechten tegen van alles en voor alles. Hij voelt zich uitgeblust en wil weer op krachten komen, om een nieuwe start te maken met creatief werk. Hij wil weer schrijven, wil weer filmen, en vooral: de ambtenarenwereld achter zich laten. Vorig jaar heeft hij in een uitgebreid jaarverslag over zijn dienst zijn ideeën over het cultuurbeleid op papier gezet. Die notities en zijn aanstaand vertrek vormen de aanleiding van dit interview.

PACHECO DOMACASSE

'Op Zoek' is geïnspireerd door de figuur van Tula. Eddy Kelly die in mijn toneelstuk de rol van Tula speelde heeft ook de Tula-rol vertolkt in die film. Daarna heb ik meegewerkt aan de regie van heel wat films. Een van de bekendste is 'Fire Power' van Michael Winner met Sophia Loren in de hoofdrol. Ik kan me goed herinneren hoe Michael Winner zich gedroeg als een totale dictator. Alle medewerkers, zelfs de uitvoerende producer, beefden voor hem. Ik hou niet van dat soort mensen en het kwam tot een grote botsing tussen ons. Voor Hotel Curaçao (nu Plaza) werd een scène gedraaid over het carnaval op Curaçao. Nu, die Amerikanen kennen het carnaval hier niet, dus ik was erbij om te helpen met de regie. Sophia Loren was er ook. Opeens draait Michael Winner zich om en vraagt aan zijn opnameleider: "Wie heeft die stommelingen meegebracht?" Daarmee doelde hij op de Curaçaose figuranten waar ik voor gezorgd had. Dat kwam omdat ze doorpraatten terwijl hij 'Quiet' gegild had. Zo'n reactie was typerend voor hem. Ik heb toen gedreigd iedereen terug te trekken, ook al was me dat waarschijnlijk nooit gelukt. Later konden we beter met elkaar overweg".

CULTUUR

Je ambtelijke carrière is in 1976 bij de Culturele Zaken begonnen.

Domacasse: "Ik heb altijd de leiding gehad over dit onderdeel. Eerst als chef van de Sektie Cultuur. Later, in 1984, werd dit een officiële Dienst. Ik heb het vanaf het begin opgebouwd. Ik zat alleen in een klein hokje op Scharloo. Frank Rozendaal besloot echt iets te gaan doen aan cultuur en met die opdracht ben ik in dienst gekomen. Er was ook nog niets van een beleid, niets om op terug te vallen. Alles was compleet nieuw. Daarom doet het van een kant pijn om weg te gaan. Je hebt iets opgebouwd uit het niets. Je neemt afscheid van je ideaal. Als ik er af en toe even over nadenk, tussen de bedrijven door, want ik werk dag en nacht, lijkt het niet waar te zijn dat ik de beslissing heb genomen om weg te gaan. Ik wil daarbij wel stellen, uit respect voor de overheid, dat het Bestuurscollege nog geen besluit heeft genomen over mijn vertrek. Ik heb de aanvraag ingediend om met wachtgeld te gaan en het lijkt de goede kant op te gaan. Maar zolang de definitieve beslissing nog niet gevallen is, is er niets zeker. Alleen uitgaande van die situatie wil ik over mijn vertrek praten".

U bent vanuit het niets begonnen en de Dienst Cultuur is nu een uitgebreide instelling met diverse onderafdelingen, zoals de Sektie Creatieve Expressie, Organisatie Culturele Programma's en manifestaties, Sociaal Cultureel Opbouwwerk, Onderzoek en Documentatie, Media Educatie, Interim en Internationale Culturele betrekkingen, Financiële Administratie en Personeelszaken, die ieder op zich een aantal medewerkers hebben. Er is dus veel veranderd en veel bereikt vergeleken met die beginjaren. Waarom wilt u dan nu weg?

DOODMOE

"Er spelen heel veel factoren een rol, maar ik kan ze allemaal samenvatten onder een noemer: ik ben doodmoe. Dat is het. Ik ben iemand die zich met hart en ziel op het werk stort. Ik ben een workaholic, verslaafd aan werk. Ik heb roofbouw op mezelf gepleegd. Ik werk elk weekend door, 's zaterdags en 's zondags, overdag en 's avonds. Elke avond thuis, ook in het weekend houd ik speeches, moet ik trofeeën uitreiken of woon ik culturele happenings bij, soms tot diep in de nacht. Het trekken van dit schip is me te zwaar geworden".

Gaat het alleen om persoonlijke moeheid of zijn er ook beleidsproblemen?

"Vanaf het begin was ik ervan overtuigd dat je rekening moet houden met de Curaçaose realiteit en dat we moesten overgaan tot een socialiseringsbeleid op cultureel gebied. De fundamenten moesten nog gelegd worden waarop dat sociaal-cultureel beleid gebouwd kon worden. Echte ontwikkeling kan alleen plaatsvinden door acties en het volk moest dus tot culturele acties geprikkeld worden. Het gevolg is dat we in de loop der jaren steeds meer culturele acties kregen, vooral in de arbeidersklasse, waardoor we een 'monster' gecreëerd hebben dat we niet meer kunnen voeden. De noden zijn zo enorm. Er is vraag naar hulp in alle vormen: financieel, logistiek, know-how, enz. Die vraag is zo groot dat we er niet meer aan kunnen voldoen. Vooral niet door de financiële situatie waarin het eilandgebied zich nu bevindt.

Net op het moment dat de overheid zich bewust werd van de noodzaak van een cultureel beleid, ging de economie achteruit. Daar kun je niets aan doen. Een land zonder eigen grondstoffen, staat erg zwak. Het is een heel gecompliceerde situatie. De geest is belangrijker dan het lichaam, maar als je niet eet, functioneert je geest niet. Dus is in het kader van de overlevingsstrijd in de praktijk het lichaam toch belangrijker dan de geest. Dat is de realiteit. Het cultuurbeleid zit in het gedrang. En terecht".

Dus toch een financieel probleem? "Ik kom zelf vanuit het volk, ik ben een arbeiderskind en heb het contact nooit verloren. Er wordt vaak gezegd, dat als wij niet subsidiëren de mensen toch wel naar feesten zullen gaan. Maar als ik het aantal inwoners van Curaçao vergelijk met het aantal feesten, klopt dat niet. Er worden bijna geen publieke feesten meer georganiseerd. Maar de financiële situatie is niet de enige reden dat ik wegga. Ik heb twee dochters en ik heb veel te weinig tijd aan ze besteed. Ook aan mijn gezin in het algemeen. Ik wil ook meer tijd hebben voor mijn gezin".

Is het niet mogelijk het werk meer te delegeren. Nu moet alles wat de dienst organiseert via u geregeld worden.

"Elke beslissing op dit kantoor komt eerst bij mij terecht. Iedereen heeft echter zijn eigen verantwoording. De beleidsadministratie geschiedt door twee personen, door Richenel Ansano en door mij. Hij is nu al overbelast met andere dingen. Eigenlijk moet dit kantoor gereorganiseerd worden op basis van jarenlange ervaring. We zijn op diverse terreinen werkzaam. Allereerst de organisatie. En niet alleen van wat wij zelf organiseren, maar van wat het hele volk organiseert. Dan het subsidiebeleid. Ik krijg elke dag wel tien verzoeken om subsidie binnen, waarvan ik er maar aan één kan voldoen. Dat subsidiebeleid is helemaal in mijn handen, want ik draag de uiteindelijke verantwoordelijkheid. Als je genoeg geld hebt, kun je anderen mede verantwoordelijkheid geven. Nu moet ik elk dubbeltje omdraaien. Ik beslis over alle financiële dingen. Verder is er de financiële begroting op papier. Je kunt het met de landsregering vergelijken. Als het financieel slecht gaat, is er maar één die de beslissingen neemt. Niet de regering beslist maar degene die de financiële verantwoordelijkheid draagt".

"Tenslotte is er nog de sociale realiteit. Elk weekend na een mooie speech komt er wel een moeder met een dochter of zoon om hulp te vragen:

'Mijn kind loopt al vier jaar rond met een mavo-diploma en kan geen werk vinden. Wat kunt u doen?' Wat moet ik zeggen? Niets? Dus zeg ik: 'Komt u op die en die dag maar naar mijn kantoor...'Ik heb soms een hele lijst van mensen waarvoor ik werk moet zoeken. Als je je met de cultuur van een volk bemoeit, kun je niet nee zeggen. Het is ook moeilijk om nee te zeggen, omdat ik iemand van iedereen ben. Ik ben een soort volksfiguur. Dat is aan de andere kant ook heel mooi. Ik maak veel sympathieke dingen mee".

Maar dergelijke hulp kunt u toch nooit waarmaken?

"Natuurlijk zeg ik niet dat ze werk krijgen, maar er zijn een heleboel manieren om iemand te helpen. Ik leg uit hoe ze een sollicitatiebrief moeten schrijven, of waar ze naar toe moeten, zodat ze werk kunnen krijgen".

Maar dat is sociaal werk, toch geen cultureel werk?

"Je ontkomt er niet aan. Ik ben een latino. In een latinocultuur zeg je nooit nee op basis van rationele overwegingen. Humanitaire en emotionele factoren tellen ook mee. En daarbij het idealisme, dat maakt dat je constant het gevoel geeft, dat je een roeping hebt. Het individu telt. Als iemand in problemen zit vind ik dat je moet proberen te helpen. Dat is een van mijn problemen als manager".

Fundamenten gelegd op sociaal-cultureel beleid

Pacheco Domacasse (tweede van links) hier met Dirk Jan Braat (producer-regisseur), Don Dekker (scenarioschrijver) en Jos v.d. Linden (produktieleider) bij de opnamen voor de film 'Mijn zuster de negerin' (Archieffoto Amigoe)

LATINO

Op verzoek legt Pacheco Domacasse verder uit wat hij verstaat onder een latino':

"Je hebt twee soorten Curaçaoënaars. Ten eerste de Anglogermaanse Curaçaoënaar, waaronder vooral de intellectuelen en de semi-intellectuelen horen. Zij zijn in Europa en de V.S. gevormd. En ten tweede de 'iberisch-latijnse' Curaçaoënaar. Dat is de latino en ik behoor tot die groep. Als je zoals ik in een topfunctie zit, zit je midden tussen de anglogermaanse Curaçaoënaars en als je je daaraan probeert aan te passen, kom je steeds verder van jezelf af, van je eigen identiteit. Een latino is liberalistischer, flexibeler, minder gebonden aan harde regels en lijnen en heeft een meer creatieve neiging".

"Dat heeft alles niets te maken met wie beter is. Het gaat om twee verschillende werelden. Ik heb me in dit werk jarenlang moeten inwerken in die anglogermaanse stijl. Mijn andere kant accepteert het niet meer. Sinds vorig jaar begin ik er problemen mee te krijgen. Het is een persoonlijkheidsconflict.

Ik zal een voorbeeld geven. Vorig jaar was de begrafenis van Rafael Orosco op de t.v., de Colombiaanse pop-ster die doodgeschoten werd. Er stonden wel 10.000 mensen om zijn graf en er werd een lied gezongen dat speciaal voor die gelegeheid was gecomponeerd. Ze zongen steeds datzelfde lied, steeds diezelfde koorzang. Het was een extreem voorbeeld van een latinomentaliteit, maar ik herkende het gevoel. Ik huilde spontaan mee. Op Bonaire, vooral het Bonaire van vroeger zijn veel meer latino's. Op Aruba ook".

Uit het jaarverslag van vorig jaar blijkt dat u ook niet erg gelukkig bent met de clustering van diensten zoals die op het ogenblik plaatsvindt. Onderwijs, Sedukal, Jeugdzaken, Cultuur en de staf worden samen een dienst. "Ik werk nu met vier collega's in een management team samen. Ik heb veel bewondering voor ze, ze werken heel hard. Als iedereen zo hard werkte zou het goed gaan met Curaçao. We kunnen goed samenwerken, maar soms voel ik dat ik anders ben. Als mens val ik buiten de groep. Daarom denk ik, en dat zullen ze niet met me eens zijn, dat mijn vertrek de weg opent tot een betere realisering van het clusteridee".

U hebt zich in het verleden heel wat kritischer uitgelaten.

"Dat is zo. Ik zeg geen waarom. In 1985 werd op basis van concrete argumenten die ik toen heb opgesteld, besloten de Dienst Cultuur onafhankelijk te laten functioneren van de Dienst Onderwijs. Het is absurd en onlogisch dat ik daar drie, vier jaar later totaal anders over zou denken. In 1989 is de clustering begonnen. Hoe hard ik er ook over nadenk, ik zie geen redenen die de argumenten van 1985 tegenspreken. In het rapport over de clustering komen een aantal punten naar voren, o.a. dat men gezamenlijk meer kracht zou krijgen. Hoe kun je vier entiteiten met elk apart zo grote problemen, samenvoegen? Dan krijg je monsterproblemen! Ik ben bang dat wij in de praktijk, als wij alle problemen van alle diensten samenvoegen, een Mount Everest van problemen krijgen".

MEDIA

Pacheco Domacasse heeft ook problemen met de media.

"Als leider van een dienst ben je heel vaak de pispaal. Een buitenstaander kan dat niet begrijpen maar ze dweilen de vloer aan met je. De manier waarop in een deel van de media over je geschreven wordt, maakt je tot een soort beerputfiguur.Op basis van persoonlijke belangen kunnen ze je zonder scrupules ka otschrijven. Dan kom je eigen menselijke waardigheid boven. Maar je kunt het alleen opvangen door jezelf in te kapselen. Anderen kunnen met hun mond of pen alles doen, maar als hoofd van Dienst kun je niet terug 'slaan'. Dat is het vreselijke van de democratische staat. Ze maken misbruik van hun vrijheid. Maar het is niet normaal dat je dit moet accepteren".

Ook twijfelt Domacasse over de lijn van het cultuurbeleid.

"Ik zit ook in de knel met mezelf over wat eigenlijk het cultuurbeleid moet zijn. De ontwikkeling van de mensen verloopt in stadia. Veel dingen waar ik vroeger in geloofde, daar geloof ik niet meer in. In het verleden heb ik ook, onder invloed van anderen, Europeanen, gedacht dat we ook de kant op moesten van het Nederlands kunstbeleid. Dat dat ons cultuurbeleid moest zijn. Maar wij moeten nog de fundamenten leggen. Culturele expressie is een resultaat van de mens zijn overleving.

Cultuur is voor ons: de werktuigen, de maïshutten, de oogstliederen. Europa is daar al overheen. Bij hen is de cultuur afgezonderd van het dagelijks leven. Ik heb veel dingen al overboord gezet. Ik zie geen verschil meer tussen een economisch beleid en cultuurbeleid. Het toont hetzelfde patroon. Wat overblijft is de mens in zijn aanpassingsnood. De essentie van een cultuurbeleid moet niet liggen in een overschatten van de eigen helden, maar ze op hun juiste waarde schatten. Een Brion, een Piar, ze zijn van zo grote betekenis geweest voor het hele continent. Een Tula. We moeten alles in betere proporties gaan zien. Daar zit jk mee. Ik heb tijd

Vervolg op pag. 3

Blauwe baretten vertrekken opgelucht uit hel van Kroatië

ZAGREB - De meeste van de 110 Nederlandse blauwe baretten die uit Kroatië zijn teruggekeerd naar Nederland, zijn blij dat zij weer naar huis mochten. Ze hebben in het voormalige Joegoslavië heel wat voor hun kiezen gehad. Als eerste complete VN-bataljon kwamen ze begin april aan. Het gebied was toen verre van rustig en in Sarajevo barstte een dag na hun aankomst het geweld los.

Toch wordt er onder de beroeps alweer gesproken over terugkeren. Want van hoog tot laag in rang, over een ding zijn ze het eens: het is nog lang niet afgelopen in het voormalig Joegoslavië.

De 60 manschappen in het zogeheten *Rainbow-hotel* in de Bosnische hoofdstad werden al direct met een uitgaansverbod geconfronteerd, terwijl de schermutselingen steeds grimmiger werden. Ook luitenant-kolonel Vermaas, de commandant van het Nederlandse bataljon, had het er moeilijk mee. "Wat er nu op je af komt dat vergeet je nooit meer", zegt hij over de tijd dat het onderkomen van de VN-militairen in Sarajevo onder vuur lag. "Ze hadden Sarajevo gelijk door VN beschermd gebied (UNPA) moeten maken. Nu is het te laat", zegt adjudant Groenwegen van der Weijden, die in tegenstelling tot zijn maat wel naar huis kan.

De bestanden werden in het Nederlandse bataljon steeds cynischer ontvangen. "We lachten ons dood als we op de radio hoorden dat er weer een staakt-het-vuren was", vertelt adjudant Van der Velden. Ondanks de gevaarlijke situaties hadden veel Nederlanders moeite om Sarajevo te verlaten toen werd besloten het Unprofor-hoofdkwartier half mei te verhuizen naar Belgrado.

Ze hadden het gevoel de bevolking in de steek te laten die met zoveel enthousiasme de vredesbewaarders had ingehaald. Sommige Bosniërs waren kennelijk boos over het vertrek. Toen eenmaal het besluit was genomen om het hoofdkwartier te verhuizen "waren we in een keer vogelvrij en was de blauwe vlag niets meer waard", zegt adjudant Onstein over de laatste moeilijke momenten.

TEAMGEEST

"Met gemengde gevoelens" gaat majoor Boersma, die Sarajevo de mooiste tijd vond vanwege de teamgeest in de ploeg, terug naar Holland. Vier maanden is een mooie tijd, maar het werk is nog niet af. Over hoelang de VN-troepen nog in het uiteengevallen Joegoslavië zullen blijven is hij kort. "Het formele antwoord: twaalf maanden. Het informele: jaren en jaren". Bosnië-Hercegovina is in zijn ogen een kruitvat. "Ik zie geen oplossingen". Ook de vrede afdwingen of militair ingrijpen is volgens hem geen goed idee. "Je steekt je in een wespennest", is zijn persoonlijke opvatting.

Volgens kapitein Deneker, de woordvoerder van het bataljon, moet niet te negatief worden geoordeeld over de VN-operatie. In vier gebieden in Kroatië die onder controle van de vredesmacht staan is het redelijk rustig, afgezien van kleine incidenten.

Soldaat Kleijkers, die tot eind juli in de Bosnische hoofdstad heeft gezeten, vindt de opening van het vliegveld in Sarajevo ook een grote overwinning van de Unprofor. "Ik heb gezien hoeveel moeite ze hebben gedaan om alle partijen rond de tafel te krijgen en dat is gelukt". Hij kreeg ook de telefoontjes van wanhopige burgers die niet uit hun huizen konden en familieleden vermisten. "Dat was heel moeilijk. Sommigen wilden dat we onze wapens gebruikten. Dat kon je ze bijna niet duidelijk maken, dat dat onze taak niet was".

Niet alleen in Sarajevo waren moeilijke tijden. De beginperiode in sector noord rond Glina was zwaar. De Nederlandse verbindingsmilitairen hebben daar twee maanden zonder de bescherming van hun bataljons gezeten, de Nigerianen kwamen pas later. Ook daar hebben de manschappen mortieraanslagen meegemaakt. Toen de Nigerianen kwamen werd het rustiger. Maar op den duur begonnen ook de slechte sanitaire voorzieningen en het gebrek aan goed water en voedsel te tellen. Na weken uit blik te hebben gegeten bezorgden de Denen in ieder geval diepvriesmaaltijden, maar tot voor kort was er geen diepvries om ze te bewaren. "We hadden geen drinkbaar water, geen vers voedsel en geen elektriciteit", vertelt sergeant Kleingunnewiek.

JONGEREN

De Nigerianen hadden wel generatoren bij zich maar de elektriciteitsvoorziening voor de commandant was belangrijker dan voor het groepje Nederlanders. Laatst stonden de Nederlanders in sector noord tegenover Servische strijders die soms nog geen zestien jaar waren en al zwaar bewapend rondliepen. Ze merkten ook dat de jonge soldaten het steeds moeilijker kregen naar het front te gaan. Ze deserteerden en anderen dronken zich volop moed in. Veel cafés bleven gesloten en de enige bar in het plaatselijke hotel die open was, was voor de Nederlanders gevaarlijk terrein omdat er jongens met geladen wapens zaten.

De Nederlandse soldaten twijfelen er enigzins aan of de VN-operatie effect had in noord-Krajina. Groot winstpunt is dat er twee corridors bij Karlovac en Sisak zijn gecreëerd, maar de laatste weken is de sfeer weer grimmiger omdat de Kroaten bezig zijn met acties. "Het kan zo weer beginnen", is het gevoel van Kleingunnewiek.

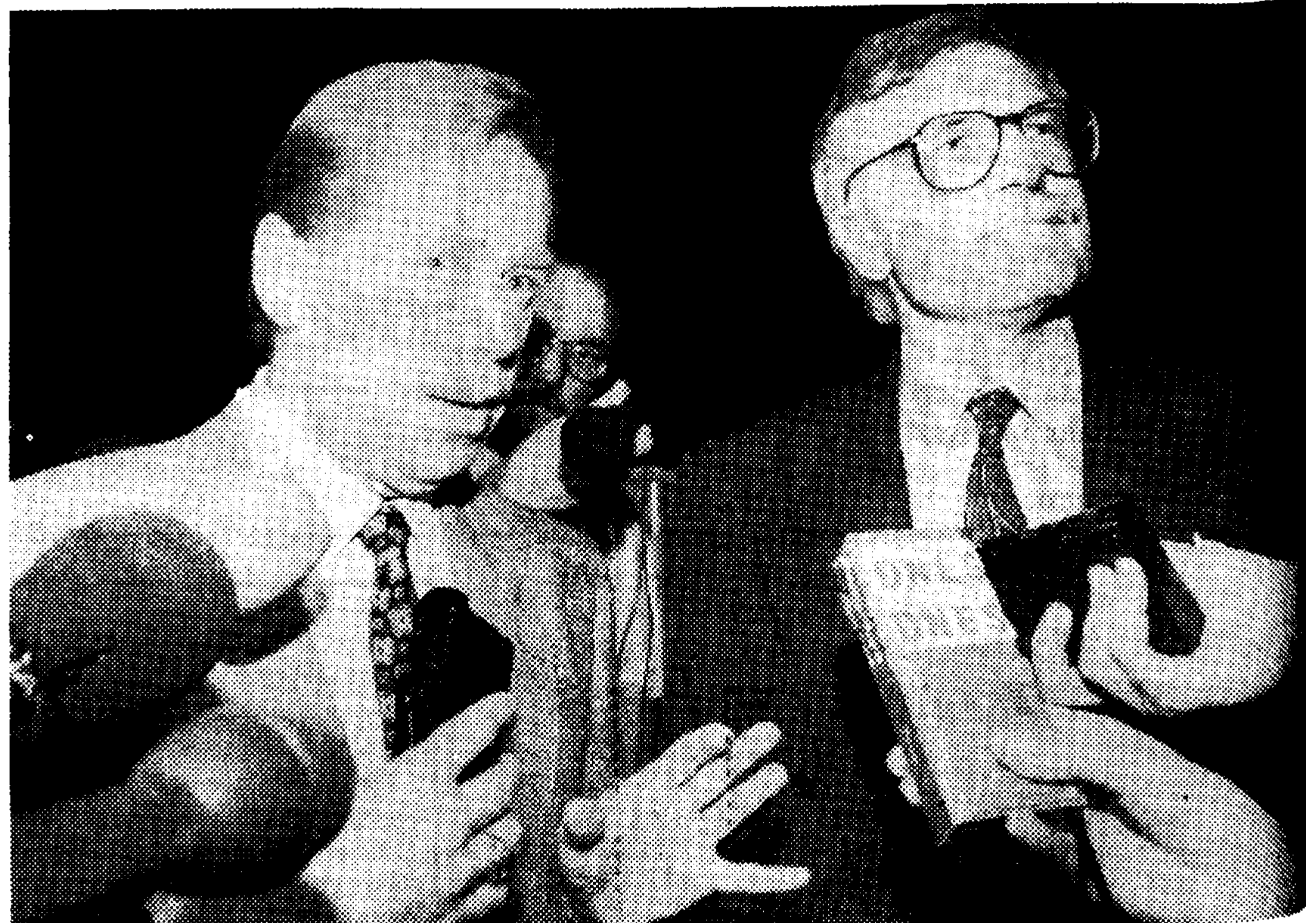
Weinigen hebben er vertrouwen in dat de Unprofortroepen daar werkelijk vrede zullen brengen. "Ze moeten zo moe zijn dat ze op hun knieen liggen voordat ze ophouden", meent sergeant-majoor Van Brenk. Hij verhaalt over groepjes infiltranten die de rivier over gingen naar Bosnië om mensen te executeren. "De volgende dag hoorde je het resultaat". Van Brenk die ook in Libanon is geweest vindt dat de situatie niet vergelijkbaar is met dit land. Hier bevindt zich de oorsprong niet zozeer in de godsdienst maar in de historie. "We hebben fanatiekelingen ontmoet die een familie ombrachten omdat die verantwoordelijk werd gehouden voor de dood van hun vader in de Tweede Wereldoorlog", noemt hij als voorbeeld.

In Oost-Slavonië (sector oost) was het aanvankelijk ook zeer onrustig. Temidden van de puinhopen die de oorlog tussen Serviërs en Kroaten hadden veroorzaakt bivakkeerden de VN-soldaten. Het Russische bataljon was in eerste instantie erg op de hand van de Serviërs totdat de onpartijdigheid van Unprofor in gevaar kwam. Maar de korporaals Van Drunen en Knapen zijn het er over eens dat hun missie zin heeft gehad, anders had Osijek net zoals Vukovar ook in puin gelegen.

Korporaal Tamboer en sergeant-majoor Vos, die uit sector west (West-Slavonië) die vrij snel onder VN-controle was, naar de luchthaven Sarajevo verhuisden en in een ware brandhaard terecht kwamen, hebben het buitengewoon zwaar gehad de laatste maand. Ook het thuisfront, met name zijn moeder, had het moeilijk, vertelt Tamboer openhartig. De eerste keer bij een aanval op het vliegveld was hij 'doodsbang' geweest. Ze zijn er trots op iets heel concreets voor de bevolking te hebben kunnen doen, "maar", zegt Vos, "we hebben heel veel geluk gehad. Er had heel goed iets kunnen gebeuren. We zijn blij nu te gaan want op een gegeven moment is het geluk op".

Kroatische strijders nemen te gelegenheid te baat om even uit te rusten.

Vaclav Havel (links) geeft een interview weg in gezelschap van de leider van het Burgerfr... Vaclav Klaus.

"Voor de waarheid en tegen de leugen"

Havel eerste slachtoffer van 'nationalistische bekrompenheid'

PRAAG - Het zag er al naar uit dat het presidentschap van Vaclav Havel tegelijk met de Tsjechoslowaakse federatie zou verdwijnen. Havel is zijn land echter voorgegaan. Enkele minuten nadat Slowakije de soevereiniteit had uitgeroepen, kondigde de president zijn aftreden aan. Havels functie hing al weken aan een zijden draadje, nadat de Slowaakse nationalisten van Vladimir Meciar als winnaar uit de parlementsverkiezingen van 5 en 6 juni tevoorschijn kwam. Havel had herhaaldelijk gewaarschuwd voor het uiteenvallen van de federatie en tegen 'nationalistische bekrompenheid'.

Meciar heeft hem dat ... vergeven: zijn beweging ... een democratisch Slowa... verhinderde na de parlemen... verkiezingen herhaalde... Havels herverkiezing tot ... sident door het federale p... lement. Met de federale p... mier Vaclav Klaus, die ... verkiezingen aan Tsjechis... zijde won, werd Meciar ... eens over de boedelscheid... van Tsjechoslowakije. Ha... kon daarbij hooguit als za... waarnemer fungeren tot... de wegen van Tsjechen ... Slowaken zich zoud... scheiden, waarna hij ... nog als president van ... Tsjechische republiek ... opwerpen.

Havel werd op 29 decem... 1989 gekozen tot presid... van Tsjechoslowaki... enkele weken nadat de ... welen revolutie' op gew... loze wijze een einde ... gemaakt aan het commu... tische bewind. Daarbij ... hij op als spreekbuis van ... brede oppositiebeweging B... gerforum.

GEEN POLITICUS

"Ik ben geen politicus, ... heb geen politieke ambiti... zo liet de verlegen to... schrijver eerst nog we... "Ik hang geen enkele id... logie, doctrine of vastgele... wereldbeschouwing aan. ... ben gewoon voor waarh... en tegen leugen, voor re... en tegen onrecht". Daarm... kwam hij op voor het hu... nisme van Tomas Masar... de grondlegger van de T... choslowaakse staat in 191... Maar de laatste tijd mo... hij alle zeilen bijzetten ... niet alleen het geestelijk ... goed van Masaryk, maar v... ral de Tsjechoslowaakse st... zelf te behouden.

Havel werd in 1935 in Pr... geboren als kind van ... hoteleigenaar. Vanwege ... 'bourgeois-afkomst' werd ... niet toegelaten tot de univ... siteit of de kunstacade... Uiteindelijk wist hij door ... dringen tot het theater, eer... als toneelknecht, later ... als regisseur. In de ja... zestig schreef hij drie to... stukken, de enige waar... hij zelf de opvoering ... maakte voordat de Sov... tanks in 1968 een ... maakten aan de Praa... lente in 1968. De aut... teiten legden Havel ... beroepsverbod op en ste... hem te werk in een b... werij nabij de poolse gren...

KERKHOF

De normalisering na de inv... sie maakte van Tsjecho... wakije al snel een cultu... kerkhof, het 'Biafra van ... geest'. Veel schrijvers e... greerden, maar Havel ... gerde zijn taal en zijn cu... tuur achter te laten. Hij bl... toneelstukken schrijven, ... in eigen land alleen in ... ondergrondse pers ... schenen.

Nadat Havel in 1977 ... mensenrechtenorganisat... Charta 77 mede opricht... heeft het regime hem ... meer met rust gelate... Havels hoofdpersonages ... enkelingen die hun inn... lijke vrijheid trachten ... behouden tegen de verst... kende bureaucratie.

Japan 'eventueel bereid' excuses aan te bieden

Nederlandse vrouwen werden tot prostitutie gedwongen

DEN HAAG - De Japanse regeringsvertegenwoordiger Koichi Kato heeft gezegd dat zijn land Nederland excuses moet aanbieden als het waar is dat Japanse soldaten in de oorlog Nederlandse vrouwen seksueel hebben misbruikt. Menig Nederlander zal zich afvragen wat Japan dan nog let om het boetekleed aan te trekken, want dat er vrouwen in bordelen voor het Japanse leger werden gezet is wel zeker. Dank zij een publikatie in het dagblad *Asahi Shimbun* is het nu zelfs in Japan zelf bekend. De *shimbun* maakte recent melding van de veroordeling in 1947 door de temporaire krijgsraad in Batavia van 12 Japanners wegens het misbruik van 35 Nederlandse vrouwen in vier bordelen op Java. Het waren de Shoko-club, de Semarang-club, Hinomura en Futabaso in Semarang.

= door ANP-verslaggeefster Barenda Grutterink =

De omvang van de gedwongen prostitutie in Nederlands-Indië is niet duidelijk -de meeste slachtoffers verzwijgen hun verhaal liever -maar het bleef niet tot de vier bordelen op Java beperkt.

Vrouwen werden blijkens oude processen-verbaal ook naar een bordeel op Flores getransporteerd en een rapport van de inlichtingendienst Nefis (Batavia, 1946) spreekt zelfs van bordelen op West-Borneo. Daar vaardigde een Japanse marine-commandant in 1943 een order uit tot het inrichten van drie bordelen voor marine-personeel en vijf tot zes voor burgers.

MISHANDELD

Ontvluchten was vrijwel onmogelijk, blijkt uit het Nefis-stuk. Familieleden werden dan mishandeld. "Er is een geval bekend waarbij dit de dood veroorzaakte van de moeder van het betrokken meisje". Gruwelijke taferelen waren niet ongebruikelijk. In het vonnis van de krijgsraad over genoemde twaalf Japanners wordt gesproken van verkrachtingen en ander lichamelijk geweld: "Er werd dikwijls zo'n geweld gebruikt, dat zij dagenlang niet goed konden lopen". Wilden de vrouwen niet, dan zouden bij voorbeeld hun ouders worden uitgehongerd of in zee gegooid. In elk geval een slachtoffer eindigde volgens het vonnis in een inrichting voor zenuwzieken.

De criminele recherche tekende in de eerste jaren na de oorlog in Semarang al enkele ijzingwekkende getuigenverklaringen op: "De Japansche dokter trok mij met een ruk naar zich toe, rukte mijn broek open en liet mij toen op een soort krib plaatsnemen. Ik moest met de benen uit elkaar languit gaan liggen. Terwijl ik daar lag, voelde ik ineens een instrument in mijn lichaamsdeel glijden. Met een ruk werd dit inwendig omgedraaid, hetgeen zeer veel pijn deed. Even later liep het bloed over mijn dijen".

Getuige andere processenverbaal, was de vertelster niet de enige die deze 'behandeling' in 1944 in hotel Splendid ofwel de Semarangclub in Semarang moest ondergaan. De ingreep, kennelijk bedoeld om te ontmaagden, ging vooraf aan de langdurige tewerkstelling van waarschijnlijk zeventien jonge vrouwen in een bordeel voor het Japanse keizerlijke leger op het eiland Flores.

De Japanners moesten bij de ingang van het bordeel op Flores een kaartje van 1,50 kopen. Die kaartjes moesten worden ingeleverd bij de prostituee. "Wanneer wij iedere week niet minstens honderd kaartjes inleverden, werden we getrapt en geslagen", vertelde een ander slachtoffer aan de criminele recherche. De dames pasten echter soms een truc toe: ze gaven de soldaten geld om nog een extra kaartje te kopen, zodat ze met minder klanten toekonden.

ZELFMOORD

Toch was het er voor sommige vrouwen niet te harden: "Enige malen heb ik nog te Flores zelfmoord willen plegen, maar de pogingen daartoe werden door de Japanners verijdeld". Ze schijnt bepaald niet de enige vrouw in Nederlands-Indië te zijn geweest die met zelfmoordplannen heeft rondgelopen. Niet alle Japanners waren overigens van die uitgesproken griezels. Een vrouw spreekt over een "oude Japanse officier. Hij leek op een hond, maar was erg goed voor mij". De vrouw in kwestie was erg gewild: "In rijen van soms zeventien man stonden ze om beurten op elkander te wachten". De vrouw raakte ook zwanger, werd elders ondergebracht en kreeg eind 1945 een baby.

De Europese vrouwen die zijn misbruikt vinden een hoop lotgenotes onder de Koreanen. De Koreaanse vrouwen hebben alle moed bij elkaar geraapt en de zaak aan de kaak gesteld in eigen land en in Japan. Dat is een hele stap, want de schande van een verkrachte vrouw blijft in Korea de hele familie achtervolgen, ook al is de vrouw van alle schuld gespeend. Het zal de moed der wanhoop zijn geweest waarmee de Koreaanse vrouwen in Japan in het wit de straat opgingen en een proces aanspanden om schadevergoeding.

Ook in Nederland heeft maar een enkel slachtoffer in het openbaar gesproken, er zijn naar verluidt zelfs vrouwen die het altijd voor hun eigen man hebben verzwegen. De Stichting Japanse Ereschulden, die namens 76.000 Nederlanders een schadevergoeding van Japan voor al het oorlogsleed eist, zal ook nooit aan een apart proces om een schadevergoeding voor de vrouwen beginnen. Dat is volgens de organisatie onhaalbaar en, omdat de eis alle ellende beslaat, ook onnodig.

AFWACHTEN

Of het excuus van Japan er zal komen is ook nog een kwestie van afwachten. De Japanse premier excuseerde zich al wel in Korea. Van de Nederlandse regering zal waarschijnlijk niet zo gauw een verzoek om verontschuldigingen komen. Die heeft er geen duidelijke behoefte aan de Pacific-oorlog telkens maar weer op te rakelen. Minister Van den Broek van Buitenlandse Zaken heeft wel beloofd Japan op het eigen verleden te zullen blijven wijzen, maar waar dat concreet op neerkomt is, met de 47ste verjaardag van de Japanse capitulatie op 15 augustus voor de deur, nog steeds niet geheel duidelijk.

Professor claimt oplossing voor 'kokerziekte'

Genezing gloort in Cuba voor Vanessa

DAT ZE ZELFS blind kon worden, realiseerde Vanessa Tunk zich pas echt toen ze in Havana in contact kwam met andere patiënten. Net als zij lijden die aan Retinitis Pigmentosa (RP). Een erfelijke ziekte, die vaak begint met nachtblindheid, maar in vrijwel totale blindheid kan eindigen. De Cubaanse artsen hebben Vanessa echter verzekerd dat het ziekteproces bij haar tot stilstand is gebracht. Daaraan vooraf ging een drie uur durende operatie; en vier jaar verwoed zoeken naar een oplossing door vader Tunk, die zich er niet bij wilde neerleggen dat zijn dochter steeds slechter zou gaan zien.

Foto Ken Wong

Die oplossing vond hij uiteindelijk in Cuba. In een speciaal ziekenhuis voor buitenlanders behandelt professor Orfilio Peláez RP-patiënten. Hij claimt geen totale genezing van de ziekte. Maar als de ziekte nog in een vroeg stadium verkeert en de patiënt over een goede conditie beschikt, kan zijn behandeling het verdere afbraakproces stoppen, zo beweert de Cubaan. In tachtig procent van de gevallen zou de behandeling effect hebben gesorteerd.

= door Jeannette van Ditzhuijzen =

Zeventienjarige Vanessa bezoekt de havo in Bonaire. Vier jaar geleden bracht zij met haar vader een bezoek aan de Curaçaose oogarts, L. Spencer. "Een routine-consult", aldus Tunk. "Maar allengs zag ik Spencer nerveus worden. Hij zei niets, druppelde iets in Vanessa's ogen en haalde vervolgens zijn collega Abdala erbij. Wij moesten op de gang wachten. Daarna werd ik naar binnen geroepen en kreeg ik te horen wat er aan de hand was. Vanessa had Retinitis Pigmentosa".

Voor alle zekerheid stuurde de oogarts de toen nog dertienjarige naar de poli voor een gezichtsveld- onderzoek. Zijn vermoeden werd helaas bevestigd. Op Tunks vraag wat er aan gedaan kon worden, kwam het korte maar veelzeggende antwoord: "Niets".

Tunk was verbijsterd. "Echt niets?", vroeg hij nog. Hij kon niet bevatten dat zijn dochter een ziekte had, waarvoor geen therapie, geen genezing bestond. Het enige dat Spencer hem aan kon raden was een bezoek aan het Radboud-ziekenhuis in Nijmegen. Maar daar kreeg Tunk hetzelfde verhaal te horen. De ziekte verkeerde weliswaar nog niet in een ernstig stadium, maar de diagnose van Spencer klopte.

AUTORIJDEN

Op advies van de Nijmeegse arts bezochten Vanessa en haar vader een speciaal centrum voor hulpverlening aan blinden en slechtzienden ('Theofaan') te Grave. Daar kregen zij informatie over het verloop van de ziekte, eventuele hulpmiddelen en de gevolgen voor het dagelijks leven. Vanessa kreeg tevens te horen dat autorijden met haar ogen hoogstwaarschijnlijk onmogelijk is. Rijexamen zou ze niet mogen doen. Inmiddels is ook dat achterhaald. Dankzij de geslaagde operatie kan Vanessa rustig rijlessen gaan nemen, zo kreeg zij op Cuba te horen.

Na zijn terugkeer uit Nederland nam Tunk contact op met Amerikaanse centra en met de Retinitis Pigmentosa Vereniging Nederland. Hij verzamelde steeds meer informatie over de ziekte. Nergens vond hij enig uitzicht op genezing. Dat kreeg hij pas, toen hij in 1991 via via hoorde van Retinitis-patiënten op Aruba. Het bleek om twee zusters en een broer te gaan. De zusters vonden baat bij Peláez' behandeling. Hun broer niet. De ziekte verkeerde bij hem al in een te ver stadium.

Spencer kon en wilde deze *success story* niet geloven. Hij had nog nooit van een behandelingsmethode gehoord. Het kon gewoon niet. Maar Tunk gaf niet op. Met een mogelijke genezing van zijn dochter in het vooruitzicht trok hij alle registers open.

Hij sprak een goede vriend, Eugene Godfried, die veel contacten op Cuba heeft en er vaak naar toe reist. Godfried zou informatie voor hem inwinnen. Begin 1992 bevestigde deze het bestaan van de behandelingsmethode van Peláez, die een succes zou zijn.

HYPOTHEEK

Dolblij was Tunk met deze mogelijke oplossing. Maar nieuwe problemen doken op. "Ik dacht er al over om een hypotheek op mijn huis te nemen. Of een persoonlijke lening. Want ja, de operatie, de reis en alles eromheen gaan natuurlijk een smak geld kosten".

Tunk nam echter rustig de tijd voor een beslissing. "Ik liet alle informatie die ik imiddels gekregen had eerst maar eens bezinken", zegt hij nu. Dat bleek een goede gedachte, want vrij kort daarop werd bekend dat de overheid een samenwerkingsovereenkomst met Cuba had gesloten op medisch gebied. Volgens dat akkoord zouden Curaçaose patiënten in aanmerking komen voor uitzending naar Cuba.

Alles kwam in een stroomversnelling. De GGD vertelde Tunk dat hij een aanvraag kon doen voor uitzending. Daarvoor had hij een brief van de oogarts nodig. Vastberaden stapte Tunk naar Spencer: "Dit keer zou ik geen 'nee' accepteren".

Spencer ging akkoord. Tunk kreeg zijn brief, waarin ook om begeleiding door de beide ouders werd gevraagd. Vanessa is immers nog minderjarig.

Met de hulp van Cuba kenner Eugene Godfried - Tunk: "Zonder hem was het niet zo soepel verlopen" - werden de laatste voorbereidingen getroffen. Op 2 juli kwam het verlossende telefoontje uit Cuba: vanaf 4 juli was Vanessa met haar ouders welkom in de *Clínica Central Cira García* te Havana. De reis werd geboekt en op 8 juli vertrok Vanessa met haar beide ouders naar Cuba.

ZENUWACHTIG

Vanessa: "Tevoren was ik wel zenuwachtig. Zo'n operatie in een ver en vreemd land. Maar toen ik er eenmaal was, vond ik het helemaal niet eng meer. De artsen en het verplegend personeel waren erg aardig en stelden me op m'n gemak".

Wel schrok ze van haar collega-patiënten. Ook behept met RP, maar vaak in een veel verder stadium.

Een stralende Vanessa met professor Orfilio Pelaez.

"Toen pas zag ik wat de ziekte met je kan doen. Kinderen even oud als ik die bijna niets zagen en voortdurend begeleiding nodig hadden. Ik was me er helemaal niet van bewust dat het zo erg zou worden. Je weet het wel, maar het dringt niet tot je door".

Samen met haar moeder kreeg Vanessa een kamer toegewezen in de kliniek. De volgende dag onderzochten Peláez en zijn team van zeven oogartsen Vanessa. Weer onderging zij de bekende testen. Lenzen en onaangenaam flitslicht in haar ogen. Niet leuk, maar ze had het er voor over. Eén van de artsen zei na het onderzoek tegen haar: "Je wordt niet blind, dat garanderen we je". Een mededeling waar de familie van opkikkerde, nadat zij van zo dichtbij hadden gezien wat Vanessa's toekomst zou kunnen zijn.

VIDEO

De therapie van Veláez bestaat naast de operatie uit medicatie, ozontherapie en elektrische stimulatie. Met die laatste drie werd dezelfde dag begonnen. Op een door vader Tunk gemaakte video is te zien hoe Vanessa en haar medepatiënten zich bloed laten aftappen. Dat wordt, verrijkt met ozon, weer teruggebracht in de bloedvaten. Lachend kijkt Vanessa toe. Maar dat is niets bijzonders. Gedurende alle behandelingen zie je haar vrolijk kijken. Zelfs de operatiekamer betreedt ze lachend, al is dat ook wel een lichtelijk zenuwachtig lachje.

Vanessa legt uit dat de ozon de dode cellen in haar bloed revitaliseert. Dat zou het gezichtsveld verrijken. De elektro- stimulatie doet hetzelfde. "Het zijn hulpmiddelen die het proces versnellen", licht Tunk toe.

Ook bij de elektro- stimulatie zitten de RP-patiënten gezellig naast elkaar. Vanessa: "Dat helpt enorm. Je kon met elkaar ervaringen uitwisselen. Praten met mensen die de operatie al achter de rug hadden. Dat was heel prettig".

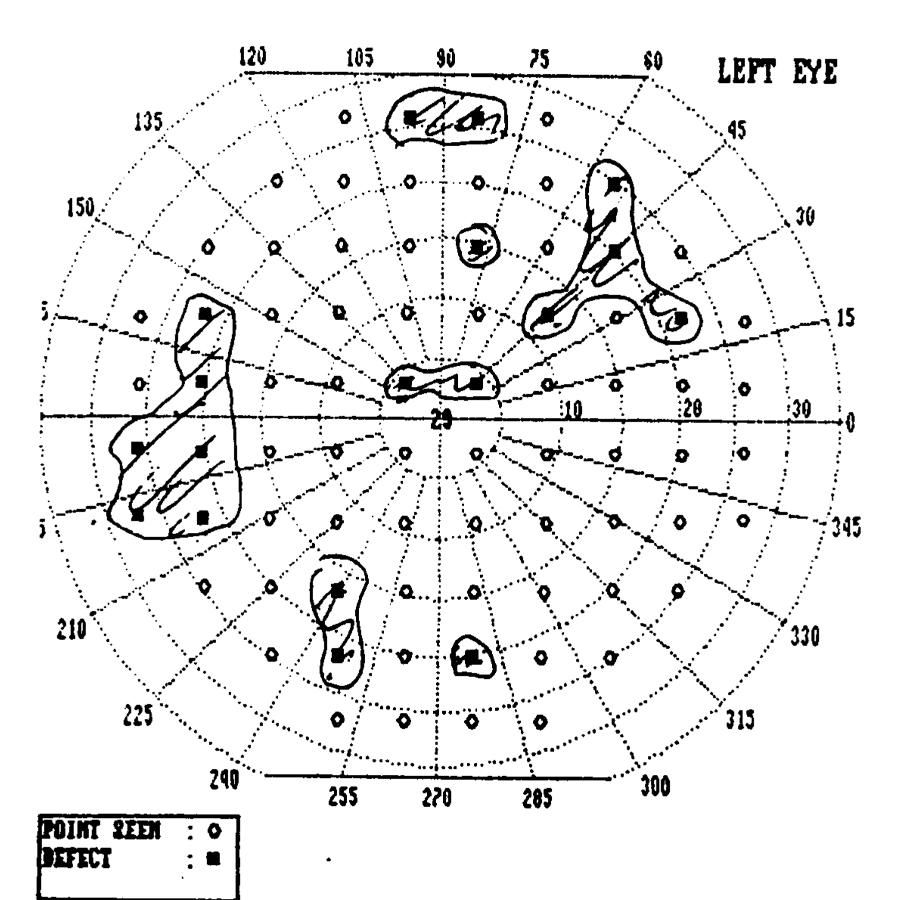
OPERATIE

Vanessa heeft weinig van de operatie gemerkt. Ze liep zelf de operatiekamer binnen, waar ze plaatselijk verdoofd werd. Toen ze drie uur later weer naar buiten kwam, had zij een wit verband op haar ogen. Zes dagen lang moest ze als een blinde door het leven. "Maar ik wist dat ik kon zien, want onder het verband kon ik wel een beetje daglicht waarnemen".

Op de video zie je Vanessa aanvankelijk voorzichtige stapjes door de ziekenhuisgangen maken. De volgende dag voelt ze zich zonder het gebruik van haar beide ogen al veel zekerder. Maar pas echt weer helemaal op haar gemak voelt ze zich als na zes dagen het verband eraf mag. Terwijl de oogarts Vanessa bezweert om haar ogen nog even dicht te houden, zie je haar stiekum door haar oogspleten naar haar moeder gluren. Lachend uiteraard. Maar daar is ook alle reden voor. De operatie is volgens Peláez geslaagd. De artsen zijn tevreden.

Is Vanessa zelf ook tevreden? Ziet ze nu beter 's nachts? "Ik vind niet dat ik meer zie, maar ik voel me 's avonds wel zekerder dan vroeger", zegt ze aarzelend. Haar vader verzekert dat iedereen vindt dat ze meer ziet. "Bovendien", zo voegt hij eraan toe, "kost het proces tijd".

De behandeling is na drie weken Cuba nog niet afgerond. Het komende jaar moet Vanessa elke dag medicijnen slikken. Allerlei verschillende soorten, voornamelijk vitamines. Daarna worden de ozontherapie en elektrostimulatie in Havana herhaald.

Een tekening geeft weer welke punten Vanessa's rechteroog niet kan waarnemen. Voor de operatie kon zij 25 van de 76 punten niet zien, nadien waren dat er nog maar 17.

Oogarts Spencer durft nog geen mening te geven, mede door het gebrek aan wetenschappelijke literatuur over de Cubaanse therapie. "Uit de door Tunk van Cuba mee gebrachte gegevens blijkt wel een verbeterd gezichtsveld, maar de behandeling heeft niet geresulteerd in een verbetering van het gezichtsvermogen. Subjectief geeft Vanessa zelf ook geen verbetering aan".

"Ook de experts van het Radboudziekenhuis te Nijmegen zijn niet op de hoogte van deze ontwikkelingen in de RP-therapie. Ik kan er gewoon niets over zeggen", aldus Spencer.

Tunk is in elk geval overtuigd van het positieve effect van Peláez' therapie. "Ik wil alles op alles zetten om ervoor te zorgen dat Curaçaose RP-patiënten naar Cuba kunnen. Uiteraard is behandeling afhankelijk van hun lichamelijke toestand en van het stadium van RP. Maar als ze in aanmerking komen, dan wil ik ze graag helpen met uitzending".

Hij benadrukt dat hij het alleen over RP-patiënten heeft. "Daarmee heb ik nu ervaring opgedaan. Voor hen kan ik een steun zijn. Als de Curaçaose patiënten geholpen zijn, wil ik iets voor de Nederlandse patiënten gaan doen".

SLECHT ONDERBOUWD

Tunk was nog maar nauwelijks terug uit Cuba, of het jongste nummer van het orgaan van de RP-vereniging uit Nederland rolde in zijn brievenbus. Triomfantelijk laat hij een artikel over de 'Cuba RP-therapie' zien. Letterlijk staat er: "Deze therapie is gericht op de verbetering van de netvliesbloedvaten en de stimulering van de enzymen, maar is vooralsnog wetenschappelijk slecht onderbouwd".

"Haha", lacht Tunk, "daar kunnen ze ook lang op wachten. Want Cuba geeft haar geheimen niet zomaar prijs. Als Peláez precies gaat uitleggen wat hij doet, raakt Cuba een bron van inkomsten kwijt. Het medisch toerisme brengt immers de broodnodige dollars in het laatje".

Retinitis Pigmentosa

Retinitis Pigmentosa (RP) is een erfelijke afwijking van het netvlies van beide ogen. De zogenaamde staafjes die ervoor zorgen dat een mens in het donker kan zien, worden aangetast.

Daarom manifesteert de ziekte zich in eerste instantie in nachtblindheid. Overdag heeft de patiënt slechts een beperkt gezichtsveld. Geleidelijk aan wordt dit steeds nauwer. Aanvankelijk valt dit de RP-patiënt niet eens op. Pas in een later stadium kan het gezichtsveld zo beperkt zijn, dat de patiënt alleen nog maar dat ziet, wat recht voor hem uit ligt. De buitenkant van het gezichtsveld ontbreekt. Dit wordt ook kokerzien genoemd. Uiteindelijk kan de ziekte ontaarden in vrijwel totale blindheid.

Het tempo waarin de ziekte voortschrijdt is niet te voorspellen. Perioden van stilstand worden afgewisseld met perioden van verslechtering. De ene patiënt wordt na vijf jaar blind, de ander na twintig jaar. De meesten behouden wel een deel van hun gezichtsvermogen, al is dat zeer beperkt. Een geconcentreerder, centraal gedeelte van het gezichtsveld blijft over (kokerzien).

Officieel bestaat er - althans volgens specialisten in westerse landen -geen genezing voor RP of een therapie die het proces stopt.

Pacheco Domacasse

Vervolg van pag. 1

nodig om er over na te denken".

En tenslotte zijn eigen creativiteit:

"Er is nog een ander punt. Ik heb het geluk gehad in vele gemeenschappen te verblijven. Ik kom uit de arbeidersklasse, van de landbouwers van Rincon en de vissers van Playa. Later heb ik kennis gemaakt met de topklasse en ik heb ook de artistiek-culturele groep meegemaakt. Daardoor heb ik een ruime levenservaring opgedaan. Mijn naïviteit van zestien jaar geleden ben ik kwijt. Maar ik wil van die levenservaring gebruik maken in de rest van mijn leven. Als ik denk aan mijn grootmoeder, die op 90-jarige leeftijd is overleden. Op haar schouder droeg ze me mee naar de aloëvelden. Daar speelde ik onder een boom met de andere kinderen, terwijl de vrouwen werkten. Mijn grootmoeder was voorzangster. Ik ben met mijn grootmoeder, aan de punt van haar schort 's avonds meegegaan naar tambu uitvoeringen. Dan kwam de pastoor op zijn paard om de mensen uiteen te jagen. De simadan, de San Pedro feesten, de muziek di zumbi. Ik heb het zelf nmeegemaakt. Ik ken die wereld, het is geen geromantiseer. Ik heb mijn vingers in de koraal gestoken na het opstaan om zo mijn tanden te poetsen, ik heb de spookverhalen horen vertellen onder een boom op Slagbaai. Ik heb de hele dag in de zon zout staan rapen en ging daarna mee op de ezel, onder het gezang van de mensen.

Dat is het waar ik iets mee wil doen. Ik heb het een tijdje helemaal weggemoffeld, maar het was er altijd. Ik zat alleen met die ballast van een andere wereld, waar eerlijkheid niet meer telt. Ik wil gaan schrijven op basis van wat ik heb meegekregen vanaf kind. Ik heb daarvoor tijd nodig om alles te ordenen. Ik kan op die manier een bijdrage leveren. Er is te weinig communicatie met de rest van het Caribisch Gebied. Ik wil de figuren van onze helden naar voren brengen: Brion, Piar, Tula. Het is uniek dat een volkje als dit mensen van dit internationale kaliber heeft voortgebracht. Ik wil door middel van video de wereld laten zien wie deze figuren zijn. Video is een belangrijk massamedium. Ik wil proberen verkeerde voorlichting over de Nederlandse Antillen te veranderen en daar waar ik kan een bijdrage leveren tot meer begrip van dit volk voor elkaar, communicatie tot stand brengen in de babylonische verwarring die hier bestaat. Onze democratie telt nog maar veertig jaar. We zijn nog in een baby-fase. Het is nog maar kort geleden dat we elkaar met stoelen te lijf gingen. En we zitten nog steeds in een fase dat we elkaar nog niet genoeg accepteren. Er moet meer dialoog komen. Ik weet waar de problemen zitten, we kennen ze allemaal. Ik wil de artistieke lijn weer oppakken. In 1974/75 zat ik in de lift. In die lift wil ik weer terechtkomen".

Schulden Derde Wereld kwijtschelden

JAKARTA - Banken, financiële instellingen en landen moeten grote schulden van de ontwikkelingslanden kwijt schelden. Dat hebben de Niet-gebonden landen in een gezamenlijke ontwerp-verklaring bekend gemaakt. De verklaring vormt het belangrijkste discussiestuk in de bijeenkomst die de 104 niet-gebonden landen in september houden.

Als mogelijke oplossing voor de schuldencrisis noemen de niet-gebonden landen liberalisering van het handelssysteem, stabilisering van de grondstoffenprijzen en een evenwichtige uitkomst van het wereldhandelsoverleg van de Algemene overeenkomst inzake tarieven en handel (GATT). "Een ongunstige economische omgeving heeft de aanpassingsprogramma's van de ontwikkelingslanden in gevaar gebracht en de groeimogelijkheden ondermijnd." De niet-gebonden landen wijzen daarbij op de risico's voor grote sociale en politieke onrust.

Volkstaal vervulde belangrijke pedagogische rol

Zusters van Roosendaal geen uitzondering van burgerlijkheid

= door Ronald Donk =

In een artikel dat op 11 januari jl. in de ÑAPA verscheen, heb ik proberen aan te geven welke denkbeelden de zusters van Roosendaal hadden over de slavernij, de zwarten en de samenleving waarin zij terecht kwamen. In dit artikel wil ik vooral de nadruk leggen op de betekenis van de zusters voor het onderwijs en de volksontwikkeling in hun 150 jaar arbeid op de Antillen. Hierbij gaat het mij om drie vragen:
* vanuit welke achtergronden gaven de zusters onderwijs?
* hoe groot is de betekenis van de zusters voor de volksontwikkeling geweest?
* moet hun betekenis als positief of negatief worden beoordeeld?

Een groep kinderen voor de meisjeschool van 'Santa Familia' met zuster Antonella (ui jaren vijftig).

Toen de zusters aankwamen in de jaren veertig van de 19e eeuw, was er voor de overgrote meerderheid van de gekleurde bevol-kingsgroepen weinig kans tot ontplooiïng. Door de dagelijkse levensomstandigheden als slaaf of als geschoolde of ongeschoolde vrije arbeider waren de mogelijkheden tot geestelijke ontwikkeling zeer beperkt. De overgebleven geschreven bronnen van de 19e en 20e eeuw houden weinig rekening met deze slechte omstandigheden en geven een eenzijdige verklaring voor het gedrag en het ontwikkelingspeil van de vrije en onvrije zwarten en gekleurden. Dominee Bosch van de Fortkerk schreef in 1829:
"Van zulke soort van lieden zijn er vele op dit eiland, waardoor de diefstallen, welke reeds zoo menigvuldig door de slaven gepleegd worden, nog talrijker zijn".

Dit stelen vond Bosch nog niet zo vreemd, omdat de straffen niet zwaar waren en dit gedrag van 'negers' volgens hem als 'zeer natuurlijk' moest worden gezien. Zij stonden in zijn ogen op een lagere trap van beschaving. (1)
Deze mening was geen uitzondering. Volgens de katholieke Amigoe van 17 december 1887 zouden met de komende jaarwisseling weer allerlei 'bacchanalia', en 'heidense uitspattingen' te zien zijn. De schrijver in de Amigoe van toen geeft een hard oordeel over het volk:

..."dat het begrip van christelijke en natuurlijke beschaving zeer gering is en dat de beschaving zelve nog op laag peil staat...wat van de wilde Afrikanen is te verwachten in hun barbaars- en dierlijk leven". (2)

Deze gedachten over het beschavingspeil van de eilandelijke bevolking leefde ook in kerkelijke kringen. Nog in 1911/12 stelde bisschop Vuylsteke:
"Een onregelmatig schoolbezoek diende tot niets dan tot halve kennis, halve ontwikkeling, halve beschaving, die heel erg gevaarlijk zijn, omdat zij slechts halve mensen vormen waaraan de maatschappij niets heeft".
"...want met ons zullen de Zeereerw. Heren Pastoors overtuigd zijn dat met de opvoeding der jeugd begonnen moet worden en de genezing onzer kranke maatschappij moet uitgaan van de huisgezinnen". (3)
Het gedenkboek over de zusters van Roosendaal uit 1942 bouwt nog voort op deze traditie:
"Het heidendom is er nog niet helemaal uitgeroeid, de spiritus (geesten) hebben nog heel wat op hun geweten". (4)

Het is verbazingwekkend dat deze volksgroepen in het openbaar onontwikkeld, onbeschaafd en oneerlijk genoemd konden worden. Deze opvattingen zijn slechts te verklaren door de Europese context waaruit de schrijvers kwamen.

EUROPEES

Het maakt blijkbaar weinig uit of de uitspraken van protestanten of katholieken waren. De elite uit beide groepen beoordeelde het ontwikkelings- en cultuurpeil van de massa negatief. Dit is niet zo verwonderlijk, omdat zij oordelen vanuit een gemeenschappelijk Europees referentiekader. In de tijd van de Verlichting (na 1760) beschouwden de aristocratie en de burgerstand zowel de Europese arbeiders en de buiteneuropese volken als primitief en onbeschaafd. Kreten als 'open de scholen en sluit de gevangenissen' en 'kennis is macht' zeggen al genoeg. Gestudeerde blanken waren in die gedachte beschaafd en hadden de opdracht en de plicht om de eigen bevolking te verlichten en andere uitheemse culturen te europeaniseren.
Westerse kennis, normen en waarden werden als nuttig, zinvol en beschaafd gezien. Dat de zichtbare Curaçaose cultuur-overblijfselen uit Afrika (dans, muziek, volksverhalen, ambachtelijke en spirituele kennis) als onbeschaafd en heidens werden gezien, zegt daarom weinig over het ontwikkelingspeil van de gekleurde bevolking, maar toont ons juist een spiegelbeeld van de collectieve mentaliteit van de meerderheid van de blanken.

OFFENSIEF

De zusters van Roosendaal die bij hun aankomst op het eiland een opvoeding en ontwikkeling in de Europese cultuur achter de rug hadden, waren geen uitzondering op deze blanke burgerlijke mentaliteit :
"Wij krijgen vele visites van de zwarte dames, men geeft ons chinaasappelen, kokosnoten, zeep en meer present. Zij dragen een doek om het hoofd geknoopt, alleen de deftige standen dragen hoeden. De kleeding en manieren vind ik bij velen zeer indecent, bijna alles morsig en geheel anders als in Holland". (5)

De zusters konden in de gedachten van de 19e eeuwse bisschoppen daarom goed werk verrichten. Niewindt en zijn opvolgers verwachtten van de zusters dat zij zich zouden inzetten tegen onwetendheid, ongeloof en onkunde. Niewindt was een produkt van de ideeën van de Verlichting. Net als bijvoorbeeld de filosoof Jean Jacques Rousseau vond hij de mens van nature goed en hechtte erg veel waarde aan opvoeding en onderwijs. Door middel van het onderwijs wenste hij van de slaven betere mensen en ook meer gehoorzame onderdanen te maken:
"De slaven zijn wulpsch en traag, maar goed van aard en te verbeteren door opvoeding". (6)

Ook pastoor Putman die in 1848 te Santa Rosa met hulp van de lokale krachten Hein Stelp en Pieternella Laker met goedkeuring van de overheid een armenschool kon beginnen, dacht verlicht over de zwarten:
"...dat de negerknapen nog zoo dom niet zijn als sommige menschen wel schreeuwen".(7)

Op deze foto, waarschijnlijk uit de jaren 1920 ziet men een bewaarschool met een Antilliaanse kleuterleidster.

Om de lijn die de bisschoppen uitgestippeld hadden te realiseren, moesten er vanaf 1842 regelmatig zusters uit Nederland aankomen. De meeste zusters konden waarschijnlijk goed lezen en schrijven, maar hadden geen onderwijsbevoegdheid. Door hun enthousiasme, idealisme en vertrouwen in Gods plan met de arme Curaçaose bevolking waren zij vanaf 1842 er heilig van overtuigd dat zij door onderwijs het volkskind niet alleen dichter bij de hemelse poort brachten, maar ook verder hielpen op de beschavingsladder. Kennis had het kind nodig om Gods woord te kunnen lezen, maar ook om deugdzaam en zedelijk te worden:

"... de ondervinding toch leert helaas, maar al te veel, hoe diepe wortelen deugd en godsdienst hier in het hart moet geschoten hebben, wil datzelfde hart naderhand tegen de ver-leiding bestand zijn!" (8)

De zusters waren niet alleen actief in de stad, maar begonnen onder supervisie van de bisschop en het moederhuis in Roosendaal aan de opbouw van het volksonderwijs. Niewindt wenste met de hulp van de zusters bij iedere kerk een schooltje te beginnen voor de kinderen van de vrije zwarten en kleurlingen. Na 1863 werd hun taak nog zwaarder door het onderwijs aan de vele vrij geworden slavenkinderen. De volgende cijfers zeggen genoeg:
Aantal leerlingen op de armenscholen bij de zusters:

1849	2 scholen	530 leerlingen
1859	7 scholen	1413 "
1870	11 scholen	1674 "
1886	11 scholen	2340 "
1894	12 scholen	3184 "

In de eerste vijfentwintig jaar van hun activiteiten op de Antillen hadden de zusters al scholen op Barber, Santa Maria, Santa Rosa, San Willibrordo, Westpunt, Bonaire (Playa en Rincon) en Aruba (Playa en Santa Cruz). Toen in 1863 ongeveer 500 slaven op Westpunt vrijkwamen, stonden anderhalf jaar later twee zusters klaar om een schooltje voor veertig leer-lingen te beginnen.
De zusters in de buitendistricten leefden noodgedwongen zeer sober. Aan het eind van de week trokken zij met ezelkarretjes of op ezels over de hobbelige en stoffige wegen naar Willemstad. Na het weekeinde ging de tocht langs dezelfde wegen weer terug naar hun kleine en primitieve huisjes. Zij gaven onder barre omstandigheden les. Zij moesten werken in overvolle klassen onder overkappingen van maïsstokken en op vloeren van klei. Hun leerlingen verstonden amper de Nederlandse taal. Voor de zusters was het een zware opgave. Zij hadden daarom lokale vrouwelijke krachten en kwekelingen nodig om het onderwijs te verzorgen in het Papiamentu, terwijl de overheid eiste dat zij ook nog les gaven in de Nederlandse taal om in aanmerking te komen voor minimale financiële vergoedingen.

De volkstaal vervulde bij de zusters van Roosendaal dus een belangrijke pedagogische en godsdienstige functie. Zonder het Papiamentu kon men het volkskind niet bereiken om het te leren lezen, schrijven en rekenen. Het Papiamentu was daarnaast belangrijk om de gevoelige snaren van de kinderziel te raken met het oog op de verspreiding van het christendom. (9)
De zusters kozen na de komst van de Shell meer voor de Nederland-se taal in het onderwijs. Deels kwam dit door de komst van veel Nederlandse kinderen op de stadsschool (Mulo) en deels door de invloed van de fraters.

INHOUD

De meisjes uit de arme klassen kregen naast lezen, schrijven en rekenen naailessen. De zusters maakten net als de fraters onderscheid in schoolsoorten. Voor de buitendistricten wensten zij meer praktisch onderwijs:
"Het kind in de buitenstaties toch heeft zulk onderwijs niet noodig, integendeel het wordt er veeleer door geschaad, omdat tijd in beslag genomen wordt voor het aanleren van vakken, waaraan het in de toekomst niets heeft, ten koste van den tijd, die zoo hoognoodig zou moeten gebruikt worden tot het aanleeren van kundigheden, waarmede het in het verdere leven den kost zou moeten verdienen". (10)

Na 1900 trachtten de zusters met geldelijke steun van de overheid meisjes, vooral buiten de stad, aan te trekken voor naai- en hoedenvlechtscholen. En niet zonder succes. Natuurlijk ging het de zusters eveneens om een behoorlijke opvoeding tot huismoeder. Als hoofddoelstelling gold het opleiden tot 'degelijke, godsdienstige jonge vrouwen en toe-komstige moeders'. (11)
Meisjesonderwijs in de stad hoefde voor betalende leerlingen daarom geen kopie te zijn van de fraterscholen. De eigenheid van de sekse vroeg volgens de zusters om meer verzorgende vakken, typen en stenografie en minder exactheid (wiskunde) op de Mulo. Uiteindelijk ging het erom het meisje te verrijken met 'nuttige kundigheden' om in het huwelijksbootje te stappen. Het 'netjes' trouwen stond hoog in het vaandel van de zusters. Het moederschap is in de katholieke leer zeer belangrijk. De vrouw is allereerst voor het huwelijk bestemd. De vrouw als moeder is de verbindende schakel in het gezin. Slechts in één geval kan de vrouw geestelijk hoger reiken, namelijk door een keuze te maken om als bruidsmeisje van Christus door het leven te gaan.

INVLOED

Tot 1920, dus ook na de komst van de fraters in 1886, bezochten de meeste kinderen uit arme gezinnen de zustersscholen. De fraters richtten scholen in de stad of in de directe omgeving van Willemstad op. Dat de zusters in alle uithoeken van het eiland onderwijs gaven, vergrootte de betekenis van hun activiteiten. Door dit onderwijs en hun eenvoudige levensstijl stonden zij in nauw contact met de families in de buitenparochies. Volgens een regel uit 1919/1920 voor de buitenstaties moesten de zusters het huishoudelijk werk zelf doen en was het ten strengste verboden een 'meid' in dienst te nemen. De zusters maakten de armoede en de periodes van droogte van nabij mee. Heel vaak zaten ondervoede kinderen in hun klaslokalen. De hongersnood als gevolg van de droogte in 1910 (Aruba 1912) maakte tientallen slachtoffers onder hun leerlingen. Zij hoorden van de kinderen hoe de vaders uit noodzaak naar andere landen trokken om nog wat te verdienen voor de achterblijvers. Ongetwijfeld moet er tussen de verschillende zusters en de schoolgaande meisjes een band zijn gegroeid. Sommigen van die jonge meisjes, die weinig beroepsperspectief hadden, zagen in de zusters een voorbeeld om het leven zinvol in te vullen. Voor de meisjes uit de arme gezinnen zullen sociale motieven zeker ook stimulerend gewerkt hebben op de aanmelding voor het noviciaat. Idealisering van het kloosterleven zal zeker ook een rol hebben gespeeld naast het geloof dat men door God geroepen was. In de praktijk bleek natuurlijk dat niet alle meisjes dit leven van afzondering, meditatie en opoffering aankonden. De zusters zullen in bepaalde gevallen twijfelende meisjes zeker over de streep geholpen hebben. Nog in 1952 beschreef een Nederlandse zuster die op Curaçao werkte het kloosterleven als:
"...de meest verheven en uitmuntende levensstaat, die een christenmeisje kan kiezen... Maar altijd heeft de Kerk geleerd, dat de aan God gewijde maagdelijkheid de huwelijksstaat overtreft". (12)

Voor de ouders was toetreding van de dochters waarschijnlijk een eer. Het (gods-dienst-) onderwijs heeft blijkbaar de reli-gieus gevoelige meisjes uit alle standen geraakt. De zusters van Roosendaal is het op een of andere wijze gelukt de afstand in cultuur, religie, taal en levenswijze met die jonge meisjes te verkleinen. Uit de lijst van alle zusters van Roosendaal die op de Antillen gewerkt hebben, kan met enige moeite de volgende cijfersgegevens worden opgesteld:

zeres of lerares om me werken aan de voortga geestelijke volksontwi ling. Reeds in 1919 ple de zusters voor het bekw verklaren van Antillia meisjes met een Mulodip tot 'practical teacher' voo scholen in de buitenst Deze meisjes moesten behulp van extra cursu en twee jaar leservaring diploma van 'practical cher' verwerven. De me hoefden dan niet uit de liekring naar het Marti gesticht en de afstand to eigen familieleden werd te groot. Dit mooie plan door gebrek aan mede king van de overheid door. In de stad hebbe zusters lang een oplei tot de vierde rang onder hoede gehad. Nog in begonnen zij een oplei tot kleuterleidster.

CONCLUSIE

De zusters van Roosend zowel die uit Nederland Caribische regio en uit Antillen hebben van 184 heden direct en indirect blijvende invloed op de v ontwikkeling op de Ben windse eilanden ge Direct omdat zij reeds tweede helft van de 19e op verzoek van de schoppen scholen opric op alle drie de eilanden hun onderwijs bereikt niet alleen meisjes ui betere klassen, maar vo die uit de lagere volkskla in de buitenstaties. Met onderwijs konden de j dames later een beroep uitoefenen en/of beter m schappelijk functione Direct hebben de zusters invloed gehad op vele An liaanse meisjes die ko voor het leven als kloos linge in de congregatie en een voorbeeldfun werkten en nog ste werken aan de geeste ontwikkeling van hun e volk.
Indirect is de beteken de zusters evenmin te o schatten. In de afgelope jaar hebben duize meisjes lager- en voor

	1842-1892	1893-1942	na 194
zusters uit Nederland	100	106	33
zusters uit de regio inclusief Antilliaanse zusters	48	63	34
Antilliaanse zusters waarvan van	31	33	34
Curaçao	21	14	22
Bonaire	8	18	10
Aruba	2	1	1
Saba			1

Uit de cijfers is te concluderen dat de zusters op Bonaireaanse meisjes naar verhouding meer aantrekkingskracht hebben uitgeoefend. Waarschijnlijk gingen heel wat meisjes van Bonaire naar Curaçao voor hun onderwijs? Waarom zo weinig meisjes van Aruba zich geroepen voelden tot deze congregatie is voor mij nog onduidelijk. Ook moet voor de Antillen als geheel gekeken worden naar de toetredingen in andere congregaties. De cijfers zeggen ook iets over de mate van antillianisering van het meisjesonderwijs in personele zin. Toetreding tot de congregatie van (gekleurde) Antilliaanse meisjes had tevens een belangrijke voorbeeldfunctie op toekomstige postulanten. Deze Antilliaanse kloosterlingen zetten zich op hun beurt weer in voor de volksontwikkeling van hun eigen volk.

Wie geen religieuze wenste te worden kon nog altijd het onderwijs in als onderwij- onderwijs bij de zusters Roosendaal gevolgd. Op wijze hebben zij de gel kennis, normen, waard gewoonten in gezin, fa en samenleving op wijze inhoud en gegeven. Dit zal zeker hebben gegolden voor de derden meisjes die tu 1858 en 1924 in het w huis zijn opgevoed door zusters.

Natuurlijk kan vanuit ei tijdse opvattingen van laatste dertig jaar kri worden geleverd op inhoud van het onderwij de zusterscholen. Het on wijs was zeker de ee honderd jaar naar doel ling en inhoud door en Nederlands en negeerde positieve culturele tre van de eilandbewoners. heeft het onderwijs van zusters zeker niet eman torisch gewerkt. Zulke tiek doet echter onrecht de idealen van jonge

Vervolg op pag.

Kinderboekenschrijfster Anke de Vries

"Als ik schrijf, denk ik niet aan kinderen"

ANKE DE VRIES is één van de populairste kinderboekenschrijfsters van Nederland. Met verkoopcijfers waar grotemensen-boekenschrijvers van dromen. Winnares van een zilveren griffel. Een vraaggesprek met een schrijfster die vindt dat kinderboeken er zijn om lekker te lezen en niet op om te voeden.

= door Mick Salet, Gelderlanderpers =

"Ik begin en heb geen flauw idee hoe het gaat aflopen..." Anke de Vries (55) debuteerde toen ze vijfendertig was. Haar kindertijd bracht zij door op de Veluwe, in Harskamp. Ze deed de Mulo in Ede. Op haar zeventiende kwam ze Laurent Félix-Faure tegen. Ze trouwden, hebben drie kinderen, twee kleinkinderen en een zwak voor Frankrijk. Haar verhalen spelen zich er vaak af.

U bent geboren op 5 december 1936. Met Sinterklaas. Dat moet voor een kind een waardeloze dag voor een verjaardag zijn.

"Ja, want het was nooit echt mijn verjaardag, je had altijd die man die óók jarig was. Daar kwam nog bij dat het oorlog was. Er was niet veel. Toch kreeg ik altijd wel een cadeautje. Ik kan me herinneren dat mijn ouders een keer een paar pantoffels op de kop hadden weten te

Anke de Vries: "Voor een realistisch taalgebruik is het wel belangrijk dat je op de hoogte blijft van de taal die kinderen gebruiken.

tikken. Een fantastisch cadeau voor de oorlogstijd. Maar ik had liever een pop gehad en zei: 'Is dat alles?' Dat vind ik achteraf nog zó ondankbaar... Ik praat niet vaak over de oorlog, maar de herinneringen blijven altijd aanwezig. Het geluid van een vliegtuig hoog in de lucht, zo'n eenzaam ijl geluid, is iets dat me aan de oorlog doet denken. Duits ook. Als ik Duits hoor praten, dan kan ik de sfeer van toen zó weer terug halen. De bombardementen. De soldaten. De laarzen. De dreiging. De vluchtelingen die altijd bij mijn ouders terecht konden...

De bevrijding kan ik me ook nog goed herinneren. We kwamen de kelder uit. Aan de ene kant kwamen de Canadezen op tanks binnen. Aan de andere kant kwam een Duitser op een motor met zijspan. En wat gebeurde er? De Canadezen begonnen op die Duitser te schieten. Ik weet nog goed hoe verward ik me toen voelde. Ik zag de bevrijders schieten. Dat had ik een Duitse soldaat nog nooit zien doen".

Las u in die tijd veel?

"Nee. Ik las weinig. Het enige kinderboek dat we thuis hadden was de kinderbijbel. Mijn ouders waren erg christelijk en lazen vaak uit de bijvel voor. Ik vond die verhalen af en toe behoorlijk zielig en onrechtvaardig. Abraham die zijn zoon moest offeren...De zondvloed waarbij al die mensen verdronken... Ik dacht vaak: 'wat een nare dingen doet Onze Lieve Heer toch'. Ik heb *Alleen op de wereld* gelezen -daar heb ik erg om gehuild -en boeken van Anne de Vries (geen familie), W.G. van de Hulst en Cissy van Marxveldt, maar verder ben ik toch vrij snel aan boeken voor volwassenen begonnen. Pearl Buck. Emile Zola. Dat vond ik mooi. Dat ging over problemen van mensen. De kinderboeken van toen waren allemaal erg braaf, hè".

Schrijft u nu de boeken die u toen graag gelezen zou hebben?

"Ja, ik denk dat ik als kind graag van die boeken gelezen zou hebben. Wie weet ben ik ze daarom wel gaan schrijven".

Heeft u als moeder uw kinderen de boeken laten lezen die u als kind zelf het liefst las?

"Nee. Ik vind dat je kinderen zelf moet laten kiezen. Ik geloof ook niet dat je ze doelbewust alleen maar goede kinderboeken moet geven. Laat ze het zelf maar uitvissen. Dat heb ik mijn kinderen ook laten doen. Ik nam ze mee naar de bieb en liet ze zelf uitzoeken. Wilden ze alleen maar boeken over paarden lezen? Prima. Waarom niet? Daar kwamen ze wel weer overheen. Ik vind niet dat je kinderen moet dwingen iets te lezen. Als ze liever voetballen, laat ze dan voetballen. Als je kinderen tegen hun zin laat lezen, dan krijgen ze alleen maar een hekel aan boeken. Wanneer houden kinderen op met lezen? Als ze op de middelbare school een verplicht lijstje boeken moeten lezen. Ik hield ook niet van dingen die moesten. Ik vond het verschrikkelijk om naar school te gaan. Ik zorgde dat ik over ging, maar verder was ik een ellendige leerling. Ik spijbelde vaak en stond heel veel op de gang.

Ik denk wel dat je het lezen kunt stimuleren door kinderen veel voor te lezen. Dat hebben wij ook altijd gedaan. Nou ja, wij, mijn man vooral. Die kan erg mooi voorlezen. Hij leest mij nog altijd voor. Dat vind ik heerlijk. Als ik een verhaal hoor, dan zie ik het helemaal voor me. Ik ben gevoeliger voor stemmen dan voor beelden".

Uw kinderen zijn al een tijdje het huis uit en u heeft niet de hele dag kinderen om u heen. Is dat een gemis voor een schrijfster van kinderboeken?

"Ik weet het niet. Het zou best kunnen dat het schrijven van kinderboeken moeilijker wordt als je wat ouder wordt en, net als ik, niet meer weet wie de populairste popgroepen en sporthelden zijn. Maar ik heb daar tot nu toe nog geen last van. Als ik iets niet weet, zoek ik het op.

Ik denk ook nooit aan kinderen als ik schrijf. Ik schrijf een boek. En achteraf blijkt dat een boek voor kinderen te zijn. Het gaat onbewust. Als ik over een meisje van tien schrijf, dan denk ik als een meisje van tien. Mensen denken vaak dat je een grote kindervriend moet zijn om kinderboeken te kunnen schrijven. Maar dat hoeft niet.

Als je maar op dezelfde golflengte zit.

Voor een realistisch taalgebruik is het wel belangrijk dat je op de hoogte blijft van de taal die kinderen gebruiken. Maar modetaal probeer ik toch altijd te vermijden".

Wat vindt u een goed kinderboek?

"Een boek dat niet verveelt. Ik lees wel eens kinderboeken die literair heel goed zijn, maar waar ik wel van moet

Een goed kinderboek mag niet vervelen

gapen. Dan denk ik 'goh, het is prachtig geschreven, maar ik val er wel bij in slaap'. Dan heb ik liever een verhaal dat blijft boeien en iets minder mooi geschreven is. Dat heb ik nogal eens bij bekroonde boeken: volwassenen vinden het prachtig, maar kinderen vinden er niets aan. Dan schiet je je doel toch voorbij?

Ik zie mezelf ook niet als een literair schrijfster. Absoluut niet. Eigenlijk verbaast het me elke keer weer dat ik een boek af krijg. Ik doe er ook eindeloos mijn best op. Wat er uiteindelijk op papier staat, is het beste dat ik kan. Beter kan ik niet".

Welk kinderboek zou u graag geschreven hebben?

"*De Eikelvreters* van Els Pelgrom. Dat vind ik een heel mooi boek. En *Ollie* van Guus Kuijer".

Uw laatste boek, 'Blauwe plekken' gaat over kindermishandeling. Heeft u zich in dat onderwerp verdiept voor u aan het verhaal begon?

"Ja. Een paar jaar geleden las ik in een tijdschrift iets over een moeder die haar zoontje mishandelde. Wat was het verhaal van die moeder? Haar kind leek op haar broertje dat vroeger altijd werd voorgetrokken.

Dat had zij nooit kunnen verwerken. Elke keer als ze naar haar kind keek, kwamen al die oude frustraties weer naar boven. Als ik zoiets lees, dan gaat er in mijn hoofd iets aan het werk... Maar wat wist ik van kinder mishandeling? Niets.

Daarom ben ik er eerst van alles over gaan lezen. Ik schrok me een ongeluk. Dat het zó vaak gebeurde... Kinderen praten er ook niet snel over. Hun ouders zijn de laatsten die ze af willen vallen. Zelfs al worden ze geslagen. Het moet wel heel erg uit de hand lopen voor een kind vertelt dat het thuis mishandeld wordt. Op een gegeven moment had ik er zoveel over gelezen dat ik er helemaal depressief van was. Toen dacht ik: 'nu moet ik alles vergeten en gaan schrijven. Op mijn gevoel'. Ik maak nooit een plan. Ik begin te schrijven en heb geen flauw idee waar ik uitkom".

De hoofdrolspeelster in 'Blauwe plekken', Judith, plast wel eens in bed. Heeft u dat vroeger ook gedaan?

"Ja, maar niet zo erg als Judith. Er is een periode geweest - ik denk dat ik een jaar of acht was - dat ik in mijn bed geplast heb. Ik denk dat het met spanning te maken had. Ik was een vrij zenuwachtig kind. Ik werd er niet voor gestraft, maar ik voelde me wel schuldig tegenover mijn moeder. Ik ben nogal behept met schuldgevoel en mijn moeder was erg netjes. Ik weet ook dat ik me minder schuldig voelde als ik in mijn bed plaste wanneer ik bij mijn grootmoeder logeerde. Die maakte er nooit een punt van. Het gebeurde trouwens niet elke nacht en is vanzelf weer over gegaan".

Kiest u in uw boeken altijd partij voor het kind?

"Dat hangt van de situatie af. Als een zoon zijn moeder mishandelt, dan kies ik geen partij voor die zoon. En als een moeder haar dochter mishandelt, dan laat ik die moeder niet helemaal vallen. Ouders die hun kinderen mishandelen zijn zelf ook vaak slachtoffer. Die slaan hun kind niet voor de lol. Ik heb altijd sympathie voor de underdog".

Uw boeken worden niet zonder meer uitgegeven. Het

'Geheim van Mories Besjour' heeft u toch een paar keer moeten laten over maken voor men bij Leminiscaat tevreden was?

"Het *Geheim van Mories Besjour* heb ik moeten herschrijven. Ja, het rammelde behoorlijk. Ik was bij voorbeeld begonnen met een lange beschrijving van een straat. Dat vond de uitgever niet goed. Die zei 'kinderen blijven steken als een boek zo begint. En ik ook'. Toen heb ik die hele beschrijving er uit gegooid en ben ik met een ruzie begonnen... Dan zat je meteen in het verhaal. En aan het eind van *Blauwe plekken* stonden er oorspronkelijk nog een paar regels achter de zin die nu de laatste zin is. Door die regels weg te laten is het eind sterker geworden".

Eén van uw boeken is door de uitgever helemaal geweigerd.

"Ja. Dat was het enige boek waarvoor ik een plan gemaakt had. In hoofdstuk één gebeurt dit... In hoofdstuk twee gebeurt dat... Het zat goed in elkaar, maar het leefde niet. Ik heb het bewaard, maar ik denk niet dat ik het ooit nog ga herschrijven. Dan kan ik beter aan iets nieuws beginnen".

U bent woordblind. Heeft u daar veel last van?

"Het is maar een heel lichte vorm van woordblindheid. Ik draai woorden soms om of verwissel letters. Vooral als ik moe ben. Als ik uitgerust ben gaat het best. Maar als iemand me een lang woord op laat schrijven...Noem 's een lang woord".

Chocoladewerkfabriek.

"Eh...Dat moet ik heel langzaam doen. Die ch dat weet ik wel...En dan de o... en dan...Ik moet het echt duidelijk spellen. C...h...o...niet in paniek raken...Cho...

Soms sta ik op een boekenmarkt en vragen mensen me of ik iets in een boek wil schrijven. 'Natuurlijk'. Als ze dan iets dicteren, gebeurt het wel eens dat ik denk: 'o jee, hoe schrijf je dat ook alweer?' Ik kan moeilijk zeggen: 'ik weet niet hoe je dat schrijft', dus houd ik ze even aan de praat en bedenk hoe het moet. Een woord als 'succes' bijvoorbeeld. Ik ben geneigd dat met een *x* te schrijven. Maar dan voel ik: 'daar klopt iets niet'. Met een *k* dan? 'Nee, zo heb ik het niet geleerd'. Hoe dan wel? 'Oh ja, met *cc*'. Succes. Verder verwissel ik wel eens letters en schrijf dan woorden waarvan ik later denk: 'wat heb ik daar nou geschreven?' De ene dag gaat het beter dan de andere, maar er valt heel goed mee te leven. Het is niet zo dat ik geen woord op papier krijg. Ik doe er alleen wat langer over".

Welke woorden zou u nooit in een kinderboek gebruiken?

"Ik vind dat je in principe alles moet kunnen gebruiken. Als is het nog zo grof. Als het maar - o, wat een rot woord - een functie heeft. Als het maar natuurlijk klinkt. Als het bij iemand past om in een bepaalde situatie 'verdomme' te zeggen, dan laat ik hem dat zeker zeggen. Het kan een emotie uitdrukken. Het is misschien niet netjes om te vloeken, maar in het echt gebeurt het toch ook? Niet iedereen vindt het goed dat er in kinderboeken gevloekt en gescholden wordt. Er zijn christelijke scholen waar ze die woorden doorstrepen, zodat de kinderen ze niet kunnen lezen. Maar ik vind dat je de vrijheid moet hebben alle woorden te gebruiken. Er mag geen sprake van censuur zijn. Ook niet in kinderboeken".

Lofwaardig initiatief, maar helaas niet volledig

Ruth Koeiman verzorgde overzicht jeugdliteratuur

= door Nel Casimiri =

BIJ HET Nederlandse Bibliotheek en Lektuur Centrum is een overzicht uitgegeven van Antilliaanse jeugdliteratuur, dat is samengesteld door Ruth Koeiman. Het boek is ingedeeld in drie delen. Na een uitgebreide inleiding volgt een overzicht van de jeugdliteratuur in het Nederlands en een overzicht van die in het Papiamentu. In haar inleiding is Ruth Koeiman heel fel, anti-Nederlands, pro-Papiamentu. Het Nederlands onderwijssysteem zit haar kennelijk heel hoog. Waarschijnlijk is de inleiding oorspronkelijk een aantal jaren geleden geschreven als een scriptie die later is omgewerkt voor dit boek. Bij de boekenlijsten is geprobeerd ook de nieuwere boeken op te nemen, maar in de inleiding mist men de verwerking van de laatste studies over Antilliaanse jeugdliteratuur.

Vooral het boek 'Bon Dia. Met wie schrijf ik?' van Wim Rutgers geeft een genuanceerd en volledig beeld van de Antilliaanse jeugdliteratuur. Dat is uitgegeven in 1988 bij uitgeverij Charuba, de uitgeverij die Ruth Koeiman zo prijst in haar studie. Haar boek kwam uit in 1991. Opvallend is dat Wim Rutgers onder Antilliaanse jeugdliteratuur alleen die boeken verstaat die door Antilliaanse en Arubaanse schrijvers zijn geschreven. Hij laat dus Nederlandse schrijvers die over de Antillen en Aruba schreven of wier boeken op de Antillen of Aruba spelen (zelfs Miep Diekman) weg uit zijn literatuuroverzicht. Wel noemde hij die boeken in zijn tekst. Ruth Koeiman neemt alles op. Alle boeken die op of over de Antillen en Aruba gaan, alle vertalingen uit vreemde talen naar het Papiamentu en ook alle bijbelbewerkingen en navertellingen.

Haar opvatting over Antilliaanse en Arubaanse literatuur is dus, ondanks haar inleiding, veel breder dan die van Wim Rutgers. Dat komt ook omdat haar overzicht is samengesteld ten behoeve van de openbare bibliotheken in Nederland. Via dit overzicht kunnen Antilliaanse en Arubaanse kinderen die daar wonen boeken kiezen en lezen over hun land van herkomst.

Als gids is het boekje overzichtelijk en goed te gebruiken. In de inleiding mist men echter de nuance en verschillende namen van mensen die ook over kinder- en jeugdliteratuur schreven zoals Harry Theirlinck en vooral Wim Rutgers ('Bon Dia'), evenals het literatuuroverzicht van de Sticusa bij de gebruikte literatuur. Ook staan er wat kleine fouten in zoals 'Papiamentu als officieel erkende taal', Stinapa i.p.v. Sticusa of de 'linguist Carel de Haseth'.

VEROUDERD

Een boekje zoals dit van Ruth Koeiman voorziet zeker in een behoefte, al is een dergelijk overzicht natuurlijk al bij uitgave weer verouderd. Er zou elke twee jaar een herdruk met aanvullingen gemaakt moeten worden. Wel onderstreept ook dit overzicht weer dat er wel een redelijk aantal boeken geschreven is voor de leeftijdsgroep van 4-12 jarigen, maar dat er voor oudere kinderen maar heel weinig literatuur voorhanden is waarmee zij zich kunnen identificeren, vooral niet in het Papiamentu.

Voor het boek van Ruth Koeiman wordt reclame gemaakt in een flyer, waarin o.a. staat dat na het verschijnen van haar boek "....kan niemand meer zeggen dat er geen goede Antilliaanse jeugdboeken zijn geschreven". Ik weet niet wie verantwoordelijk is voor die tekst, maar dat is natuurlijk onzin. Hoe belangrijk studies en overzichten over literatuur ook zijn, ook zonder die studies, bestaat de literatuur, zijn de boeken geschreven, kunnen we lezen.

Het patiafeest

= door Nel de Jong =

SNUF SNUF. Boel de hond liep door de mondi, op weg naar de kaboutertjes. Maar erg hard schoot hij niet op, want voor een hond was er onderweg heel wat te snuffelen. Hier onder een struik, daar achter een cactus. En toen aan een grote patia.

"Hé!" zei de patia. "Woef!" schrok Boel en stoof achteruit. "Hoe kom jij hier!" "Uit een auto gerold", zuchtte de patia. "Zie je die barst hier opzij? Ik mag nog blij zijn, dat ik niet uit elkaar gespat ben. Dan had niemand me meer gelust. Stel je voor, net ik, zo'n mooie grote patia. Ik heb heel wat dagen in de zon gelegen om lekker rijp te worden". Hij zuchtte nog eens. "En ik had me zo op die barbecue verheugd". "Die barreku?" vroeg Boel. "Wat is dat? Een patiafeest?" "Eh ja... zoiets is het wel, denk ik", aarzelde de patia.

Ik weet het zelf ook niet zo goed. Een mevrouw heeft me bij de barkjes

gekocht. En toen ze met me thuis kwam, begonnen haar kinderen te juichen en zeiden, dat ik zo lekker zou zijn na die barbecue. En die mevrouw zei, dat ze allemaal een groot stuk zouden krijgen".

"Ja, dat lijkt wel op een patia-feest", knikte Boel. "Wat vreselijk voor je! Ik Ik ben blij, dat ze geen hondenfeest houden en mij op eten". "Maar het is heerlijk om opgegeten te worden", snikte de patia.

"Nu lig ik hier voor niets in de mondi en na een paar dagen ben ik verrot. Kun jij me niet opeten? Eerlijk, ik ben heel lekker. Die mevrouw zei het ook".

"Wel", aarzelde Boel en snoof voorzichtig aan de barst in de patia. "Ik zou je dolgraag willen helpen, maar ik lust geen patia. Als je nou een botje was geweest. Of funchi met vlees. Mmmm, dat zou fijn geweest zijn. Of een stukje dadeltaart van Poetsje, het kaboutervrouwtje".

De patia huilde tranen met tuiten. "Zie je nu wel! Niemand lust me meer. Ik ben vast al aan het verrotten. Aiaiaaai!" Verlegen ging Boel op zijn staartje zitten. "Alleen honden lusten geen patia", troostte hij. "Maar andere dieren vast wel. Hé, wacht

eens even, ik weet al wat. Ik breng je naar de kaboutertjes. Die zullen vast en zeker dol op je zijn".

De patia hield dadelijk op met huilen en samen gingen ze naar de kaboutertjes. Boel duwde de patia met zijn snuit vooruit. En zo waren ze er in een wip. "Nee maar!" zei kabouter Brr, die net op zijn bankje voor het huis zat. "Wat een lekkere patia breng je daar voor ons, Boel". Mmmm, daar lusten we best een stukje van", knikte Poetsje, die ook naar buiten was gekomen. "Een stukje?" zei de patia teleurgesteld. "Ik dacht, dat jullie me helemaal op zouden eten". "Hahaha!" lachte Pinkie, die samen met Moene muis in de tuin speelde. "Je bent wel honderd keer zo groot als wij".

De patia begon bijna weer te huilen. En Boel

ging alweer op zijn staartje zitten. Konden de kaboutertjes dan ook niet helpen? Maar kabouter Brr wist wel raad. "Jij kan hard lopen", zei hij tegen Moene Muis, "Ga eens vlug alle muisjes en konijntjes en hagedisjes en de vogeltjes vertellen, dat we hier een groot patiafeest hebben".

Moene Muis rende de mondi in als een pijl uit een boog zo snel. En het duurde niet lang of het krioelde van de dieren voor het kabouterhuisje. Zelfs de mieren kwamen in lange rijen aan marcheren. Want patia, mmm, daar waren ze dol op!

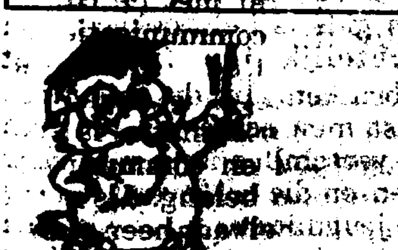
Kabouter Brr zaagde met zijn grootste kabouterzaag de patia in stukken en toen kon het feest beginnen. De kaboutertjes aten, dat het sap langs hun kinnetjes en bij kabouter Brr in zijn baard

droop. De muisjes knabbelden en knaagden. De konijntjes en hagedisjes smikkelden. De vogels aten zelfs de pitten op. De mieren sjouwden met stukjes weg. Boel zat tevreden toe te kijken en de patia giechelde, dat de dieren hem kietelden, tot er niets meer van hem over was.

En nog dagenlang hadden de dieren het erover, hoe lekker de patia gesmaakt had. Wat zou de patia blij geweest zijn, als hij het nog had kunnen horen! Denk je ook niet?

Wist je dat?

HEB JE WEL eens van kraaien of kauwen gehoord? Die grote zwarte vogels met een grijze nek en blauwe ogen. Ze kunnen wel 80 jaar worden. Ze leven met een hele groep kauwen samen. En er is altijd een "direkteur", een paar onderdirekteurs en chefs om de rest van de kauwen te regeren. Ze hebben iets heel bijzonders, wat je zelfs bij mensen niet altijd ziet: de belangrijke kauwen helpen de gewone kauwen. Als bijvoorbeeld twee vogels ruzie hebben en het dreigt slecht af te lopen voor een van hen, dan komt de "direkteur" die beschermen. Als de mannetjes één jaar zijn, kiezen ze een vrouwtje en daar blijven ze hun hele verdere leven mee samen. Dus soms wel zo'n 70 of 80 jaar. En het leuke is, dat hoe langer ze getrouwd zijn, hoe verliefder ze worden.

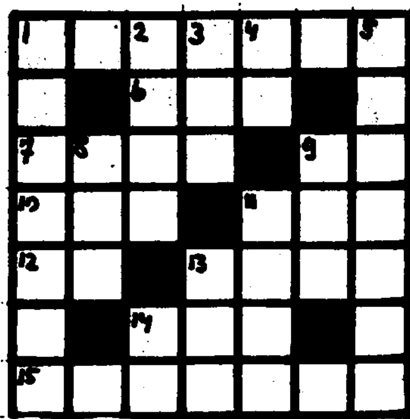
* * * * * * *

Tegenwoordig spelen we met auto's, treinen of computerspelletjes. Maar honderd jaar geleden waren die er nog niet. Toen speelden de kinderen met speelgoedpaardjes met of zonder wagentjes. Of met soldaatjes van tin of ijzer. De Franse prins Lodewijk de Veertiende kreeg op zijn negende verjaardag een heel leger en kreeg... duizend soldaatjes van zilver.

* * * * * * *

Op onze eilanden, waar het warm is en alle deuren open staan, komen poezen veel meer buiten dan bijvoorbeeld in Nederland. Daarom is het goed ze geregeld te borstelen. Kinderen haar trekken namelijk allerlei beestjes aan, zoals vlooien en luizen. Borstel eerst voorzichtig van het staart naar hun kop om losse haren te verwijderen. Borstel daarna met de haren mee, dus van de kop naar de staart. Langharige katten worden het liefst twee maal per dag geborsteld!

Puzzel van de week

HORIZONTAAL: 1. Daar kun je zwemmen; 6. Hert; 7. Een keer; 9. Landbouwwerktuig; 10. Meisjesnaam; 11. Maakt een spin; 12. Overblijfsel van vuur; 13. Noord Atlantische Verdrags Organisatie (afkorting); 14. Meisjesnaam; 15. Direkt.

VERTIKAAL: 1. Provincie van Nederland; 2. Meisjesnaam; 3. Snijwerktuig; 4. Schapengeluid; 5. Een boek om elke dag in te schrijven; 8. Voorwaarde; 9. Vervoeging van eten; 11. Inwoner van Wallonië; 13. Ontkenning; 14. Buiten Dienst (afkorting).

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de Kinderkrant over twee weken. Stuur je oplossing naar de Amigoe (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) en zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

Winnares van de week:

Jonelle Obia
Noord Sta. Rosa 56
Curaçao

Zij ontvangt een waardebon van f.15,- van Augustinus Boekhandel.

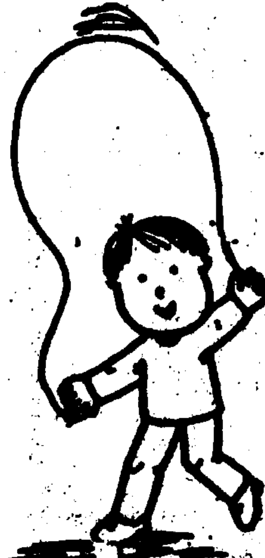
OPLOSSING

HORIZONTAAL: 1. Kater; 6. Rat; 8. Zakdoek; 11. Vandaag; 14. Oma; 16. Opera.

VERTIKAAL: 2. Ar; 3. Tand; 4. E.T.; 5. Enz; 7. Bek; 9. Kin; 10. Opa; 11. Vis; 12. Dame; 13. Gil; 14. Op; 15. Ar.

Uit de schoolkrant

SINDS APRIL van dit jaar heeft de M.M. Römerschool een nieuwe schoolkrant: Römerientje. Vol leuke verhaaltjes over sport, tekeningen en spelletjes. Laten we eens kijken, of we er iets van in onze Kinderkrant kunnen zetten. Ja, Sulene Girigoria, toen in klas 4, nu in klas 5 (hoop ik) heeft een stukje geschreven over de sport, waar zij het meest van houdt. Lees maar:

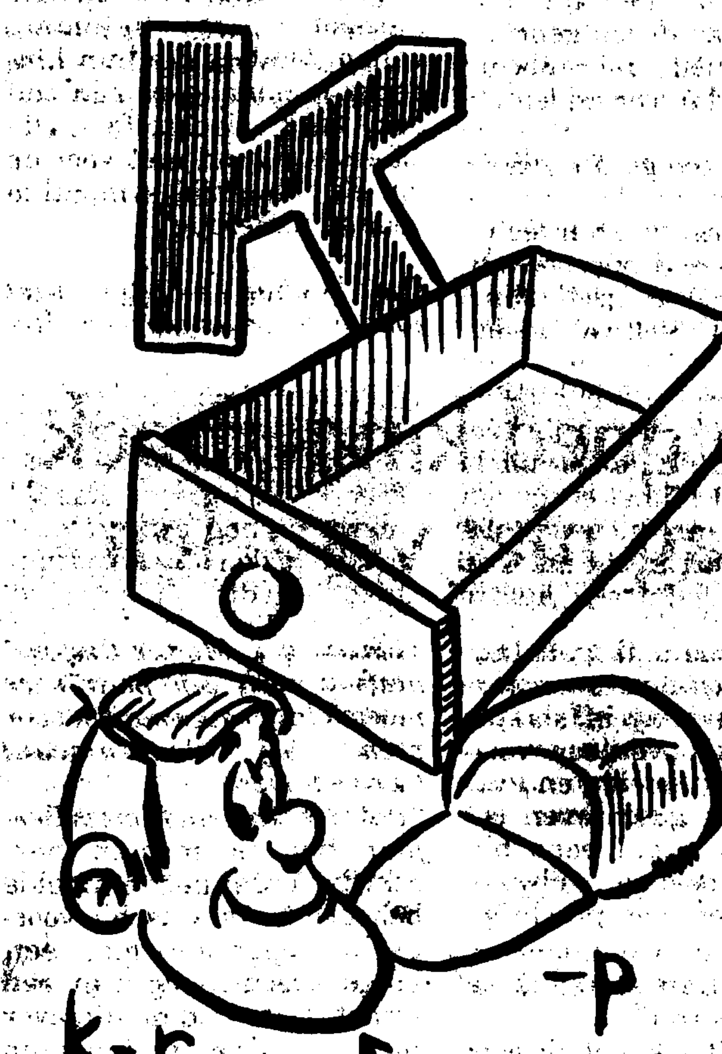
DEPORTE

E deporte ku ami ta gusta mas tantu ta bula kabuya. Mi ta gusta hasi'e, pasobra e ora ei bo kurpa ta haña mas moveshon i ademas bo ta bira mas fleksibel. No ku mi ta bula kabuya den un grupo, però dor ku mi ta gusta e deporte ei asina tantu, mi ta gusta hasi'e mi so gewon na kas. Bon, hopi mas mi no tin di bisa, boso, solamente ku mi gusta hasi e deporte ei; esta di bula kabuya. Ayoo.

Vrouw, trots op haar kookkunst, tegen haar man: Nu heb ik alles zelf gekookt en nu zeg je er niets van!
Man: Ach, ik vind het niet leuk om altijd maar te klagen.

* * * * * * *

Vader: Ga eens even een flesje limonade uit de schuur halen. Jij hebt nog jonge benen.
Zoontje: Kunnen we niet beter eerst die oude benen opmaken?

WELK muziekinstrument wordt met dit raadseltje uitgebeeld?

Raadseltje

OPLOSSING RAADSELTJE: Klarinet.

Xingoe de hond

WEET JE HET NOG? Moeder Detta en baas Andreas proberen het hondje Xingoe zwemmen te leren. Andreas heeft een stok in het water gegooid en Xingoe springt er achter aan. In het begin lukt het Xingoe maar amper om boven water te blijven. Maar het water zelf helpt hem een beetje. Het stroomt zo hard, dat het Xingoe vanzelf boven water houdt. Xingoes poten trappen en trappen. De stok drijft voor hem uit. Maar eindelijk heeft hij hem toch. Nu nog terug. Zijn vacht is nat en zwaar en zijn poten moe van het ongewone werk. Met moeite zwemt hij terug. "Braaf, Xingoe, braaf", zegt Andreas.

Hij helpt de hond de hoge wal op klauteren en aait hem over zijn kop. Xingoe kwispelt zo hard, dat zijn hele lijf ervan kronkelt. Stevig houdt hij de stok tussen zijn tanden. Maar dan duwt hij hem nog een keer in de hand van zijn baas.

Nu moet Andreas elke dag met Xingoe spelen. Alles wat hij in het water gooit, haalt het hondje weer eruit. En als Andreas niets gooit, dan ziet Xingoe wel iets in het water drijven, wat naar de kant gesleept moet worden. Hij heeft nu geen last meer van zijn natte vacht. Hij zwemt als de beste en steeds grotere

takken brengt hij [illegible] droge. Soms zwem[illegible] zelfs achter grote [illegible] stammen aan. Telke[illegible] beert hij ze ergens b[illegible] pakken. Maar hij b[illegible] al gauw, dat dat no[illegible] lukken.

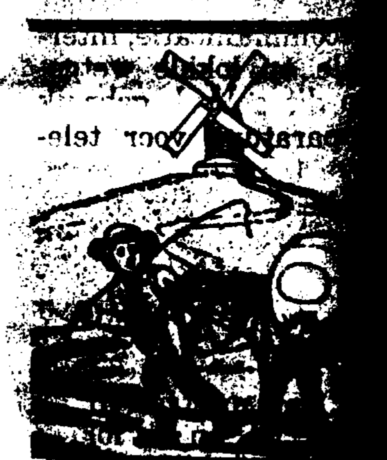
Als hij aan land [illegible] met zijn buit, schu[illegible] eerst in een grote [illegible] regen het water u[illegible] vacht. Dan loopt hi[illegible] een kuil. Daar ver[illegible] hij alles, wat hij u[illegible] water trekt. Voor he[illegible] dat allemaal waar[illegible] dingen. En oh we[illegible] Detta in de buurt [illegible] Dadelijk zet hij zijn [illegible] haren overeind, z[illegible] voorpoten breed [illegible] gromt en blaft zo[illegible] dend, dat zijn moede[illegible] felend blijft staan.

"Kijk nu eens, [illegible] lacht Andreas, [illegible] kleine draak, di[illegible] schatten bewaart. [illegible] dat is wel goed. Daar[illegible] hij een flinke waaks[illegible] van".

(wordt ve[illegible]

Versjes van vroeger

Waai, wind, waai, draai [illegible]
De molenaar wil zijn koren malen
Meel in de zakken,
Om brood te bakken,
Dat wij morgen bij de bakker halen.

Elke dag,
Als het mag,
Gaat Karel buiten spelen.
Met zijn hoepel
In de tuin
En mocht dat hem vervelen,
Rijdt hij met een woeste vaart
In Galop op 't hobbelpaard.

Poesieversje

Kikker Kwaak sjouwt al twee dagen
Met van alles heen en weer:
Bloemen, blaadjes, takjes, pluisjes
Legt hij op mijn tafel neer.
Maak daarvan, zo kwaakt hij vrolijk,
Maar een mooie bloemengroet
Bij het poesiealbumversje
Dat je nog steeds schrijven moet.
Hier [illegible] ik tóch een plaat[illegible]
Wan[illegible] [illegible]akjes boek[illegible]
Om heel [illegible] aan jou te denken,
Op mijn boekenkast gezet.

Onze vriendje[illegible]

ONZE HOND hee[illegible] komt uit een nest [illegible] puppies. Toen we [illegible] hadden, moest hij [illegible] wennen. Als hi[illegible] alleen was, haal[illegible] allerlei kattekwaad [illegible] een keer had h[illegible] kranten en tijdsc[illegible] aan snippers ge[illegible] En een andere kee[illegible] keuken vol was[illegible] Toen Igor 4 jaa[illegible] kregen we Knuff[illegible] konijn. Dat was w[illegible] zelig, want Igor [illegible] jachthond. Knuffie [illegible] klein, oud grijs k[illegible] maar als hij uit [illegible] mag, springt hij al[illegible] lijk rond.

In het begin ren[illegible] er achter aan. Ma[illegible] hem telkens ve[illegible] aan hem te laten [illegible] als Knuffie zijn [illegible] is hij langzaam a[illegible] gewend. En af is [illegible] bezorgd om Knu[illegible] heeft hem zelfs [illegible] gered. Toen Knu[illegible] ongeluk in een d[illegible] in onze tuin sp[illegible] Igor er dadelijk ac[illegible] gesprongen. Hij gr[illegible] in zijn nekvel en t[illegible] er zo uit.

Vrouw tegen h[illegible] endin: Als mijn [illegible] onze bedkoip b[illegible] altijd in slaap. Z[illegible] kraah nog open [illegible]
Vriendin: Loopt [illegible] dan niet over?
Vrouw: Nee, w[illegible] slaapt met zijn mo[illegible]

VERONA ORGANISEERT REGIONALE IARU-CONFERENTIE

Jossy Cijntje: "We vormen een soort loge"

Radio amateurisme: een hobby die geen grenzen kent

BINNENKORT WORDT op Curaçao de driejaarlijkse Assemblee van de International Amateur Radio Union (IARU) gehouden, een hele eer voor het eiland, omdat het de eerste keer is dat een dergelijke conferentie in onze regio plaatsvindt.

Willy Gravenhorst, voorzitter van de Curaçaose vereniging van radio-amateurs VERONA en Jossy Cijntje, het oudste lid van deze vereniging waren bereid het een en ander te vertellen over deze hobby van luistervinken en aetherbabbelaars. Curaçao is ingedeeld in Regio 2 (Amerikaans continent) in het wereldje van de radio-amateurs dat er heel anders uitziet als onze 'normale' wereld. Zo bestaan de Nederlandse Antillen b.v. uit twee 'landen': Benedenwinden en Bovenwinden.

= door Norbert Hendrikse =

VERONA (Vereniging voor experimenteel radio-onderzoek Ned. Antillen), bestaat 46 jaar en telt ruim vijftig leden. Jossy Cijntje die bij de oprichting aanwezig was vertelt dat het een aantal Nederlandse Shell-employées waren die hiertoe besloten. Kort daarna werd Cijntje lid en hij is dat nog steeds. "Een van de voornaamste taken van VERONA is het trainen van beginnelingen in het radio-amateurisme. En dat is ook een van de zaken waarover wij verantwoording moeten afleggen bij de IARU. Je leidt mensen op, leert ze met de apparatuur omgaan, zodat ze het door Landsradio vereiste examen kunnen doen dat hun in staat stelt een zendvergunning te verkrijgen".

CURSUS

Wat is de inhoud van zo'n cursus?
Cijntje: "In de eerste plaats kennis van de basisprincipes van telecommunicatie, internationale en lokale wetgeving op dit gebied, gebruik van apparatuur voor telegrafie en telecommunicatie. Een diploma krijg je na het afleggen van het examen niet, maar als je het examen niet goed maakt, krijg je ook geen vergunning. De normen zijn internationaal door de ITU vastgelegd en ook verankerd in de lokale wetgeving. Er is bijvoorbeeld precies vastgesteld hoeveel woorden per minuut je moet kunnen telegraferen, op welke wijze en via welke frequentiebanden je moet communiceren en heel belangrijk, welke procedures er gevolgd moeten worden in noodgevallen".

U heeft het over telegrafie, maar wordt de oude Morse-code in deze moderne tijd van satellieten en digitale systemen nog wel gebruikt?
Cijntje: "Ja hoor. Immers als de omstandigheden waaronder je moet communiceren dusdanig zijn dat je geen gebruik meer kan maken van de moderne apparatuur, dan blijft de Morse-code het laatste middel. En schepen maken nog vaak gebruik van het conventionele Morse-systeem. Dus voorlopig blijft de vereiste dat je in Morse kan telegraferen bij het afleggen van het examen bestaan. Ik geloof wel dat er in de naaste toekomst verandering komt in het systeem waarmee je Morse ontvangt en verzendt. Ik heb b.v. thuis een volledig gecomputeriseerd systeem, dus ik zend ook Morse-berichten via de computer. Maar ja, zoiets kan je van een eenvoudige visser op zee niet verwachten. Trouwens ook militairen kunnen onder bepaalde omstandigheden niet over moderne apparatuur beschikken en moeten dan gebruik maken van Morse".

Jose Cijntje, is een van de leden van het eerste uur van de Curaçaose vereniging van Radio-amateurs Verona en ook één van de leden met een uitgebreide kennis van zaken op technisch gebied.

Wat is nu het meest aantrekkelijke van de hobby van radio-amateurs?
Cijntje: "Dat is voor iedereen verschillend, evengoed als b.v. bij auto-hobbyisten. Er zijn er bij die auto's willen die zo hard mogelijk rijden, anderen die in zo oud mogelijke modellen willen rijden en weer anderen die een auto willen hebben om eraan te prutsen. Zo is dat bij ons ook. Er zijn radio-amateurs die verzot zijn op de techniek en op de nieuwste technische snufjes, anderen willen zoveel mogelijk luisteren en er zijn erbij die streven naar het behalen van zoveel mogelijk certificaten die verleend worden bij het leggen van bepaalde aantallen contacten". Zo'n certificaat krijg je wanneer je een collectie kaarten kan overleggen die bewijzen dat je inderdaad zoveel contacten heb gelegd. Bij het radiocontact worden namen en adressen uitgewisseld en de radio-amateurs sturen elkaar daarna een kaart ter bevestiging van het contact".

Gravenhorst: "Voor onze vereniging geldt als regel dat je moet kunnen aantonen dat je met minstens 3 stations (radio-amateurs) op Curaçao heb 'gewerkt'. Voor een ander certificaat moet je kunnen aantonen dat je met alle zes eilanden van de Antillen en Aruba, contact heb gehad. Engels is de meest gebruikte taal en in onze regio daarnaast ook Spaans, trouwens wij zitten in de enige regio waar het gebruik van twee talen verplicht is. In Regio 1 en 3 wordt uitsluitend Engels gebruikt".

CRISIS

In tijden van crisis, b.v. bij oorlogen of natuurrampen, verneem je via het nieuws dat informatie uit de betrokken gebieden afkomstig is van radio-amateurs. Wordt dat soort informatie hier ook weleens ontvangen?
Cijntje: "Ik zal een voorbeeld geven. Ten tijde van de Cuba-crisis in 1963 konden wij praktisch op hetzelfde moment dat het gebeurde, op de hoogte blijven van alle ontwikkelingen, omdat we er niet ver vandaan wonen en gesprekken konden opvangen waarin de laatste nieuwtjes werden uitgewisseld. Dat was ook het geval in het beginstadium van het Amerikaanse ruimtevaartprogramma, toen de astronauten in hun capsule aan parachutes in zee neerdaalden. We wisten precies de locatie en op welk moment deze landingen zouden plaatsvinden. Vorig jaar tijdens de Kuwayt-crisis hadden wij van tevoren de frequenties gekregen van radio-amateurs uit dat land en via andere bronnen. We kregen zelfs de frequenties van militaire vliegtuigen, hoewel dat uiteraard niet officieel gebeurde, omdat het eigenlijk niet mag. Maar de internationale gemeenschap van radio-amateurs is in feite een soort 'loge'. Er zijn alle soorten mensen lid van en die vinden het op een gegeven moment dat bepaalde informatie met anderen gedeeld moet worden".

Is het ook mogelijk om bewust van hieruit radiokontakt te zoeken met amateurs in gebieden waar oorlog heerst, neem b.v. nu in Bosnië Hercegovina?
Cijntje: "Heel eenvoudig zelfs. Ik heb nog deze week via de telex kontakt gehad met iemand uit Kroatië. Je zoekt ze op via hun oproepcode: 9A is Kroatië. Maar in zo'n geval ga je het conflict en de politieke situatie niet bespreken. Wel kan doorgegeven worden hoe de algemene situatie is en indien er een noodtoestand heerst een beroep worden gedaan op hulp. Dat was b.v. het geval met de Sovjet-invasie in Hongarije in 1956. Radio-amateurs hebben toen de verbinding met het westen opengehouden, want alle andere contacten waren verbroken. En ook bij de grote watersnoodramp van 1953 in Nederland kwam de informatie uit de ondergelopen gebieden via radio-amateurs.

Niet zo lang geleden vielen bij een orkaan in Jamaica alle satellietverbindingen uit gedurende bijna zes weken lang. Alle contact met de buitenwereld moest in die periode worden onderhouden via radio-amateurs, evenals trouwens het geval was bij de grote aardbeving in Mexico een aantal jaren terug. Hieruit blijkt hoe belangrijk het is voor een land om over radio-amateurs te beschikken".

Gravenhorst: "Om terug te komen op de certificaten, er zijn er bij die zeer gewild zijn. B.v. die voor de 'eerste honderd landen' waarvoor je een DXCC krijgt. Er zijn in totaal 322 landen en de meeste ervaren radio-amateurs hebben inmiddels hun DXCC gehaald. Er komen ook steeds nieuwe landen bij. Neem b.v. Kroatië, diverse Russische republieken en straks ook Slowakije. Veelal gaat de ITU of bij het erkennen van naties als nieuwe 'telecommunicatielanden' en krijgt zo'n land een aparte roepnaam".
"In het geval van de Nederlandse Antillen behoren de Bovenwindse eilanden tot het Noordamerikaanse continent en de Benedenwindse tot het Zuidamerikaanse. De Aves-

Foto Ken Wong

Verona-voorzitter Willy Gravenhorst is trots op het feit dat Curaçao is uitverkoren voor de regionale conferentie van de IARU.

eilanden worden als apart 'land' erkent op het moment dat een radio-amateur vanaf die eilanden gaat uitzenden, al woont er normaal geen mens".

RUIMTE GENOEG

Het aantal radio-amateurs over de gehele wereld wordt geschat op 3 à 4 miljoen. Betekent dat niet dat op een gegeven moment de beschikbare frequenties vol raken?
Het antwoord van Jossy Cijntje is resoluut: Nee. "Door coördinatie van de frequenties waarover we beschikken en ook doordat propagatie niet op dezelfde tijden en in dezelfde gebieden plaatsvindt, komt iedereen nog gemakkelijk aan de bak. Een combinatie van vele factoren maakt dat de grote massa radio-amateurs kan blijven communiceren, zonder het elkaars leven zuur te maken. Er zijn trouwens diverse manieren van communiceren: het gesproken woord, Morseseinen, telex, fax en dat zijn allemaal verschillende dingen die elkaar niet hinderen. Bovendien worden er geen overloze gesprekken gevoerd, maar gaat het meestal slechts om maximaal 3 tot 4 minuten".

Er is technisch dus helemaal geen begrenzing?
Cijntje: "Uiteraard is er een theoretische grens, maar de marge is nog erg groot. Je moet het zien als een natuurlijke bron die, indien op een verstandige manier gebruikt, nog volop mogelijkheden biedt en zichzelf uitbreidt bij de voortschrijding van de technologie. We kunnen b.v. nu ook gebruik maken van satellieten en van digitale systemen. Dit is trouwens een van de onderwerpen die op onze conferenties druk wordt besproken".

NIET DUUR

Is het een dure hobby?
Cijntje: "Ook hier gaat de vergelijking met auto's op: je kan een 'oudje' aanschaffen en er aan prutsen, of je kan een blitse race-auto kopen. Met een investering van een kleine tweeduizend gulden kan je beginnen. Maar je hebt eerst een vergunning nodig. Met een C-vergunning mag je een antenne en een kleine zender in huis hebben die je in staat stelt boodschappen te versturen. Maar je mogelijkheden zijn hierbij beperkt, tenzij je van de satelliet gebruik maakt, want anders kom je niet heel ver. Dit laatste veronderstelt echter weer een extra investering in apparatuur. Met een vergunning A of B kan je voor rond de 800 dollar heel eenvoudige apparatuur aanschaffen die je in staat stelt om gesprekken op te vangen. Daarna kan je langzaam gaan uitbreiden en naargelang je behoeftes investeren tot je een *sophisticated system* hebt, waarbij je b.v. precies kunt uitrekenen op welke tijd van de dag je het beste met Madagascar kan communiceren".

Kunnen er ook mensen lid worden van jullie club die niet direkt van plan zijn te gaan investeren in dure apparatuur, maar die meer van de hobby van radio-amateurs willen weten?
Gravenhorst: "Natuurlijk kan dat. Onze vereniging is ingevolge de internationale regels van de IARU zelfs verplicht cursussen te organiseren voor adspiranten. Je hebt daarvoor niet vooraf apparatuur nodig. Hoogstens een radio-ontvanger, want je mag zelf geen zender hebben zonder vergunning. Na het volgen van onze cursus bestaat de mogelijkheid bij Landsradio een examen af te leggen, die bij goed gevolg recht geeft op een vergunning. De examens worden twee keer per jaar gehouden en gegadigden worden via advertenties in de kranten opgeroepen om zich in te schrijven".

Is er een groeiende belangstelling voor jullie club?
Cijntje: "Je kunt zeggen dat we een stabiel ledenbestand hebben, waarbij het ledental schommelt rond de vijftig. We zien al jaren een groot aantal nieuwelingen komen, waarvan er maar een paar overblijven. We zijn ooit een cursus gestart met 25 gegadigden, waarvan er maar drie overbleven. Dat is trouwens op Curaçao de trend bij veel cursussen. Men geeft zich op uit nieuwsgierigheid, of 'om iets te doen te hebben', maar laat weldra weer verstek gaan. Wij hebben voornamelijk, of praktisch uitsluitend, mannelijke leden. Misschien omdat het een 'technische' hobby is, maar wie weet gaat dat nu veranderen nu ook de dames wereldwijd meer belangstelling gaan tonen voor de technologie". Gravenhorst: "Ongeveer de helft van onze leden zijn jongeren, meestal jongens die van de MTS komen. Maar er is ook een kategorie van mensen die tegen hun pensioen aanlopen en denken: ik heb nu meer tijd voor een hobby. De praktijk wijst echter in veel gevallen het tegendeel uit; als ze met pensioen gaan hebben ze het vaker nog drukker met allerlei baantjes".

JAMBOREE

Moet de 'radio-jamboree' die Verona jaarlijks organiseert voor de verkenners beschouwd worden als een aktiviteit voor ledenwerving?
Cijntje: "Niet direkt. Al vele jaren wordt door de radio-amateurs over de gehele wereld nauw samengewerkt met het Rode Kruis en met de Padvinderij. In ons geval vragen wij eens per jaar vergunning om een groep verkenners gebruik te laten maken van onze apparatuur om op die manier te kunnen communiceren met collega-padvinders in andere delen van de wereld. Ze vinden dat fantastisch en er wordt bij die gelegenheid enthousiast gepraat over hun hobbies. Er zijn uit die gesprekken talloze vriendschappen gegroeid en ik geloof zelfs een huwelijk...".
Gravenhorst: "Ofschoon deze aktie niet als acquisitie is bedoeld, hebben wij toch verschillende nieuwe leden gekregen doordat jongelui gefascineerd raakten door de mogelijkheden van onze hobby".

Zojuist werd het Rode Kruis genoemd, bestaat er een bepaalde samenwerking met deze organisatie?
Cijntje: "Op Curaçao zelfs heel intensief. Normaliter houden wij onze clubvergaderingen in het gebouw van het Rode Kruis en een aantal jaren geleden hebben wij een geldinzameling gehouden om daar een nieuw station in te richten. Daar wordt nog aan gewerkt. Zodra alles klaar is gaan we weer gezamenlijke oefeningen houden met het Rode Kruis".

Zijn jullie ook vertegenwoordigd in de lokale Rampenorganisatie?
Cijntje: "We zijn weleens ooit uitgenodigd voor een vergadering, met de status van 'waarnemer'. Ik hoop dat er op Curaçao nooit een grote ramp gebeurt, want ik heb zo mijn twijfels over de hele opzet van de Rampenorganisatie. Bij een oefening hebben we ooit opnames gemaakt van alle gesprekken en deze achteraf beluisterd en ik moet zeggen dat er daarbij heel wat mis ging, vooral met de coördinatie en communicatie. In noodgevallen kan niet iedereen tegelijk opdrachten geven. Coördinatie is dan essentieel en communicatie van vitaal belang. Als er zes man door elkaar heen praten en allemaal verschillende opdrachten geven krijg je een chaos en dat is juist niet de bedoeling in zo'n geval".

Bij Verona maakt men er in ieder geval geen chaos van. Integendeel, op professionele manier wordt de laatste hand gelegd aan de organisatie van de regionale conferentie die Curaçao nogmaals 'on the map' moet brengen, al doen onze radio-amateurs dat nu al dagelijks...

Virus uit cel ontsnapt

ONDERZOEKERS van het IBM Research Laboratorium in Zürich geloven als eersten de ontsnapping van een virus uit een levende cel te hebben waargenomen. Door een speciale microscoop zagen zij een object ter grootte van twee- tot driehonderd nanometer een vingervormige uitstulping van de cel verlaten. Het gebruikte instrument, een scanning force microscoop, kan levend biologisch materiaal in beeld brengen tot in details van tien nanometer (een nanometer is éénmiljoenste deel van een meter). Enkele seconden nadat zij de cel hadden geïnfecteerd met een ongevaarlijk pokkenvirus, werd het celvlies gedurende enkele minuten steeds zachter. Daarna verhardde de celwand zich weer. onderzoekers konden

EEN ETMAAL in Odessa. Belaagd door zwendelaars en een verwoest verleden. Het verval van de legendarische havenstad is immens en onontkoombaar. Maar het is alsof ze, naarmate je het 18de eeuwse hart nadert, met steeds meer vuur aanmaant de tijdelijkheid daarvan te beseffen. Onder de grauwsluier van zeventig jaar sovjetisering bedelt Odessa om herinnering.

"Soms wilde ik dat het masker er nog zat"

Odessa: een giftige bloem

= door Bert Ummelen en Rob Vunderink =

ODESSA is geen stad voor beginnelingen. Ook niet voor gevorderden. Amper twee uur na aankomst zijn we er voor honderd dollar ingeluisd. De truc is gecompliceerd, de uitvoering bekwaam. Een vent in een joggingpak heeft ons voor ons hotel in de Poesjkinstraat de weg naar de haven gewezen. Als we terugkeren lopen we hem weer tegen het lijf. Of we bij wijze van wederdienst de honderd dollar in kleine coupures die hij als een waaier ophoudt, willen ruilen tegen een honderd-dollarbiljet. Hij moet op reis, en een zo'n briefje valt makkelijker te verbergen.
Okay, knikken we. Hij loopt achter ons aan de hotellobby in en we tellen zijn geld. Biljet van vijftig, twee van twintig een van vijf, vijf van een dollar - niks aan de hand. Maar dan begint hij moeilijk te doen over het biljet dat we hem geven. Voelt eraan, houdt het tegen het licht, hij vertrouwt het zaakje niet. Dan niet, wie wou er nu wisselen? We nemen ons bankbiljet terug en geven hem zijn poen.
Even later heeft hij zich bedacht. Weer tellen we zijn geld, terwijl hij weer aan ons honderd-dollarbriefje snuffelt. Vijftig, twee keer twintg, vijf, verdomd vier inplaats van vijf een-dollar biljetten. De jogger trekt het gezicht van de vermoorde onschuld. Kan niet. Dit is het psychologische hoogstandje, het sluitstuk van zijn list. Kijk dan zelf. We laten hem zijn biljetten tellen, zodat hij een fataal ogenblik zowel ons geld als dat van hem in handen heeft. Dat is genoeg. Pas op, politie, sist hij. En weg is hij.
Rijdend vanaf het vliegveldje zien we Odessa zich als een bloem openen. De onherbergzame buitenwijken met hun grauwe woonkazernes maken plaats voor lommerrijke klinkerstraten. Achter kastanjes en abrikozenbomen gaan herenhuizen schuil in Zuideuropese tinten. Wie uit Moskou komt, vindt hier de menselijke maat terug. Ook in Odessa blijkt het verval immens en onontkoombaar. Maar het is alsof de Oekraïnse havenstad, naarmate we het 18de eeuwse hart naderen, met steeds meer vuur aanmaant, de tijdelijkheid daarvan te beseffen.

zo verstild, je kon dromen". Later staan we z'n drieën naar de hav turen. De opgestoken maakt schuimkopjes op water, alsof er daar iemand met scheerze het knoeien is. Er b zoiets als een schreeuw stilte. Het zou hier een beweging moeten zijn, uitroepen en het schure metaal op metaal zoud lucht moeten vullen. de haven van Odessa z Een verroeste sleep hamer en sikkel op de s steen, trekt lusteloos a trossen. In de verte, b gehoorafstand, graaft kraan in de buik van vrachtschip.

SHOCKTHERAPIE

"Deze haven is aangeleg het graan van de Oek te exporteren", zegt bitter. "Nu wordt er a nog graan geïmporteerd" vertelt over haar moede

Het entree in hotel Krasnaya ('Rood') heeft iets surrealistisch. Een oude dronkaard die voor portier speelt zwaait de deur open, terwijl zijn eksterachtige lach overgaat in een serie niet malse verwensingen aan het adres van de Amerikaanse imperialisten. In de lobby staren zes paar ogen ons gedurende enige seconden donker aan, om zich vervolgens weeer loom te hechten aan een tv-scherm. Iets soap-achtigs wordt er vertoond. Echt wennen doet het niet gauw: koning klant maakt hier, in het voormalige Sovjet-rijk, een vrije val naar de onaanzienlijke sociale rol, die van bedelaar. In een zwerk van half verstoorde, half argwanende blikken beweegt de reiziger zich. En de enige troost is dat het niet persoonlijk bedoeld is - het is standaard.
De kamer is uitgewoond en verspreidt de gemengde geur van doorgekookte kool en zweet, de gordijnen bedekken in opperste rek de helft van de kamer en de badkamer heeft een klassieker in petto: een bad zonder stop. Negentig dollar kost het geval. Maar 's avonds, als we onszelf duchtig onderhouden over het verlies van honderd dollar, blijkt het balkonnetje dat bij de bar hoort een onvergetelijk uitzicht te bieden op de Poesjkinstraat. Tegen achten komen ze aanscheuren in hun opgedirkte Lada's en rechtssturende Japanners. Jongens van de vlakte, gestoken in dure joggingpakken. Ze lozen vurig opgemaakte meiden; hoogbenig tonen ze hun opengewerkte panties.
John Harris heet hij. Hij is Brit en zit in de katoen. En hij vindt dat hij ons een hart onder de riem moet steken. "Ze hadden jullie dus te pakken. Schaam je niet, welkom in de club. M'n hele leven zwerf ik al over deze aarde, en hier jatten ze vorige maand m'n leren jack". We hebben eindelijk een *hard currency*-restaurantje gevonden. Daarvan kun je, in tegenstelling tot de roebelzaken, aannemen dat je er te eten krijgt. John zit er met collega's. "Overdag concurrenten, 's avonds vrienden", legt hij uit. Hij heeft een tip voor ons. "Ik weet een veilige bar als jullie nog wat willen drinken. Ze hebben er een gorilla met een mooi pistool en de vrouwen vallen je er niet lastig als je niet wil". Met zijn wijsvinger tekent hij een 'veilige route'. Terug in ons hotel, op het leerzame balkon, worden we aangesproken door een gangstertje in leren jack. Van John, schiet het door ons heen. "Where are you from?". We imiteren onze Zweedse collega in Moskou, die op die vraag steevast antwoordt: "From India".
Hij heeft een probleem, houdt het toch aan. "*Fuck off*", zeggen wij.
We spreken die avond een klop-code af voor het geval de een de ander uit zijn bed wil halen.
Van slapen komt sowieso niet veel. Tot vier uur in de ochtend klinkt stampende popmuziek uit het aanpalende restaurant. Net als in Moskou is het idee dat je in stilte kunt eten hier nog niet opgekomen. Restaurants dienen in de ex-Sovjetunie trouwens niet in de eerste plaats om te eten. Je gaat erheen om je een avond uitgebreid te vermaken.
Politiechef Vasily Rabovich vertelt ons de volgende morgen dat er in Odessa met zijn 1,2 miljoen inwoners dagelijks zo'n negentig misdrijven worden aangemeld. Volgens zijn statistieken is de kans dat een onbeheerd achtergelaten auto in zijn stad gestolen of ontmanteld wordt honderd procent.
Maar Ifrim Scharzman, al twintig jaar stedelijk correspondent voor het persagentschap TASS, trekt een vies gezicht als we over de criminele reputatie van Odessa beginnen. "Odessa is nu eenmaal een stad van legendes. Odessa doet de fantasie op hol slaan". Hij is een kleine man in een opzichtig hemd, met spiedende ogen en een belerende toon. Westerse journalisten, zo is zijn ervaring, gaan niet efficiënt met hun tijd om. Ze rennen maar wat rond, als kippen zonder kop. Aan het eind van onze ontmoeting blijkt zijn commentaar niet geheel pro deo. Schwarzman wil zaken doen. Als hij nu eens een servicebureau voor buitenlandse collega's en zakenlui zou beginnen? Zou daar belangstelling voor zijn? En zouden wij die belangstelling niet enigszins kunnen bevorderen? Hij blijkt zo'n type dat op de praatstoel geduwd moet worden, maar eenmaal gezeten alleen met de voorhamer te interrumperen valt. Hij deelt ook de Russische voorkeur voor grote woorden. Maar hij is niet op zijn achterhoofd gevallen en zijn relativering van Odessa's roep als meest misdadige ex-Sovjetstad is niet helemaal onterecht. Eind vorige maand kwam het Russische ministerie van Binnenlandse Zaken met nieuwe cijfers over criminaliteit in de grootste GOS-republiek. De eerste drie maanden van dit jaar gaven een stijging van de misdadigheid met 36 procent te zien. De politie registreerde in die periode 620.000 misdrijven. Een op de zeven wordt gekenschetst als een 'zwaar delict'. Er zijn 18,6 procent meer moorden en moordaanslagen geteld, 10,8 procent meer zware mishandelingen, 38,8 procent meer misdaden met gebruik van vuurwapens, 120,7 procent meer gevallen van valsemunterij.
Wat Scharzman in Odessa vooral opvalt, is dat de misdadigers er steeds jonger worden. De val van de communistische orde, verklaart hij op zijn dagsluiterstoon, heeft de jeugd stuurloos gemaakt. "Ze kijken naar hun ouders en ze zien dat die zich voor niets hebben uitgesloofd. Kijk, dat prostitutie slecht is, dat weten ze wel. Maar de dochter die naar haar moeder kijkt, kan onmogelijk tot de conclusie komen dat een fatsoenlijk leven meer geluk brengt".
Hij weet nog meer oorzaken te noemen van de snel toenemende misdadigheid. Het wegvallen van de oude economische structuren en staatsinstellingen, het diffuus worden van de grens tussen wettig en onwettig, de onzekerheid bij de politie over wat van haar verlangd wordt en dus: tot waar zij 'gedekt' wordt, en het feit dat 'nieuwe vormen van economie nieuwe vormen van misdaad' doen ontstaan, waar de politie nog geen antwoord op heeft.
Met een omfloerstheid die aan thuis herinnert, noemt hij bovendien de veranderende bevolkingssamenstelling van Odessa. De joden, traditioneel behorend tot de fine fleur, trekken weg nu het kan. En, zegt hij, 'een heilige plaats blijft nooit lang leeg'. Hun plek wordt ingenomen door mensen uit de Kaukasus en de Centraal-Aziatische republieken. "Mensen met een primitievere levensstijl", noemt hij ze.
Zijn collega heeft een web gesponnen rond een vraag die we zelf nogal belangrijk vonden. In welke mate, denkt hij, is de misdaad geïnfiltreerd in de overheidsorganen? "Ik heb geen documentatie die zo'n infiltratie bewijst", zegt Schwartzman afgemeten. Dan is zakenman André Ponoekalov minder terughoudend. Natuurlijk heeft Odessa een goed georganiseerde mafia met een aanzienlijke invloed. "Niet alleen op stedelijk niveau, maar ook op dat van de republieksregering", verzekert hij ons. We treffen hem in het hart van een prestigieus kantoorgebouw aan de rand van de stad. Een te dikke man achter een te dik bureau. "Overgenomen van de partij. Hun meubels gaan langer mee dan zijzelf", begint hij joviaal.
Ook Ponoekalov houdt van woorden. En van zichzelf. Op dicteersnelheid vertelt hij over zijn carrière, terwijl zijn secretaresse het ene na het andere document aansleept om zijn aanzienlijke rol in het ontluikende zakenleven van Odessa te illustreren. Een bank heeft hij, een beurs, een aandelenclub, zeven jointventures. Via die jointventures stuk voor stuk geregistreerd in het land van de partner, lopen al zijn zaken. Wat hij nu precies doet, is ons na de opsomming nog niet duidelijk. Behalve dan dat hij bemiddelt bij het verhuren van overblijvende scheepsruimte.

De mafia van Odessa, legt hij uit, heeft de stad in rayons verdeeld. Er is een strenge pikorde, waarvan het type zwendelaartje dat ons te grazen nam de basis vormt. Maar het is ook niet uitgesloten dat de jogger voor zichzelf werkt. Of we aangifte hadden moeten doen bij de politie, vragen we. "Als wijzen jullie hem aan, dan doen ze nog niks". Ponoekalov spreidt zijn armen in een verontschuldigend gebaar. Hoe kan hij nu zakenman zijn als hij weigert het grote ritselspel dat de formele economie heeft vervangen mee te spelen? Het spel van de juiste contacten, het voor wat hoort wat, het paaien en smeren? Hij komt er rond voor uit. Niet de minst aanzienlijke van zijn medewerkers heeft tot taak zijn operaties naar de politie en het stadsbestuur toe af te dekken.
Een gastvrij man. Willen we niet nog wat blijven in Odessa? Hij belt wel even naar hotel Krasnaya om gratis kamers te regelen. Geen probleem, twee kamers staan daar permanent tot zijn beschikking. We slaan zijn aanbod af. We willen die avond nog naar Jalta. Maar met een auto en een goede gids zou hij ons zeer van dienst zijn. Neli zal begin vijftig zijn. Ze heeft de overdadige make-up waarmee de meeste vrouwen hier rondlopen. Maar daaronder schuilt een zacht en droevig gezicht. Tien jaar lang is ze gids geweest voor Sovjet-toeristen. Toen het toerisme instortte, werd ze werkloos. Gelukkig kon ze als kantoorbediende aan de slag bij Ponoekalov.
Zij is te spreken over haar baas. Zo'n 2500 roebel (een kleine vijftig gulden) in de maand betaalt hij haar. Plus elke dag een maaltijd in de kantine. Danis haar man, adjunct-directeur van een MTS, slechter af. Hij verdient maar 2050 roebel, en gratis eten is er voor hem niet bij.
We rijden de Poesjkinstraat in om onze bagage uit het hotel te halen. Kastanjes filteren het zonlicht en zorgen voor een onnavolgbaar schimmenspel op de gevels. "Hier ging ik als meisje vroeger wandelen", vertelt Neli.
"Alle Odesdieten houden van de Poesjkinstraat. Niet dat het zo'n bijzonder mooie straat is. Maar het was er zo rustig,

met een pensioen van roebel per maand moet rond te komen. "Daar kun vier paar pantoffels kopen, om maar iets noemen. Hoe kan een van zo'n bedrag leven? het echt niet mogelijk ec mische hervormingen te voeren zonder zoveel sl offers te maken, vraagt

Dieettips

IN RESTAURANTS heeft men het op menukaarten vaak over 'Fruits de mer' oftewel 'Vruchten van de zee'. Bedoeld worden dan allerlei vissoorten zoals garnalen, schelpdieren zoals karkó en schaaldieren (krab of kreeft)
In de Caribbean worden er waarschijnlijk meer zeeprodukten gegeten dan b.v. in Nederland.
Men zou zich kunnen afvragen wat de voedingswaar daarvan is. Hieronder wat feiten over zeeprodukten:

* van vissen eten wij voornamelijk het spierweefsel; sommige gevallen de lever, hom (voortplantingsvocht) kuit die erg rijk zijn aan cholesterol. Het visvlees is min hard dan dat van gewone slachtdieren, omdat de spierb dels in zeer dunne vliezen bindweefsels gehuld zijn en pe treffen wij niet aan zoals bij vlees;
* zeevruchten zijn een bron van eiwitten. Het eiwit van vissen is veel beter van kwaliteit dan dat van vlees;
* garnalen, krab, kreeft, karkó en andere schaal- schelpdieren bevatten zeer weinig kalorieën wat hun geschikt maakt voor een energie beperkt dieet. Het eni nadeel is dat deze produkten zeer veel cholesterol bevatt Gebruik ze daarom nooit meer dan eens in de twee weken
* wat vitamine en mineralen betreft, bevatten vis, schaal- schelpdieren meer Calcium en minder ijzer dan vlees;
* vissen kunnen vet of mager zijn. De vissen die op Curaç verkrijgbaar zijn, zijn over het algemeen vrij mager bevatten dus weinig vet en daardoor ook weinig kalorie Het vet bij vissen is bijna steeds onzichtbaar tussen vlees opgehoopt (makreel b.v.).
Vette vissen bevatten voornamelijk onverzadigde vetzu wat het cholestrolgehalte in het bloed verlaagt. Vis is hier dus een uitstekende vervanging voor vlees. Maar we voorzichtig met te vette vissen wanneer uw lichaamsgewic te hoog is, want ondanks dat ze het goede soort vet bevatten hebben ze ook veel kalorieën.

Voor meer informatie omtrent deze rubriek: tel. 54530.

Tbc vormt een onverwacht gevaar

Aids-conferentie: Informatie opvangen en via voorlichting spuien

"Een procent van de begroting volksgezondheid geven we nu al uit aan de verpleging van aids-patiënten. Over een paar jaar hebben we drie maal zoveel patiënten. Dat is zo'n acht miljoen gulden per jaar. Dat kunnen we toch niet betalen? Daarom is voorlichting zo ontzettend belangrijk. Dat kost ook geld; maar al kun je maar een persoon behoeden voor het krijgen van aids, dan is die voorlichting al de moeite waard". De woorden komen uit de mond van internist Cai Winkel. Vorige maand bezocht hij samen met zuster Kappel en drs. Magda Martina van de GGD de aids-conferentie te Amsterdam. "Nee, wereld schokkende dingen zijn daar niet gebeurd, maar de conferentie was wel heel zinvol. We hebben er veel geleerd, ook voor Curaçao".

= door Jeannette van Ditzhuijzen =

Winkel laat drie dikke boeken zien. Samen vatten zij het programma van de aids-conferentie. Elke avond waren de drie Curaçaose afgevaardigden tijdenlang bezig om te bepalen welke voordrachten zij de volgende dag zouden bijwonen. De taken werden verdeeld. Winkel legde zich op het medisch-klinische en het immunologische gedeelte toe. Kappel, aids-coördinatrice van het land, beperkte zich tot de lezingen over voorlichting en het *counselen* van de patiënten en hun familie. Martina ten slotte hield zich met de psycho-sociale problematiek bezig. De vertegenwoordigers uit Bonaire hebben vooral gekeken naar de gevolgen van aids voor een kleine gemeenschap. "Op die manier hebben we gezamenlijk enorme doses informatie kunnen opzuigen", aldus Winkel.

Informatie over bij voorbeeld infectueuze complicaties. Aids verlaagt de weerstand van de patiënt. Dat betekent dat *tuberculose* (tbc) weer een kans krijgt. Tbc is immers een ziekte die toeslaat als een patiënt weinig of geen weerstand heeft. "De tbc-bacterie is inmiddels al resistent tegen de antibiotica die je toedient. We kweken in feite dus resistente beesten (bacteriën). Aids kan de patiënt niet zomaar overdragen, tbc echter wel. Elke zuster, dokter of bekende die bij de patiënt in de buurt komt, kan dus met tbc besmet raken. Maar dan wel met een resistente vorm van tbc, onbehandelbaar dus. Dat betekent dat je 'aidsverdachten' op tbc moet gaan controleren. Dat is uit de conferentie heel duidelijk naar voren gekomen".

Een ander punt dat aan de orde kwam is de verschuiving in de man-vrouw verhouding. Winkel: "Het aantal vrouwelijke aids-patiënten in de Eerste Wereld neemt toe. Dat stijgt sneller dan het aantal mannelijke patiënten en zal in het jaar 2000 daaraan gelijk zijn".

"In de Derde Wereld zijn al evenveel mannelijke als vrouwelijke aids-patiënten. Dat is altijd zo geweest en heeft te maken met de heteroseksuele overdracht. De verspreiding in bij voorbeeld Afrika is bij voorbeeld ontstaan doordat vrachtwagen chauffeurs op hun reis door het continent besmet werden door HIV-positieve prostituees. Die mannen besmetten vervolgens weer hun vrouwen. In Afrika komt het immers regelmatig voor dat mannen meer dan één vrouw hebben".

"De ziekte kon door dat verspreidings- patroon in ras tempo om zich heen grijpen. Ten zuiden van de Sahara is dertig tot veertig procent van de bevolking besmet. Denk eens even in. Een hele generatie economisch actieven valt daar weg. De economie gaat gewoon naar de knoppen. En dan praat ik nog niet eens over de grote groep aids-wezen die achter blijft".

In de Eerste Wereld is aids nog - een ziekte van de arme bevolkingsgroepen en van de risicogroepen (mannelijke homoseksuelen, heroïne- spuiters en partners van biseksuele risicodragers). Dat laatste heeft alles te maken met de overdracht die van meet af aan via deze risicogroepen plaats vond. Omdat in de Derde Wereld iedereen arm is, is aids daar een ziekte van de hele bevolking.

CAI WINKEL

Curaçao lijkt wat het verspreidings- patroon betreft op Afrika. De verhouding man-vrouw is hier vrijwel één op één. Winkel: "De promiscuïteit op het eiland is enorm, zowel bij mannen als bij vrouwen. Dat betekent dat wij hier net als in de Derde Wereld heteroseksuele overdracht kennen".

In 1986 werd nog gesteld dat de seropositieven op Curaçao voor negentig procent uit mannen bestonden. Toen werden namelijk vooral mannen getest. Pas sinds het bloed van alle zwangere vrouwen op de aanwezigheid van HIV wordt nagekeken, komt naar voren dat ook veel vrouwen met het aids-virus besmet zijn.

Voor alle duidelijkheid: sero-positief ben je als je besmet bent met het aids-virus, ook wel HIV genoemd. Pas als de ziekte zich manifesteert, dus als het virus het afweersysteem van de patiënt gaat aantasten, spreekt men van een aids-patiënt. Hij of zij heeft *full blown* aids.

SEX

Juist vanwege die één-op-één-verhouding meent Winkel dat ook vrouwen een stem moeten hebben in de oplossing van het probleem. "Aids is seksueel overdraagbaar. Maar sex is nog steeds een taboe op Curaçao; en een mannenzaak. Daarin zal verandering moeten komen. Vrouwen moeten over het probleem gaan nadenken, ook over het aantal aids-baby's, want dat stijgt. Maar ja, hoe gaat dat: mannen willen geen condoom, want dat is niet mannelijk. Vrouwen zijn erop tegen omdat het 'niet lekker' is".

"Daar kun je alleen maar verandering in brengen door de mensen zo voor te lichten dat ze hun leven anders gaan inrichten", zegt Winkel, daarmee het belang van voorlichting benadrukkend. "We hebben al veel goed werk gedaan met voorlichting. Maar ja, nu zijn de voorlichtings- boekjes uit 1988 op en er is geen geld voor een nieuwe druk. Dat kan natuurlijk niet".

De aids-commissie heeft in het verleden zestig zogenaamde 'blote-voeten-voorlichters' getraind. Uit allerlei verschillende bevolkingsgroepen werden mensen opgeleid om vervolgens aan hun eigen groep uit te leggen wat aids is en vooral hoe je het kunt voorkomen. Een prostituee geeft voorlichting in *Campo Alegre*, een leraar aan zijn collega's, een homo aan andere homoseksuelen, enzovoorts.

"Een zeer zinvolle manier van voorlichten", zegt Winkel. "Je kunt er wel artsen of verpleegkundigen op afsturen, maar een choller luistert niet naar een dokter, wel naar een andere verslaafde. De voorlichting moet dus van binnenuit komen. En je moet naar de mensen toe komen. Ze komen de voorlichting heus niet halen".

Om die reden zou Winkel graag een bus hebben, die over het eiland rijdt en daar voorlichting geeft waar die op dat moment nodig is. "Het voordeel is dat die bus multi-functioneel is. Als hij niet voor de aids-voorlichting rijdt, kan een andere instelling hem gebruiken voor voorlichting of voor iets anders". Het eiland heeft zoals bekend echter geen geld. Dus probeert hij om de bus met particuliere fondsen rond te krijgen.

TEVREDEN

Terug naar de conferentie. Met tevredenheid kon Winkel constateren dat Curaçao zich absoluut niet hoeft te schamen voor haar klinische behandeling en begeleiding van aids-patiënten. Die is volgens de internist volledig vergelijkbaar met bij voorbeeld Nederland. "Op diagnostisch gebied moeten we nog wat materiaal aanschaffen. We beschikken hier niet over de techniek om in het bloed het aantal celletjes te tellen, waarin het aids-virus gaat zitten. Dat is weer belangrijk voor het bepalen van de prognose. Maar verder doen wij niet onder voor het AMC in Nederland".

"Hetzelfde geldt voor de bloedvoorziening. Vanaf het begin test Curaçao alle donoren bij elke donatie op aids; verder ook op *hepatitis-B*, en *lues* (syfilis). Sinds enige tijd wordt het bloed ook getest op het *hepatitis-C* virus en op HTLV I, een aan aids verwant virus dat kwaadaardige bloedziekten en verlammingen veroorzaakt. Hiermee liggen we duidelijk voor op de omringende landen".

Winkel benadrukt dat het donorbloed op Curaçao zo veilig is als maar kan. "Wij voldoen volledig aan de eisen die het Internationale Rode Kruis aan haar bloedbanken stelt". Terloops merkt hij op dat bloed altijd nog te vergelijken is met een krachtig geneesmiddel, dat potentieel ernstige bijwerkingen heeft. "De indicatie voor het toedienen van een bloedtransfusie moet steeds opnieuw gesteld worden".

BEROEPSDONOR

In India is tachtig procent van de bloeddonoren beroepsdonor. Die geven - tegen betaling - wel drie tot vijf keer per week bloedplasma. Volgens Winkel is een groot percentage van deze donoren met HIV besmet. Het probleem dat Afrika al kent, staat India dus ook te wachten.

Tijdens de conferentie is gebleken dat behalve India ook andere landen in het Verre Oosten in de komende jaren een afgrijselijke toename van het aantal aids-patiënten gaan vertonen. Net als in Afrika zou daar wel eens een hele generatie van mensen kunnen uitsterven.

Een geneesmiddel tegen HIV/aids is er niet. Volgens de internist kan dit nog wel eens heel lang op zich laten wachten. Intussen wordt gezocht naar een mogelijke vaccinatie van gezonde, niet-geïnfecteerden tegen HIV. Verwacht wordt dat het een jaar of tien, wellicht korter, gaat duren voordat die mogelijkheid bestaat.

Op Curaçao zijn nu zo'n vijftig aids-patiënten in leven. Daarnaast is van 400 personen bekend dat ze seropositief zijn. Volgens de Wereld Gezondheids- organisatie (WHO) zouden er op elke bekende seropositieve in het ergste geval negen onbekende aids-besmetten zijn. Dat zou betekenen dat Curaçao 4000 seropositieven heeft. Dat lijkt Winkel wel erg veel. Maar vermenigvuldigen met factor drie of vier lijkt hem heel redelijk. Circa 1500 seropositieven dus. En dat aantal neemt nog toe. Evenals het aantal gevallen van *full blown* aids. Dat kan over een paar jaar oplopen tot zo'n 150 per jaar. En dat blijft zo.

En als we niets doen blijven de getallen stijgen. Voorlichting is de enige manier om de ziekte een halt toe te roepen. Maar gedegen voorlichting kost geld.

Evenals het verplegen van al die honderden aids-patiënten. Een vicieuze cirkel, waaruit Curaçao zo spoedig mogelijk moet zien te komen.

Sex in het Aidstijdperk.
- Gebruik altijd een condoom als u met een onbekende partner vrijt.
- Laat geen sperma of (menstruatie)bloed in de mond komen.
- Vermijdt anale geslachtsgemeenschap.
- Een seksueel uitstapje kan ertoe leiden dat niet alleen uzelf, maar ook uw vaste partner besmet raakt.

In sommige Afrikaanse landen is de aids-ziekte een grotere bedreiging geworden dan het wapengekletter van tegen elkaar strijdende groeperingen.

Capitano rust drie eeuwen op zeebodem bij Colombia

SCHIER ONBEREIKBAAR rust de *Capitano San Joseph* al bijna drie eeuwen op de zeebodem voor de kust van Colombia, 250 meter onder de waterspiegel van de Grote Oceaan. Het Spaanse galjoen zonk in 1708, waarbij voor zes tot negen miljard aan goud, zilver en juwelen en waarschijnlijk ook unieke voorwerpen uit de Maya- en Incacultuur verloren gingen. Geen schatzoeker is het nog gelukt het wrak van het goudschip te bereiken, ondanks vele pogingen. Bergingsbedrijf Smit Tak in Rotterdam - werkmaatschappij van Smit International - denkt met modern bergingsmateriaal, zoals op afstand bestuurbare onderzeebootjes, daar wel in slagen. Behalve de schat moet de onderneming ook interessante archeologische feiten opleveren. De gouden munten in het schip, afkomstig van de Munt van Bogotá, behoren bij voorbeeld tot de zeldzaamste ter wereld. Smit, die zelf financiers moet zoeken voor de miljoenen-operatie, heeft uitgebreid archiefonderzoek laten verrichten in de archieven in het Spaanse Sevilla en in Londen. Daaruit is gebleken dat de San Joseph door de Engelse oorlogsbodem HMS Vulture de grond in is geboord, enkele zeemijlen uit de kust van Cartagena, bij het eiland Rosario. Door de ondergang kwam het Spaanse koninkrijk in grote financiële moeilijkheden. Het wachten is nu op de regering van Colombia, die nog steeds niet heeft beslist of zij het wrak wil bergen. De operatie zou de schatkist van het Zuidamerikaanse land in één klap weer op peil brengen.

SLAG

De slag bij Isla de Rosario voor de kust van Cartagena tussen de Vulture en de Capitano vond bij toeval plaats tussen 21 en 28 mei 1708. "De Engelsen wisten blijkbaar niet dat het om een goudschip ging, want ze hebben geen pogingen ondernomen het schip te kapen", zegt Hans van Rooij, amateur-archeoloog en chef technische dienst van de Smit-vloot. De Spanjaarden vervoerden in de 16de, 17de en 18de eeuw al hun geroofde en gedolven goud en zilver via de Caribische zee naar Spanje. Het was veelal afkomstig uit Perú en Colombia, maar ook van de Filipijnen. Vandaar werd het aan de westkust van Mexico aan land gebracht en naar de Caribische kust getransporteerd om het naar Cadiz in Spanje te vervoeren. Vaak werd de buit onderweg omgesmolten tot staven. Aan boord was een 'escribo', een schrijver, die de lading tot in details opschreef.

DETAILS

"De Spaanse archieven in de Archivo General de las Indias in Sevilla, geven een gedetailleerd beeld van de schatten aan boord", zegt Van Rooij. "We beschikken over ongeveer 25.000 kopieën uit dat archief, opgediept door een speciale archivaris die je daarvoor moet inhuren. Zelf in de archieven grasduinen is er niet bij". "Uit andere bergingsoperaties blijkt dat delen van de lading uit veiligheids- overwegingen vaak op andere schepen werd overgeladen, of om die reden niet werd vermeld. Dit keer was wel in het ladingsmanifest vermeld dat de helft van de lading werd overgeladen in de Almirante San Joaquin. Maar bemanningen en kapiteins van zeeschepen voerden in die tijd ook zelf handel. Aan boord waren bovendien persoonlijke bezittingen van scheeps- en legerofficieren en passagiers. Zo smokkelden zij heel wat goud Spanje binnen, dat zij daarmee onttrokken aan de Spaanse belastingheffing. De bezittingen van geestelijken van de katholieke kerk bleven eveneens buiten de archieven. Daardoor kon de waarde van de lading ten opzichte van de archiefstukken met twintig tot dertig procent oplopen".

Smit Tak is al zo'n tien jaar betrokken bij plannen voor de berging van de Capitano San Joseph. Een eerdere Colombiaanse regering heeft het schatzoekersbedrijf *Sea Research Armada* de berging van het schip in de jaren tachtig gegund, waarbij Smit het bergingswerk zou verrichten. Het schatzoekersbedrijf - hetzelfde dat de Titanic heeft gevonden - meende het wrak in 1981 vrijwel zeker te hebben getraceerd met behulp van de kleine tweemans-onderzeeboot *Auguste Picard*. Een latere regering heeft al die beslissingen echter weer ongedaan gemaakt. Al jaren wordt hierover juridisch strijd geleverd, maar het ziet er naar uit dat *Sea Research Armada* dat verliest.

ONDERZOEK

Smit pakte de draad in 1986 zelf op met archief-onderzoek in Sevilla. Sindsdien is er geregeld diplomatiek contact, maar nog zonder resultaat. De Colombiaanse regering is druk met de politieke onrust en de bestrijding van de drugsbaronnen. De verwachting is wel dat zij in de toekomst een bergingsoperatie wil laten uitvoeren. Wanneer is nog onduidelijk.

Pas wanneer de Colombianen het licht op groen zetten, zullen geldschieters over de brug komen om de immense operatie te bekostigen. Als het zover is, verricht Smit eerst een identificatie- onderzoek om te kijken of het echt om het wrak van de San Joseph gaat. Smit Tak is daarvan bijna honderd procent zeker door al het archief-onderzoek. Met archeologisch werk heeft Smit Tak reeds ervaring opgedaan met het VOC-schip Amsterdam dat bij het Britse Hastings in het zand ligt.

HERALD

Hans van Rooij is de man die bij Smit International al die jaren het vuurtje heeft warm gehouden. Voorheen was hij hoofdbergings- inspecteur en dagelijks betrokken bij operaties op zee, zals de berging van de Herald of Free Enterprise en het VOC-schip bij Hastings. "We denken als Smit International een voorsprong te hebben, door de intensieve research. In Sevilla zijn wij de enigen die voor dit schip in de archieven zijn gedoken. Veel dank zijn we ook verschuldigd aan de Nederlandse ambassade in Colombia, die veel politieke voorarbeid heeft verricht".

Onder de loupe

Geneeskundige onderwerpe

DE NEDERLANDSE Vereniging voor Kindergeneeskunde bestaat dit jaar een eeuw. Voor de Nederlandse post is dat de aanleiding geweest j.l. dinsdag een zegel van 80 cent te laten verschijnen met de kindergeneeskunde als thema. De zegel is dit maal ontworpen door een Portugese kunstenares, Margarida Oliveira Lopes da Cunha. Op het ontwerp staan een teddybeer, een stethoscoop en een lijnenspel op beeldscherm en grafiepapier. Het lijnenspel is, zoals de ontwerpster uitlegt, een verwijzing naar het verblijf in een ziekenhuis, waar de techniek een belangrijke steun is bij het genezingswerk. De zegel die een oplage van 16 miljoen exemplaren heeft, is gedrukt in de kleuren geel, magenta, cyaan en zwart. Er komen veel zegels uit die met de zorg voor de gezondheid en met de bestrijding van ziektes te maken hebben. In veel landen van de derde wereld worden zegels vaak gebruikt als ondersteuning van campagnes ter bestrijding van epidemieën, kinderziekten, maar ook voor de strijd tegen kanker en Aids.

= door Victor Hafkamp =

Op Aruba kwamen op 27 mei twee zegels uit onder het motto "Solidariteit". Een daarvan, een exemplaar van 100+50 cent, heeft de bestrijding van kanker tot thema. Het andere plaatje verwijst naar de activiteiten van meisjesscouts. De bestrijding van kanker en Aids kreeg in mei ook aandacht op Griekse postzegels (60 en 90 drachmen). De zegels maken deel uit van een serie die geheel aan de gezondheidszorg en bestrijding van ziekten is gewijd. De andere drie zegels hebben betrekking op de week van de gastro-enterologie (maag- en darmspecialisme), de gezondheidszorg de veiligheid voor werknemers en een cardio-chirurgisch instituut dat de naam van de vroegere schatrijke reder Onassis draagt.

Een veel voorkomend thema was in de maand april de Wereldgezondheidsdag. Dit jaar stond speciaal het voorkomen van hart- en vaatziekten in het middelpunt van de aandacht bij de Wereldgezondheidsorganisatie van de Verenigde Naties. Een aantal landen bracht zegels uit onder het motto van de Wereldgezondheidsdag: "De hartslag, het ritme van de gezondheid". Nigeria gaf er bijvoorbeeld vier zegels voor uit (50 kobos, 1, 1.50 en 2 N) met plaatjes van het hart en de borstkas en het logo van de WHO, de Wereldgezondheidsorganisatie.

Een hartzegel verscheen ook in Egypte (10 piaster) en in Mexico, waar de leus was: "Salud, el ritmo del corazón". De zegel heeft een frankeerwaarde van 1300 pesos. Ook beroemde medici en ontdekkers op het gebied van de

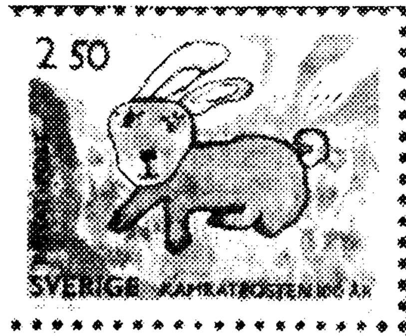

gezondheidszorg zijn van tijd tot tijd het onderwerp van postzegels". "Helden van de medicijnen" luidt de titel van een jaarlijkse uitgifte van Transkei in zuidelijk Afrika.

De serie kreeg op 1 april zijn zevende editie. Dit jaar zijn op zegels van respectievelijk 27, 45, 65 en 85 cents achtereenvolgens afgebeeld Thomas Huckle uit de Verenigde Staten, die in 1954 de Nobelprijs medicijnen kreeg samen met Hohn Enders en Frederick Robbins voor hun werk in verband met de weg van het poliovirus, Ignaz Semmelweis uit Hongarije die de in zijn tijd fatale kraamvrouwenkoorts op een effectieve wijze wist te bestrijden, sir James Young Simpson (Schotland), verloskundige en gynaecoloog en René Theophile Laënnee uit Frankrijk die baanbrekend werk deed op het terrein van de tuberculose-bestrijding.

Oostenrijk kwam verder nog met een zegel van 5.50 schilling met een portret van doctor Anna Dengel die 100 jaar geleden werd geboren. Deze arts stichtte een orde voor medische missiezusters. Op 17 juni volgde nog een exemplaar van zes schilling voor een internationaal congres van het genootschap voor chirurgie.

Behalve Nederland, Aruba, de Antillen en Suriname die jaarlijks kinderzegels uitgeven, kennen Zwitserland en Hongarije de uitgiften van zegels onder de Latijnse naam "Pro Juventute" (voor de jeugd). Op 15 mei kwamen de Hongaarse posterijen met twee zegels (9+4 en 15+4 forint) met tekeningen van kinderen van vier en vijf jaar. Het zijn ontwerpen, waarvan het optimisme nog afstraalt. Ga maar na, Endre Knipf gaf zijn tekening de titel "Ik word schoonheidskoning" mee.

Ook Zweden ontdekte jong ontwerptalent. De Zweedse post liet kinderen dieren tekenen op vier zegels van 2.50

Kronen (een konijn, paarden een kat en een olifant). De zegels verschenen 21 mei als rabatzegels in boekjes van twintig (vijf van elke zegel). De reden voor de uitgifte was het jubileum van het kinderblad "Kamratposten" dat een eeuw geleden werd opgericht.

Populaire figuren uit kinderboeken werden afgebeeld op vier zegels die de GOS-staat Rusland 17 maart uitgaf. De Russische post koos voor de zegels van 25, 30, 35 en 50 kopeken bekende figuren als Pinocchio (daar Boerati geheten), Cippolino en de Zweedse creatie Karlsson.

Leuke striptekeningen zijn te zien op de drie zegels die Zwitserland 22 mei in omloop bracht. De ontwerpers zijn Bernard Cosendai (Cosey), Philippe Chapuis (Zep) en Yves Robellaz (Aolys). Stripfiguren zijn ook gekozen voor vier zegels die Liechtenstein uitgaf als bijdrage aan de populaire stroom felicitatie-zegels. "Liefdesbode: "een belangrijke boodschap", "bruiloft" en "veel geluk" zijn de titels van de zegels. Ze verschijnen in velletjes van twintig stuks met toepasselijke randvignetten (ringen, harten en felicitatiekaarten).

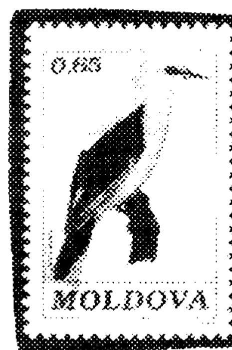
Tot de wat strip-achtige ermee te maken hebben zijn ook de Surinaamse Olympische zegels rekenen die al op 8 april in de verkoop kwamen. De stripfiguren op de zegels van respectievelijk 35, 60, 75, 125, 150 en 250 cent beelden de Olympische onderdelen basketbal, volleybal, sprint, voetbal, wielrennen en zwemmen uit.

ROYALTY

Voor de liefhebbers van royalty en van zegels die ermee te maken hebben zijn de jaren negentig goed begonnen. In 1990 was er de herdenking van 100 jaar Oranjevrouwen op de Nederlandse troon, vorig jaar het zilveren huwelijksfeest van Beatrix en Claus en het 40-jarig regeringsjubileum van koningin Elizabeth van het Verenigd Koninkrijk. Dit jaar zijn er twee vorstenparen die 25 jaar getrouwd zijn, het Deens koninklijk paar en het vorstenpaar op de troon van Liechtenstein.

Het zal u niet verbazen dat voor beide feestelijke gebeurtenissen zegels worden uitgegeven. Op 10 juni komen zowel in Denemarken als in Groenland, een autonoom gebied onder de Deense kroon, grote zegels uit met een staatsieportret van koningin Margarethe en prins Henrik. Zij zijn afgebeeld met op de achtergrond de 25 jaar geleden gemaakte bruidsfoto. In Denemarken kost de zegel 3.75 Kronen in Groenland 4 Kronen. De ontwerpen zijn identiek.

Liechtenstein bracht 1 juni zegels in omloop voor het zilveren bruidspaar Hans-Adam en Marie. Het is een velletje van twee zegels dat speciaal voor de Liba '92, een postzegelexpositie is aangemaakt. Op de eerste zegel (2.50 francs) is het zilveren paar afgebeeld, het tweede exemplaar toont het wapen van het huis Liechtenstein-Kinsky. (De Liechtensteinse vorstin is een gravin Kinsky von Wchinitz und Tettau). Veel Thaise vorsten tenslotte zijn te bewonderen op vijf zegels die Thailand 1 juli laat verschijnen om aandacht te besteden op de internationale expositie "Thailand 93" volgend jaar in Bangkok. Op de zegels staan reproducties van oudere uitgiften met portretten van voormalige Siamese vorsten (2, 3, 5, 7 en 8 baht).

Behalve Rusland, de raïne, Azerbeidsjan en enië blijkt nu ook de staat Moldavië eigen te hebben. De Molda post liet zelfs op een in tionale beurs in Essen, sland, weten dat he eerste voormalige S staat met eigen zegels Vorig jaar al verschen het door Roemenië be gebied zegels met a dingen van vogels. Di 0.65 roebel — er is no eigen munt — beeld hierbij af.

Zusters van Roosendaal

Vervolg van pag. 4

uwen die kinderen waren van hun eigen tijd en zich binnen de muren van het klooster toen niet afvroegen of het onderwijs anders en beter ingericht kon worden. Vast staat in ieder geval dat na 1842 duizenden meisjes en jongens kennis, vaardigheden en houdingen op de zusterscholen hebben geleerd en/of zichzelf hebben eigen gemaakt.

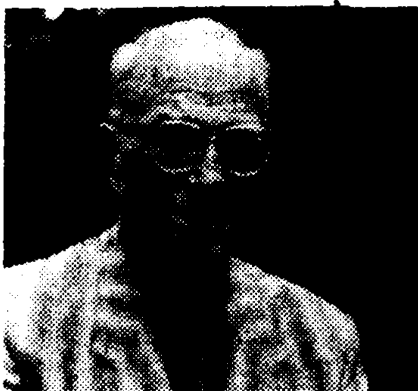
Noten:

1. Bosch, G.B., Reizen in West-Indie en door een gedeelte van Zuid- en Noord-Amerika, deel 1, Utrecht 1829, pp. 131-132 2. Latour, M.D., Geschiedenis van de Rooms-katholieke Missie op de Nederlandse Antillen van 1870 af, deel 2, 1857-1896, 1952, pp. 4-5 3. Latour, aangehaald werk deel 4, 1955, p. 53 en Geschiedenis der Missie van Curacao door enkele paters dominicanen, Scherpenheuvel 1945, p. 135 4. Honderd Jaar Curacao, Roosendaal 1942 5. Brief van zuster Modesta van 25 april 1851 uit Curaçao naar Roosendaal 6. aangehaald in G.J. Dahlhaus, De Chronologische ontwikkeling en de staat van het bijzonder onderwijs in de kolonie Curaçao, Nijmegen 1917, p. 12 7. idem, p. 18 8. Zuster Alphosine in brief naar Roosendaal, 20 mei 1884 9. voor meer informatie over de houding van de zusters t.a.v. het papiamentu T.S. Smeulders, Papiamentu en Onderwijs, Enschede 1987, pp. 122-199 10.Bijlage bij een visitatieverslag van mère Theophane uit 1920 11.zie titel noot 4, p. 32 12.Echo's uit de missie, juni 1952 13.Zuster Bathilde, 100 jaar Curaçao, 1842, 1942, p. 18 14.Met dank voor de vele gegevens aan de Roosendaalse zusters Amantia, Camilla en Madeleine.

Ziek & Gezond

door dr. M. de Groot

Letsel aan de hersenen

DE HERSENEN vormen een complex systeem. In een spons van steunweefsel liggen de eigenlijke hersencellen (neuronen) ingebed, die verschillende lange en korte uitlopers hebben, die met elkaar in verbinding staan.

In wezen vormen de hersenen één grote computer, waarin enorm veel gegevens opgeslagen zijn en nog kunnen worden opgenomen. Men schat het aantal neuronen op 25 miljard en even groot moet het aantal onderlinge verbindingsdraden zijn. Nog steeds is lang niet alles bekend over de bestaande verbindingen; zelf schat ik de hoeveelheid van wat er bekend is op minder dan 25%.

Een ander gegeven is, dat de prikkel overdracht van de ene cel op de andere niet langs electrische weg geschiedt, maar via zeer snel verlopende chemische reacties, die van polarisatie tot depolarisatie gaan. Een neuron beschikt daarom in haar cellichaam over reservoirs van allerlei chemische stoffen, waaruit zg. neurotransmitters en neuro-modulators gevormd worden, die bovendien nog voor bepaalde delen van de hersenen specifiek zijn. Enkele ervan zijn het acetylcholine, het noradrenaline, GABA en dopamine.

Uit al deze gegevens kunt u begrijpen, dat letsel aan de hersenen flinke schade in dit systeem kan veroorzaken. Daar komt dan nog bij, dat hersenweefsel — zoals de meeste andere weefsels — zich niet kan herstellen en dat hersenweefsel een overmaat aan zuurstof nodig heeft om normaal te kunnen functioneren.

Wij spreken in ons normale taalgebruik over een 'hersenschudding', maar deze term is onjuist. Een betere term is hersenkneuzing, omdat dit beter aangeeft, dat er in die hersenen wat wordt beschadigd. Met onze moderne onderzoeks- methodes, zoals CT-scans en electro-encefalogram (EEG) kan men dit ook duidelijk waarnemen.

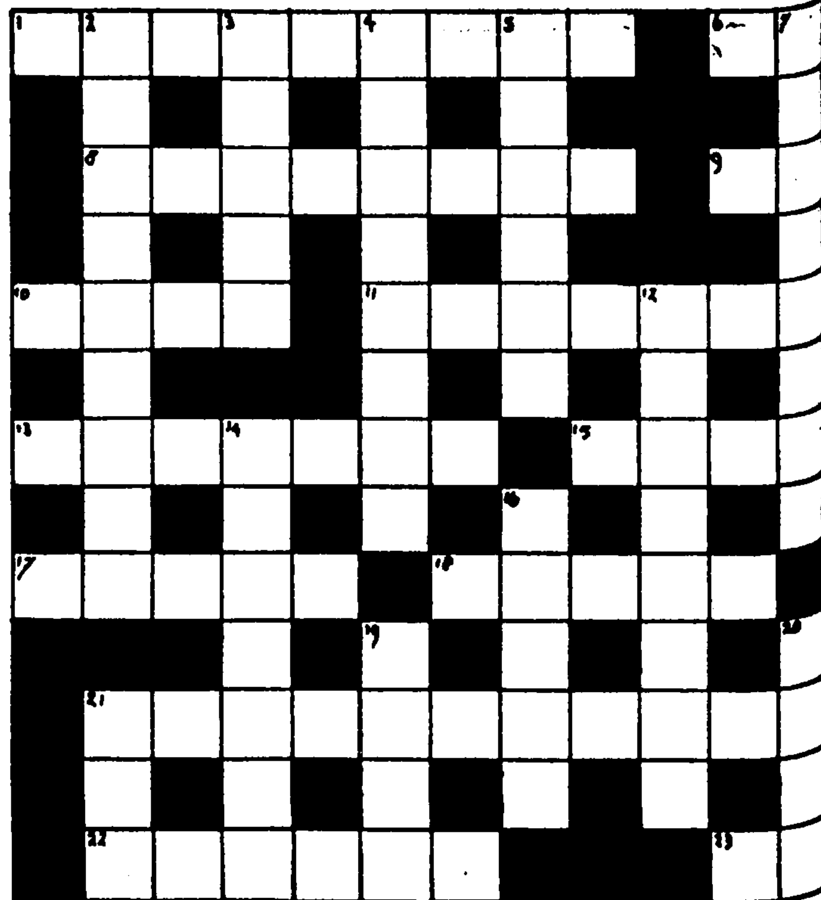
Een slag of finke stoot tegen het hoofd (bv. knock-out) geeft al een dergelijke beschadiging, ook al dacht men vroeger van niet. Een dergelijk licht lestel begint altijd met een korter of langer durende bewustzijnsstoornis, afhankelijk van de ernst van het letsel. Het slachtoffer herinnert zich niet meer wat in de periode, vlak voor het letsel, is gebeurd. Ook heeft hij meestal een geheugen- stoornis over de eerste ogenblikken na het ongeval, ofschoon hij dan wel alweer bij bewustzijn is.

RUST

Wat is nu de beste behandeling bij licht hersenletsel? Op de eerste plaats heeft hij rust nodig om de hersenen gelegenheid te geven zich zo snel mogelijk te herstellen. Vroeger liet de arts de patiënt 4-6 weken in bed liggen. Tegenwoordig weten we, dat dit niet nodig is. Zodra de patiënt voldoende bij bewustzijn is en zich goed voelt, is die absolute rust niet meer nodig. Ook het volstrekt plat liggen lijkt overbodig. De bloedsomloop in de hersenen is het beste, wanneer de patiënt een kussen onder het hoofd krijgt. Kijk maar eens naar een kind, wat een licht hersenletsel krijgt: zodra het kind zich weer fit voelt, wil het opstaan en recht zitten.... en kinderen spreken de waarheid! Ik heb wel eens het gevoel, dat het lang plat liggen vaak de oorzaak is van klachten naderhand. Het is vooral de geestelijke rust in de eerste dagen, die het herstel bevordert.

De laatste tijd wordt ook veel aandacht besteed aan het letsel, wat bij een hersenkeuzing de halswerfkolom ondergaat. Ook dat kan een oorzaak zijn van de klachten, die een slachtoffer van een licht hersenletsel naderhand heeft.

Cryptogram

HORIZONTAAL: 1. volhouden dat dit lichaamsdeel hier voor anker gaat? (9)
6. vrouwtje in boom (3)
8. vrouwenorkest? (8)
9. oud vrouwtje in boom (3)
10. opnieuw die letter geeft een godin (4)
11. kromme denkbeelden heeft die columnist (8)
13. dierendrank (7)
15. hier ga je op of lach je in (5)
17. mop over cremeren? (5)
18. verwaand drankje (5)
21. schrijverssubsidie (11)
22. planeet kwijt? (5)
23. beuk die groente (3)

VERTICAAL: 2. slordig, zonder dat getal (9)
3. gauw, moeder acteer rin (5)
4. 'n perfect slaginstru ruw bejegenen (8)
5. is vorst waar nieman ziet (6)
7. literair selectiekader
12. maalvrucht (8)
14. muzikantenjasjes (7)
16. dans geeft ruzie (5)
19. dikke letter geeft ruzie (4)
20. paardenvoer (4)
21. jongen in de sneeuw

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkig winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

D. de Wolff
Heraweg 2
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdagmiddag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:

AMIGOE PUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. Geel; 4. Basel; 8. Pier; 11. Lap; 13. Ras; 14. Zon; 16. Ook; 19. Kam; 21. Iep; 22. Set; 24. Elan; 26. Asbak; 29. Ende; 30. Tirade; 33. Tal; 34. Kameel; 36. Smoren; 37. Als; 38. Absent; 39. Loop; 40. Mare; 41. Inkeer; 45. Pia; 47. Metten; 52. Gewurm; 53. Ena; 54. Albino; 55. Roer; 56. Snert; 58. Cent; 59. Ene; 60. Lei; 62. End; 65. Noe; 66. Dar; 67. Eng; 69. Aar; 71. Room; 72. Eisen; 73. Taal.

VERTIKAAL: 2. El; 3. Lak; 5. Ar; 6. Sambal; 7. Es; 8. Pop; 9. In; 10. Poets; 12. Pa; 14. Ze; 15. Stelt; 17. Olim; 18. Karo; 20. Ma; 21. Ik; 22. Snee; 23. Eden; 25. Nar; 27. Stappen; 28. Alsmaar; 29. Ems; 31. Deler; 32. Enorm; 34. Karma; 35. Abeel; 41. Igrec; 42. Neon; 43. Kwee; 44. Eur.; 46. Ineens; 48. TBC; 49. Tien; 50. Enno; 51. Noten; 56. Si; 57. Te; 60. Lam; 61. Er; 63. Na; 64. Dat; 66. Do; 67. Ei; 68. Ge; 70. Ra.